

SADRŽAJ

1. Riječ urednika	3
2. Riječ urednika, ali odgovornog	3
3. Iz medija: Gluhi ipak čuju	4
4. Iz medija: Gubitak sluha	6
5. Iz medija: Metoda ravnopravnosti	9
6. Iz medija: <i>bez naslova</i>	13
7. Razmišljanja: Hrvatska verbotonalna metoda na raskrižju puta	15
8. Razmišljanja: O verbotonalnoj metodi pod etičkim vidikom	21
9. Razmišljanja: I ja sam ponosni suvagovac	23
10. Razmišljanja: Prvi dani u srednjoj školi	26
11. Kolumna: Verbotonalni izlet – znakovni uzlet	27
12. Putovanja: VII DHI Conference	28
13. Putovanja: Stručni put zagrebačkog knjižničarskog društva	33
14. Razmišljanja: Quo vadis, gluha facebook generacija?	37
15. Stripoteka	41
16. Stručni tekstovi: Gluhi japanci i njihov identitet	43
17. Stručni tekstovi: Kultura Gluhih u Gani	46
18. Zanimljivosti	51

“Pljesak jedne ruke” - Časopis Udruge “Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih - DLAN” - izlazi 4 puta godišnje.

Adresa: Korčulanska 10, 10000 Zagreb

Telefon: 385 1 618 12 90

Telefaks: 385 1 294 92 75

E-mail: dlan@crodeafweb.net

Web stranica: www.dlan.crodeafweb.net

Žiro-račun: 2402006-1100074154 (Erste Bank)

Matični broj: 1608037

Odgovorni urednik: Angel Naumovski

Glavna urednica: Petra Podhorsky

Lektura: Ana Užbinec

Tisak: Tiskara Ban

Ovaj časopis je financiran sredstvima Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport

Riječ urednika

Dragi čitatelji Pljeska jedne ruke,

mislim da nam je svima trebala jedna ovakva goruća tema kao što je verbotonalna metoda, koja je tema našeg broja - trobroja. Ne samo po broju, nego i po intenzitetu, vidi se da je spremno dočekana i prihvaćena kao okidač, pomoću čije je iskre zapaljena zapretna rasprava i različita mišljenja, iskustva i stavovi o toj metodi.

Ne mogu reći da sam na ovoj ili onoj strani jer nisam provela djetinjstvo kao Gluha. Suvag me je samo dočekao jako lijepo i odnjegovao, zadržao i sačuvao moj govor. Za sluh nije bilo puno

pomoći te mi je bilo vrlo teško, a tek nakon godina provedenih u čitanju, očitavanju, prepisivanju i „mučenju“, otkrila sam Gluhe i znakovni jezik.

Ovdje je niz zanimljivih članaka sa iskustvima Gluhih, onih kojima je verbotonalna metoda primarni oblik komunikacije, i onih kojima je sekundarni, a primarni im je znakovni jezik. Ima i zapisa i svjedočenja o iskustvu druženja s Gluhima, te na temelju toga, a i nekih sociokulturoloških činjenica, možemo vidjeti kako zapravo na samim Gluhima i njihovim potrebama ostaje tijekom života odluka koja nam vrsta komunikacije odgovara, bez obzira kakva nam je metoda u djetinjst-

vu bila dana, nametnuta ili dodijeljena.

Zanimljivi su uvijek „uvozni“ članci, poput onog o zajednicama Gluhih u Japanu i Gani u ovome broju.

Pomalo iscrpljena od viroze, nemam namjeru poimence najavljivati članke. Pročitajte stajališta, a ako imate ideja i iskustva, neku ideju ili konfrontaciju i napišite. Ili se samo prepustite i čitajte.

Vaša Petra

Riječ urednika, ali odgovornog

Dragi čitatelji Pljeska jedne ruke,

evo par riječi tj. rečenica odgovornog urednika. Zadnjih nekoliko brojeva našeg časopisa razmišljao sam da tema bude verbotonalna metoda ili Suvag kao jedan od glavnih, ako ne i jedini, centar za rehabilitaciju osoba oštećena sluha i, još važnije, ustanova koja ima glavnu ulogu u odlučivanju kome i kako uputiti djecu oštećena sluha na području obrazovanja.

Naš suradnik Pljeska jedne ruke, na moju i sveopću radost, je u svojim arhivima (čitaj između redaka “neredu”) naišao na 40

godina stare novinske zapise o osobama oštećena sluha i rehabilitaciji, integraciji ... S oduševljenjem sam poslao veselu vijest svim suradnicima da će tema sljedećeg, ovog, broja biti verbotonalna metoda.

Sad ćete u časopisu vidjeti razna razmišljanja gluhih osoba i osoba zdravog sluha o verbotonalnoj metodi.

Svima koji su dugo godina s osobama oštećena sluha, kao prijatelji, obitelji, poznanici, stručnjaci na području gluhoće, defektolozi, surdopedagozi, je dobro poznata verbotonalna me-

toda i svoja su iskustva (ugodna, neugodna, zanimljiva ...) prenijeli na papir.

Prema tome, veliki je interes iskazan, došli mnogi članici i nije bilo mjesta za jednobroj i dvobroj te smo se odlučili za TROBROJ - SPECIJALNO IZDANJE.

Nadamo se da ćete s velikim zanimanjem i užitkom čitati zanimljive i korisne članke.

U ime uredništva želimo Vam sretan i blagoslovljen Božić i veselu Novu godinu.

Angel Naumovski

GLUHI IPAK ČUJU

Prof. Guberina polazi od pretpostavke da zvukove hvataju i prenose u mozak ne samo uši nego i ostali organi, npr. koža

RIM (Od stalnog dopisnika «Vjesnika») – Kad sam u ugovoreno vrijeme stigao u predvorje hotela nedaleko od bivšega velikog kraljevskog parka na Via Salaria, profesor i akademik dr. Petar Guberina bio je zauzet. Zapravo, razgovarao je s gluhim dječakom kojega je majka bila dovela crnim očima i spremno odgovarao na profesorova pitanja.

«Tako je uvijek, saznaju da sam stigao i improvizirano dolaze, neki i ugovore sastanak», rekao mi je pošto su majka i dječak oprostili. «Vidite, taj se dečko liječi po mojoj metodi, čuli ste kako tečno govori, majka je došla da čuje koji savjet više».

U Rimu je profesor bio nekoliko puta. Znači, poznajete ga? «Ne, ne poznajem ga. Ili sam na seminarima ili na sastancima s roditeljima. Mnogi ugovaraju sastanak u hotelu. S vama mogu biti samo dva sata. Tako je to...»

U Rimu je došao radi naučnog seminara. «Ovdje imamo jedan naš centar, dva imamo u Genovi, imamo ga zatim u Bresci, pa u Trentu, u Gorici, u Comu, uskoro otvaramo još tri u Italiji.» Pitam ga kako to «naš centar», nisu to valjda jugoslavenske institucije.

«Nisu, to su medicinske institucije, svaka sa sto-dvjesto pacijenata, koje se koriste našom metodom»

tamo pomogla kraljica Fabiola»), Francuske, Kanade, Sovjetskog Saveza itd. Dolaze stručnjaci

PRODOR U SVIJET TISINE 1976

Gluih ipak čuju

RIM [Od stalnog dopisnika «Vjesnika»] – Kad sam u ugovoreno vrijeme stigao u predvorje hotela nedaleko od bivšega velikog kraljevskog parka na Via Salaria, profesor i akademik dr. Petar Guberina bio je zauzet. Zapravo, razgovarao je s gluhim dječakom kojega je majka bila dovela. Malisan ga je gledao svojim velikim crnim očima i spremno odgovarao na profesorova pitanja.

«Tako je uvijek, saznaju da sam stigao i improvizirano dolaze, neki ugovore sastanak», rekao mi je pošto su se majka i dječak oprostili. «Vidite, taj se dečko liječi po mojoj metodi, čuli ste kako tečno govori, majka je došla da čuje koji savjet više».

Kad smo izašli u grad, dodao je: «U stvari, nije mi za to krivo, stoviše drago mi je što vidim da ta nesretna djeca napreduju».

U Rimu je profesor bio nekoliko puta. Znači, poznajete ga? «Ne, ne poznajem ga. Ili sam na seminarima ili na sastancima s roditeljima. Mnogi ugovaraju sastanak u hotelu. S vama mogu biti samo dva sata. Tako je to...»

- Prof. Guberina polazi od pretpostavke da zvukove hvataju i prenose u mozak ne samo uši nego i ostali organi, npr. koža

Ta se metoda naziva verbalno-tonalna metoda za obnovu sluha i govora ili, jednostavno, metoda profesora Guberine. Te institucije po svijetu održavaju vezu sa Zagrebom, odakle profesor Guberina s vremena na vrijeme prema programu ili dogovoru, šalje svoje suradnike koji podučavaju nove kadrove tamo gdje centri djeluju. A centri su razasuti po čitavom svijetu, ili gotovo svuda. Od Belgije («mnogo mi je

i u Zagreb na izobrazbu. Tako to traje već – dvadeset godina. «Nije uvijek išlo lako. Kad se danas sjetim kakve sam sve teškoće morao savladavati. Jer znate kako je to kad se nameće nešto što službena nauka do tada nije priznavala. A osim toga dolazio sam u sukob s velikim kompanijama koje proizvode slušne aparate.»

Ispričao je nekoliko primjera. Kad ga nisu uspjele slomiti,

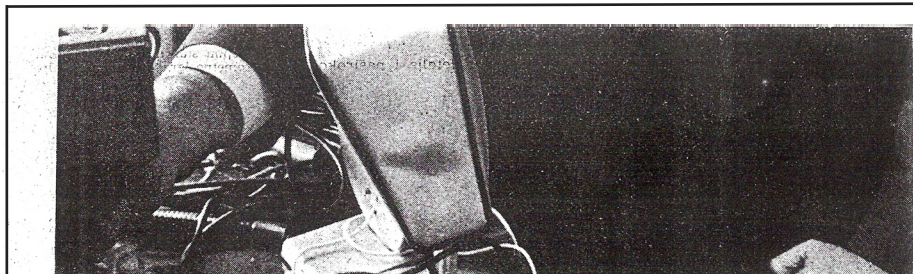
nudile su mu suradnju da bi ga – korumpirale. Sve je to prebacio preko leda. Bilo je i sudskih procesa, koje je dobio. Sukobi su uglavnom izbijali zato što njegova metoda ne favorizira serijsku proizvodnju aparata. Njegova se metoda razlikuje od klasične po tome što – laički rečeno – ne nastoji da pojačava tonove kako bi gluhi čuli. Gluhe je to boljelo i u ušima im je šumjelo.

Metoda traži na kojim frekvencijama, inače tvrtkama, najlakše i najunosije. Tvrtke su liječnicima u nekim zemljama davale visoke postotke da pacijentima propisuju njihove aparate, pa se može pretpostaviti do čega je to moglo (i još može) dovesti. U naučnom smislu Guberinina je metoda pošla od pretpostavke da uho nije jedini organ koji hvata zvukove i prenosi ih u mozak; tu funkciju mogu obavljati i ostali organi, npr. koža. «Moji su pacijenti klinički gluhi, ali ipak čuju», priča zagrebački znanstvenik.

Veoma je važno da pacijent, koji je bio lišen infomacije što ih je mogao, a zbog gluhoće nije uspijevaio saznati, u toku liječenja razvija svoj psihički dinamizam. Tragedija gluhe djece bila je i u tome što su mentalno zaostajala baš zato što mozak nije imao dovoljno provokacija da djeluje. Isključenje iz socijalnog života, a često i iz obiteljskoga, bilo je posljedica koja je teško padala tim nestretnim bićima.

Rim se zainteresirao za metodu zagrebačkog profesora. Na konferenciji za štampu bilo je vrlo zanimljivih pitanja. Novine su objavile relativno mnogo. Radio ga je angažirao i profesor Guberina je trebalo da uoči odlaska

izravno odgovara u vrlo slušano vrijeme. Zainteresirala se i televizija. «Messaggero» je o Guberini napisao: «Posvetio je svoj život onima koji ne znaju i ne mogu komunicirati s drugima. Njegova metoda otvara nadu za toliko nesretne».

Prof. dr. Petar Guberina

U Rim je došao radi naučnog seminara. «Ovdje imamo jedan naš centar, dva imamo u Genovi, imamo još zatim u Bresci, pa u Trentu, u Gorici, u Comu, uskoro otvaramo još tri u Italiji». Pitam ga kako to «naš centar», nisu to valjda jugoslavenske institucije. «Nisu, to su medicinske institucije, svaka sa sto-dvjesto pacijenata, koje se koriste našom metodom». Ta se metoda naziva verbalno-tonalna metoda za obnovu sluha i govora ili, jednostavno, metoda profesora Guberine.

Te institucije po svijetu održavaju vezu sa Zagrebom, odakle profesor Guberina s vremena na vrijeme, prema programu ili dogovoru, šalje svoje suradnike koji podučavaju nove kadrove tamo gdje centri djeluju. A centri su razasuti po čitavom svijetu, ili gotovo svuda. Od Belgije («mnogo mi je tamo pomogla kraljica Fabiola»), Francuske, Kanade, Sovjetskog Saveza itd. Dolaze stručnjaci i u Zagreb na izobrazbu. Tako to traje već – dvadeset godina.

«Nije uvijek išlo lako. Kad se danas sjetim kakve sam sve teškoće morao savladavati. Jer znate kako je to kad se nameće nešto što službena nauka do tada nije priznavala. A osim toga dolazio sam u sukob s velikim kompanijama koje proizvode slušne aparate.»

Ispricao je nekoliko primjera. Kad ga nisu uspjele slomiti, nudile su mu suradnju da bi ga – korumpirale. Sve je to prebacio preko leda. Bilo je i sudskih procesa, koje je dobio/Sukobi su uglavnom izbijali zato što njegova metoda ne favorizira serijsku proizvodnju aparata. Njegova se metoda razlikuje od klasične po tome što – laički rečeno – ne nastoji da pojačava tonove kako bi gluhi čuli. Gluhe je to boljelo i u ušima im je šumjelo. Metoda traži na kojim frekvencijama, inače neubičajenima za ljudsko uho, reagira mozak gluha. Znači, svaki je slučaj individualan pa nisu moguće jednaki aparati, što je inače tvrtkama najlakše i najunosije. Tvrtke su liječnicima u nekim zemljama davale visoke postotke da pacijentima propisuju njihove aparate, pa se može pretpostaviti do čega je to moglo (i još može) dovesti.

U naučnom smislu Guberinina je metoda pošla od pretpostavke da uho nije jedini organ koji hvata zvukove i prenosi ih u mozak; tu funkciju mogu obavljati i ostali organi, npr. koža. «Moji su pacijenti klinički gluhi, ali ipak čuju», priča zagrebački znanstvenik. Veoma je važno da pacijent, koji je bio lišen informacije što ih je mogao, a zbog gluhoće nije uspijevaio saznati, u toku liječenja razvija svoj psihički dinamizam. Tragedija gluhe djece bila je i u tome što su mentalno zaostajala baš zato što mozak nije imao dovoljno provokacija da djeluje. Isključenje iz socijalnog života, a često i iz obiteljskoga, bilo je posljedica koja je teško padala tim nesretnim bićima.

Rim se zainteresirao za metodu zagrebačkog profesora. Na konferenciji za štampu bilo je vrlo zanimljivih pitanja. Novine su objavile relativno mnogo. Radio ga je angažirao i profesor Guberina je trebalo da uoči odlaska izravno odgovara u vrlo slušano vrijeme. Zainteresirala se i televizija. «Messaggero» je o Guberini napisao: «Posvetio je svoj život onima koji ne znaju i ne mogu komunicirati s drugima. Njegova metoda otvara nadu za toliko nesretne». Ne treba se čuditi što je profesor Guberina tako primljen: rezultati koji su posijani po svijetu brojni su, a osim toga u Italiji ne može

biti nezainteresiranosti, jer na svaku tisuću djece ovdje se rodi jedno gluho.

biti nezainteresiranosti, jer na svaku tisuću djece ovdje se rodi jedno gluho.

Psihopedagoški centar za audiofonologopediju, na čijem je čelu profesor Carlo Merlo, uz suradnju s Institutom za dječju neuropsihijatriju Rimskog sveučilišta, na čijem je čelu prof. Giovanni Bollea, organizirao je jednodnevni naučni seminar u auli Nacionalnog savjeta za istraživanje.

Statistika pokazuje da je na kraju 1974. u Italiji bilo 67.000 potpuno gluhoonijemih ljudi i još 600.000 onih kojima je sluh veoma oštećen. Intervencija je na tom polju, dakle, socijalna akcija. Na kraju ove školske godine, na primjer, u provinciji Lazio (kojoj pripada Rim) utvrditi će se koliko malisana iz osnovnih škola pati od oštećenog sluha, dakle ne od potpune gluhoće, jer se dosad sistematski tim problemom nije imao tko baviti. Zato nije neobjašnjivo zašto su se naučni krugovi Italije zainteresirali za metodu profesora iz Zagreba i zašto su organizirali seminar. To je već treći te vrste, prošle i prethodne godine bila su organizirana još dva skupa u sjevernoj Italiji.

Dakle, na seminaru na Trgu znanosti bilo je mnogo zainteresiranih. Uz dra Petra Guberinu i njegova dva zagrebačka suradnika, dra Franju Marinovića i dra Mihovila Pansinija, referate su održala i četiri Talijana, od kojih dva vrhunska stručnjaka s područja dječje neuropsihijatrije: već spomenuti dr Giovanni Bollea iz Rima i dr Adriana Guareschi-Cazzullo iz Milana. Bilo je u auditoriju i onih (njih trojica) koji su se suprotstavljali ne osporavajući toliko teoretske misli dra Guberine koliko način primjene. Čuli smo ovakvo mišljenje: Obično su naučni sastanci sterilni – čuju se referati i ode se kući. Sad je bilo produbljanja, u svakom slučaju polemika je koristila znanstvenom istraživanju.

Nakon Rima? «Putujem u Pariz, pa odmah u Senegal. Odande u Alžir, Tunis i Egipat.» S Afrikom ste počeli, znaju se vaši prilici koji su pridonijeli da se upoznamo s afričkom kulturom – vuče li vas sad stara ljubav? «Upravo to. Afrika u sklopu nesvrstanog pokreta može pružiti jedno od najefikasnijih «oružja» – svoju kulturu. To se dosad malo iskoristilo.»

U spomenute afričke zemlje profesor Guberina ide kako bi svoju borbu za spasavanje gluhih iz svijeta psihičke tmine proširio i na «crni kontinent». U Dakaru je u misiji koju mu daje nedavno potpisani protokol između Jugoslavije i Senegala, što je perfekturnan prilikom boravka predsjednika Senegara u našoj zemlji. Senegor, veliki afrički pjesnik, stari je Guberinin prijatelj; zajedno su studirali u Parizu. Možda je ljubav za Afriku rođena već tada.

Alžir je službeno na dva preliminarna upita odgovorio pozitivno. Možda će se baš tako organizirati centar koji bi koordinirao rad na afričkom području. Profesor Guberina je neumoran u toj svojoj borbi za nemodne. Ne umara li vas to, sva ta putovanja, hoteli, ta organiziranja, te žurbe, ti razgovori? «Neumaraju», odgovorio je vedro. «Ja sam, znate, u toku svog naučnog rada uvijek nekoliko sati dnevno u dodiru s praksom.»

Praksa – to su u njegovu slučaju djeca, nemoguća i nesretna, kojoj će on pomoći. Etu, otud Guberini optimizam i svježina.

Joško PALAVRŠIĆ

Ne treba se čuditi što je profesor Guberina tako primljen: rezultati koji su posijani po svijetu brojni su, a osim toga u Italiji ne može biti nezainteresiranosti, jer na svaku tisuću djece ovdje se rodi i jedno gluho.» Psihopedagoški

savjeta za istraživanje.

Statistika pokazuje da je na kraju 1974. u Italiji bilo 67.000 potpuno guhonijemih ljudi i još 600.000 onih kojima je sluh veoma oštećen. Intervencija je na tom polju, dakle, socijalna akcija. Na kraju ove školske godine, na primjer, u provinciji Lazio (kojoj pripada Rim) utvrdit će se koliko mališana iz osnovnih škola pati od oštećenog sluha, dakle ne od potpune gluhoće, jer se dosad sistematski tim problemom nije imao tko baviti.

Zato nije neobjašnjivo zašto su se naučni krugovi Italije zainteresirali za metodu profesora iz Zagreba i zašto su organizirali seminar. To je već treći te vrste, prošle i prethodne godine bila su organizirana još dva skupa u sjevernoj Italiji.

Dakle, na semiraru na Trgu znanosti bilo je mnogo zainteresiranih. Uz dra Petra Guberinu i njegova dva zagrebačka suradnika, dra Franju Marinovića i dra Mihovila Pansinija, referate su održala i četiri Talijana, od kojih dva vrhunska stručnjaka s područja dječje neuropsihijatrije

: već spomenuti dr. Giovanni Bollea iz Rima i dr. Adriana Guareschi-Cazzullo iz Milana. Bilo je u auditoriju i onih (njih trojica) koji su se suprostavljali ne osporavajući toliko teoretske misli dra Guberine koliko način primjene. Čuli smo ovakvo mišljenje : Obično su naučni sastanci sterilni – čuju se referati i ode se kući. Sad je bilo produbljivanja, u svakom slučaju polemika je koristila znanstvenom istraživanju.

Nakon Rima? «Putujem u Pariz, pa odmah u Senegal. Odande u Alžir, Tunis i Egipat.» S Afrikom ste počeli, znaju se vaši prilozi koji su pridonijeli da se upoznamo s afričkom kulturom – vuče li vas sad stara ljubav?» Upravo to. Afrika u sklopu nesvrstanog pokreta može pružiti jedno od najefikasnijih «oružja» - svoju kulturu. To se dosad malo iskoristilo.»

U spomenute afričke zemlje profesor Guberina ide kako bi svoju borbu za spasavanje gluhih iz svijeta psihičke tmine proširio i na «crni kontinent». U Dakaru

je u misiji koju mu daje nedavno potpisani protokol između Jugoslavije i Senegala, što je perfektno prilikom boravka predsjednika Sengora u našoj zemlji. Sengor, veliki afrički pjesnik, stari je Guberin prijatelj : zajedno su studirali u Parizu. Možda je ljubav za Afriku rođena već tada.

Alžir je službeno na dva preliminarne upita odgovorio pozitivno. Možda će se baš tamo organizirati centar koji bi koordinirao rad na afričkom području. Profesor Guberina je neumoran u toj svojoj borbi za nemoćne. Ne umara li vas to, sva ta putovanja, hoteli, ta organiziranja, te žurbe, ti razgovori? «Neumaraju», odgovorio je vedro. «Ja sam, znate, u toku svog naučnog rada uvijek nekoliko sati dnevno u dodiru s praksom.»

Praksa – to su u njegovu slučaju djeca, nemoćna i nesretna, kojoj će on pomoći. Eto otud Guberini optimizam i svježina.

Joško Palavršić

iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija

GUBITAK SLUHA

Mnogi ljudi s pravom tvrde da je teže biti gluho nego slijep : život vječne tišine je, naime, teži od života u vječnom mraku. stoga je prirodno, da su organ sluha i sva njegova oštećenja pomno istraživana već od najdavnijih vremena.

Sporazumijevanje s pomoću zvuka vjerojatno je najstariji, a sigurno i najbogatiji način sporazumijevanja. Zvukovima različite visine i jačine moglo se u davnim vremenima mnogo toga iskazati, pa se neki narodi i danas sporazumijevaju s pomoću zvučnih signala. Vidni dojmovi su, naprotiv, pri sporazumijevanju na daljinu relativno siromašniji.

starenje, moramo bar u glavnim crtama upoznati i organ sluha. Uho se sastoji od triju dijelova : vanjskog, srednjeg i unutrašnjeg uha. Vanjsko čine uška i vanjski slušni hodnik. Kako su srednje i unutrašnje uho važni dijelovi slušnog organa, i priroda se probrinula da ih zaštiti : smješteni su u najtvrdem dijelu sljeočne kosti.

Između srednjeg i vanjskog uha nalazi se bubnjić, preko kojega se prenose zvučni titraji na lanac

Sporazumijevanje s pomoću zvuka vjerojatno je najstariji, a sigurno i najbogatiji način sporazumijevanja. Zvukovima različite visine i jačine moglo se u davnim vremenima mnogo toga iskazati, pa se neki narodi i danas sporazumijevaju s pomoću zvučnih signala. Vidni dojmovi su, naprotiv, pri sporazumijevanju na daljinu relativno siromašniji.

Prije nego što prijedemo na opis smetnji sluha vezanih za bolest ili starenje, moramo bar u glavnim crtama upoznati i organ sluha. Uho se sastoji od triju dijelova: vanjskog, srednjeg i unutrašnjeg uha. Vanjsko čine uška i vanjski slušni hodnik. Kao što su srednje i unutrašnje uho važni dijelovi slušnog organa, i prirodna se pobrinula da ih zaštiti smješteni su u najtvrdem dijelu sljepoočne kosti.

Između srednjeg i vanjskog uha nalazi se bubnjić, preko kojega se prenose zvučni titraji na lanac slušnih košćica u srednjem uhu, pa preko ovalnog prozorčića u unutrašnje uho, akustični dio kojeg ima oblik pužnice, a ispunjeno je tekućinom. Osjetne slušne stanice unutrašnjeg uha sa slušnim su centrima u mozgu povezane preko slušnog živca koji iz labirinta (unutrašnjeg uha) na izlasku prolazi kroz gusti sustav rupica u kosti.

Smetnje sluha mogu nastati uslijed promjena ma kojeg dijela slušnog aparata, od predjela vanjskog slušnog hodnika pa do centara u mozgu.

Manjak uške (ušne školjke) ne znači da čovjek mora čuti slabije, ako su ostali dijelovi normalno razvijeni. Stoga ako se dijete rodi bez uške, ne znači da mora slabije čuti ili biti gluho. Međutim, ako je to ipak slučaj, onda će liječnik pregledom ustanoviti što je s nevidljivim dijelovima uha, a isto tako može li se izgraditi nova uška. Manja izobličenja uške zahvalno su područje rada plastičnog kirurga-otologa.

Kao uzroci nekih smetnji sluha u vanjskom slušnom hodniku se mogu pojaviti čepovi ušne smole ili serumena. Prilikom umivanja ili ronjenja, kad u uho prodre voda, oni mogu nabubriti pa nastaje naglo zaglušenje. To se brzo i uspješno može odstraniti ispiranjem.

Ozbiljniji i opasniji uzrok slabljenja sluha uslijed smetnji u vanjskom slušnom hodniku jesu tumori. Upale srednjeg uha dosta su česte kod djece, i to posve male i dojenčadi. Takva upala može biti obična ili, što je još opasnije, gnojna. Ako traje dulje od šest tjedana, postoji opasnost da prijeđe u kroničnu upalu, koja bolesniku uzrokuje tegobe godinama, pa i čitav život.

Međutim, svako zaglušenje nastalo prilikom upale ždrijela ne mora značiti da postoji i upala srednjeg uha. Često je samo sluznica na ulazu u slušnu cijev ili trubu nabubrila, pa se pri gutanju ne obnavlja zrak u srednjem uhu. Zbog toga u srednjem uhu nastaje negativan tlak, bubnjić bude utučen i napet pa ne može prenositi zvučne titraje.

Kod upale srednjeg uha gnoj može probiti bubnjić, pa dolazi do spontanog izlječenja. U protivnom liječnik mora sam prerezati bubnjić i ispustiti gnoj. No danas, kad raspoložemo djelotvornim antibioticima, to se događa sve rjeđe.

Ako gnoj ne probije van sam ili ga ne ispustimo kroz umjetno načinjeni otvor u bubnjić, tada se gnojna upala može proširiti na moždane opne, moždane venozne sinuse, štavise i na mozak, te uzrokovati smrtonosne komplikacije. Gnoj se može proširiti i na područje labirinta i uz ostale komplikacije uzrokovati upalu labirinta, što obično uzrokuje gubitak sluha.

Uz oštećenje sluha kronične upale srednjeg uha mogu uzrokovati i opasne komplikacije u lubanjskoj šupljini, pa ih treba operirati. Operacijom se nastoji odstraniti sve bolesno tkivo, štedeci zdravo, kako bi uho poslije što bolje funkcioniralo.

MNOGI LJUDI S PRAVOM TVRDE DA JE TEŽE BITI GLUH NEGO SLIJEP: ŽIVOT VJEČNE TIŠINE JE, NAIME, TEŽI OD ŽIVOTA U VJEČNOM MRAKU. STOGA JE PRIRODNO, DA SU ORGAN SLUHA I SVA NJEGOVA OŠTEĆENJA POMNO ISTRAŽIVANA VEĆ OD NAJDAVNJIH VREMENA.

GUBITAK SLUHA

Tumor u oblasti srednjeg uha može također uzrokovati gubitak sluha. Posebno mjesto među procesima u srednjem uhu što oštećuju sluh zauzima otoskleroza. Naglašavam da otoskleroza nije istovetna s arteriosklerozom. To je stvaranje koštanih izraslina, tzv. otosklerotičnih žarišta, najčešće u oblasti stremena i ovalnog otvora u koji je stemen uložan. Koštane izrasline sprečavaju gibanje stremena i time ometaju prenošenje zvučnih titraja. U težim slučajevima stemen može biti potpuno uzidan u ovalni otvor, pa se uopće više ne može gibati. Danas postoje različite operativne metode da se pomogne takvim bolesnicima. Pokušava se mobilizirati stemen ili ako je stemen potpuno uništen, zamijeniti ga umjetnim, od plastičnog materijala. Ako to nije mo-

guće, umjesto ovalnog otvora može se načiniti i novi otvor na labirintu, jer je za normalan sluh potrebno da labirint ima dva otvora. Otoskleroza je zapravo bolest kosti labirinta i osim na ovalnom otvoru, može zahvatiti i ostale dijelove koštanog labirinta.

Smetnje se mogu javiti i u stvaranju i resorpciji tekućina unutrašnjeg uha, pa nastaje oštećenje sluha popraćeno i smetnjama ravnostezbe. To je tzv. Menirova bolest ili Menirov sindrom.

Slušne stanice u membranoznom labirintu mogu također biti oštećene djelovanjem bakterijskih toksina (otrova), virusa pa i nekih lijekova.

Smetnje sluha ili gluhoća mogu nastati i uslijed promjena na slušnom živcu i njegovim ganglijskim stanicama. Nestanak ganglijskih stanica i

slušnih košćica u srednjem uhu, pa preko ovalnog prozorčića unutrašnje uho, akustični dio kojeg ima oblik pužnice, a ispunjeno je tekućinom. Osjetne slušne stanice unutrašnjeg uha sa slušnim su centrima u mozgu povezane preko slušnog živca koji iz labirinta (unutrašnjeg uha) na izlasku prolazi kroz gusti sustav rupica u kosti.

Smetnje sluha mogu nastati uslijed promjena ma kojeg dijela slušnog aparata, od predjela vanjskog slušnog hodnika pa do centara u mozgu. Manjak uške (ušne školjke) ne znači da čovjek mora čuti slabije, ako su ostali dijelovi normalno razvijeni. Stoga ako se dijete rodi bez uške, ne znači da mora slabije čuti ili biti gluho. Međutim, ako je to ipak slučaj, onda će liječnik pregledom ustanoviti što je s nevidljivim dijelovima uha, a isto tako može li se izgraditi nova uška. Manja izobličenja uške zahvalno su područje rada plastičnog kirurga-otologa.

Kao uzorci nekih smetnji sluha u vanjskom slušnom hodniku se mogu pojaviti čepovi ušne smole ili serumena. Prilikom umivanja ili ronjenja, kad u uho prodre voda, oni mogu nabubriti pa nastaje naglo zaglušenje. To se brzo i uspješno može odstraniti ispiranjem.

Ozbiljniji i opasniji uzrok slabljenja sluha uslijed smetnji u vanjskom slušnom hodniku jesu tumori. Upale srednje uha dosta su česte kod djece, i to posve male i dojenčadi. Takva upala može biti obična ili, što je još opasnije, gnojna. Ako traje dulje od šest tjedana, postoji opasnost da prijeđe u kroničnu upalu, koja bolesniku uzrokuje tegobe godinama, pa i čitav život.

Međutim, svako zaglušenje nastalo prilikom upale ždrijela ne mora značiti da postoji i upala srednjeg uha. Često je samo sluznica na ulazu u slušnu cijev ili trubu nabubrila, pa se pri gutanju ne obnavlja

zrak u srednjem uhu. Zbog toga u srednjem uhu nastaje negativan tlak, bubnjić bude utučen i napet pa ne može prenositi zvučne titraje.

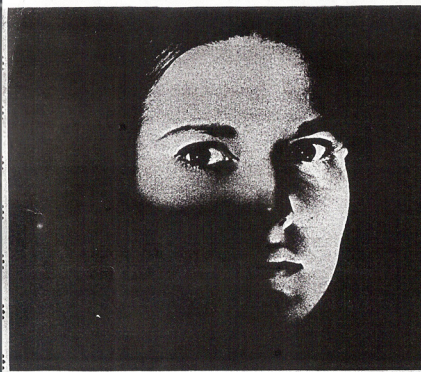
Kod upale srednjeg uha gnoj može probiti bubnjić, pa dolazi do spontanog izlječenja. U protivnom liječnik mora sam prerezati bubnjić i ispustiti gnoj. No danas kad raspoložemo djelotvornim antibioticima, to se događa sve rjeđe. Ako gnoj ne probije van sam ili ga ne spustimo kroz umjetno načinjeni otvor u bubnjić, tada se gnojna upala može proširiti na moždane opne, moždane venozne sinuse, štavise i na mozak, te uzrokovati smrtonosne komplikacije. Gnoj se može proširiti i na područje labirinta i uz ostale komplikacije uzrokovati upalu labirinta, što obično uzrokuje gubitak sluha.

Uz oštećenje sluha kronične upale srednjeg uha mogu uzrokovati i opasne komplikacije u lubanjskoj šupljini, pa ih treba operirati. Operacijom se nastoji odstraniti sve bolesno tkivo, štedeći zdravo, kako bi uho poslije što bolje funkcioniralo. Tumor u oblasti srednjeg uha može također uzrokovati gubitak sluha.

Posebno mjesto među procesima u srednjem uhu što oštećuju sluh zauzima otoskleroza. Naglašavamo da otoskleroza nije istovjetna s arteriosklerozom. To je stvaranje koštanih izraslina, tzv. otosklerotičnih žarišta, najčešće u oblasti stremena i ovalnog otvora u koji je stemen uložan. Koštane izrasline sprečavaju gibanje stremena i time ometaju prenošenje zvučnih titraja. U težim slučajevima stremen može biti potpuno uzidan u ovalni otvor, pa se uopće više ne može gibati.

Danas postoje različite operativne metode da se pomogne takvim bolesnicima. Pokušava se mobilizirati stremen ili ako je stremen potpuno uništen, zamijeniti ga umjetnim od plastičnog materijala. Ako to nije moguće, umjesto ovalnog otvora može se načiniti i novi otvor na labirintu, jer je za normalan sluh potrebno da labirint ima dva otvora. Otoskleroza je zapravo bolest kosti labirinta i osim na ovalnom otvoru, može zahvatiti i ostale dijelove koštanog labirinta.

Smetnje se mogu javiti i u stvaranju i resorpciji tekućina unutrašnjeg uha, pa nastaje oštećenje sluha poprečno i smetnjama ravnostecé. To je tzv. Menirova bolest ili Menirov sindrom.

živčanih niti u oblasti slušnog živca oštećen je osobito u podmakloj životnoj dobi. Poznato je da s godinama sluh postepeno slabi. Bolesnik najprije ne čuje visoke tonove, a zatim pomalo i srednje. Tako je u podmakloj životnoj dobi socijalni kontakt često potpuno onemogućen.

Pužnica ili kohlea zavijena je u čovjeka dva i pol puta. Najveći od tih zavoja leži na bazi pužnice i nazvan je bazalni zavoj. Osjetne živčane stanice u oblasti bazalnog zavoja registriraju visoke tonove, a prema vrhu pužnice nalaze se osjetne živčane stanice koje registriraju duboke tonove. Budući da se u podmakloj životnoj dobi gube najprije visoki tonovi, zaključujemo da promjene uzrokovane starenjem zahvaćaju prvenstveno područje bazalnog zavoja pužnice.

Postoji mnogo tumačenja zašto se promjene sluha u podmakloj dobi najprije javljaju baš tu. Neki stručnjaci smatraju da je taj dio unutrašnjeg uha najmanje zaštićen u kosti; bazalni zavoj pužnice izbočuje se naime, u srednje uho. Drugi liječnici smatraju da je uzrok i to što je opskrba krvlju u tom dijelu slabija nego u ostalim dijelovima pužnice, pa ranije dolazi do propadanja osjetnih stanica.

Predaleko bi nas odvelo nabranje svih mišljenja o tom problemu. Ipak ističemo shvaćanje koje nam se čini logično, jer se uklapa u sve ostale promjene što se zivaju u podmaklom godinama života na kostima lubanje kod većine ljudi. U mnogih ljudi di se u podmakloj životnoj dobi na unutrašnji strani kostiju lubanje raz-

vijaju koštane izrasline, pa je tu površina kosti neravna. Takvo odlaganje koštane tvari ne događa se, međutim, samo u oblasti širokih kostiju lubanje, nego i u dnu unutrašnjeg slušnog hodnika, gdje prolaze niti slušnog živca na svom putu prema mozgu. U oblasti tog spiralnog traktusa, od rođenja pa tokom čitavog života, odlaže se koštana tvar. Ta koštana tvar postepeno pretvara sitne otvore kroz koje je prolazi slušni živac u duge uske kanalice.

Daljinim odlaganjem kosti ti kanalići postaju sve uži pa postepeno stježu živčane niti što kroz njih prolaze. Uslijed pritiska dolazi do tzv. degeneracije i propadanja živčanih niti. Kod bolesnika s uznapredovalim oboljeljem kanalići budu potpuno zatvoreni koštanom tvari, pa kroz njih ne može više proći ni jedna jedina niti. Kada živčane niti propadnu, dijelovi unutrašnjeg uha što su opskrbljivali te niti ne mogu više primiti odgovarajuće tonove. To odlaganje koštane tvari, odnosno propadanje živčanih niti, razvija se od bazalnog zavoja prema vrhu pužnice, baš kao što napreduje i gubitak sluha od visokih tonova prema dubokim. Taj gubitak sluha u podmakloj životnoj dobi zove se presbiakuzija. Liječnici danas nastoje da smanje sluh u podmakloj dobi sprječavajući ili bar ublaže primjenom velikih količina A i B vitamina.

Smetnje sluha mogu nastati i zbog smetnji i oštećenja slušnog živca, slušnog puta ili centara u mozgu. U oblasti sluha u podmakloj dobi mogu doći do poremećaja sluha uslijed pritiska što ga uzrokuje tumor. Operativnim odstranjivanjem tumora bolesnicima se često može pomoći.

Ako promatrano oboljela slušnog organa koja uzrokuju oslabljenje ili gubitak sluha, zaključujemo da velikom broju bolesnika možemo pomoći potpuno ili bar djelomično, a da smo samo kod vrlo malog broja oboljela potpuno nemisni. Stvarno, i u najbeznadnijih bolesnika sluh se često može toliko rehabilitirati da s njima može-

mo upostaviti bar osnovni socijalni kontakt.

Pri tome ne smijemo zaboraviti ni važnu pomagalo kojim danas raspolazemo, a to su slušni aparati. Danas su oni toliko usavršeni da se mogu prilagoditi gotovo svim vrstama gubitka sluha, a vrlo često i estetskim zahtjevima pacijenata, koji ne moraju niti od osjećaja manje vrijednosti. Danas postoje pasive mali aparati što se nose u samoj ushi, te druge konstrukcije koje se na uhu jedva opažaju. Ima aparata što su većim dijelom smješteni iza uha pa ih u žena pokriva kosa, tako da su nezapamtljivi. Duhovita je i konstrukcija aparata koji su smješteni u držak naočala, pa samo iskusnan stručnjak može zamisliti da bolesnik nosi slušni aparat. Zato su danas rijetki slušni aparati vezani žicom u bateriju koju pacijent nosi u džepu.

Metode rehabilitacije naglušnih i gluhih danas su tako usavršene da se potpuno svim bolesnicima može pomoći ako se obrate specijaliziranim ustanovama. Naša je zemlja zahvaljujući požrtvom radu stručnjaka, na tom polju postigla osobito velike uspjehe priznate u čitav svijetu.

Ako, dakle, osjetite teškoće ili poremećaje sluha, potrebno je da potražite stručnjaka, specijalista za uho, nos i grlo, koji vam često jednostavnim i bezopasnim zahvatom može već u ambulanti poboljšati sluh. Ako su smetnje uzrokovane težim oboljeljem, da se vam nakon kratke pretrage savjetovati što treba učiniti da bi se stanje poboljšalo ili potpuno popravilo. Smetnje sluha pretvorene živobolima, bolima u uhu ili vrtoglavicom mogu biti znak vanjske bolesti, pa se treba hitno obratiti specijalisti za uho, nos i grlo, jer samo visokoskvilificirani stručnjak može učiniti i pravilnim liječenjem spasiti bolesnika.

Prof. dr. Jelena Krmpotić-Nemanić

Slušne stanice u membranoznom labirintu mogu također biti oštećene djelovanjem bakterijskih toksina (otrova), virusa pa i nekih lijekova.

Smetnje sluha ili gluhoća mogu nastati i uslijed promjena na slušnom živcu i njegovim ganglijskim stanicama. Nestanak ganglijskih stanica i živčanih niti u oblasti slušnog živca opažen je osobito u podmakloj životnoj dobi. Poznato je da s godinama sluh postepeno slabi. Bolesnik najprije ne čuje visoke tonove, a zatim pomalo i srednje. Tako je u podmakloj životnoj dobi socijalni kontakt često potpuno onemogućen.

Pužnica ili kohlea zavijena je u čovjeka dva i pol puta. Najveći od tih zavoja leži na bazi pužnice i nazvan je bazalni zavoj. Osjetne živčane stanice u oblasti bazalnog zavoja registriraju visoke tonove, a prema vrhu pužnice nalaze se osjetne živčane stanice koje registriraju duboke tonove. Budući da se u podmakloj životnoj dobi gube najprije visoki tonovi, zaključujemo da promjene uzrokovane starenjem zahvaćaju prvenstveno područje bazalnog zavoja pužnice. Postoji mnogo tumačenja zašto se

promjene sluha u podmakloj dobi najprije javljaju baš tu. Neki stručnjaci smatraju da je taj dio unutrašnjeg uha najmanje zaštićen u kosti; bazalni zavoj pužnice izbočuje se naime, u srednje uho. Drugi liječnici smatraju da je uzrok i to što je opskrba krvlju u tom dijelu slabija nego u ostalim dijelovima pužnice, pa ranije dolazi do propadanja osjetnih stanica.

Predaleko bi nas odvelo nabranje svih mišljenja o tom problemu. Ipak ističemo shvaćanje koje nam se čini logično, jer se uklapa u sve ostale promjene što se zbivaju u podmaklom godinama života na kostima lubanje kod većine ljudi. U mnogih ljudi se u podmakloj životnoj dobi na unutrašnjoj strani kostiju lubanje razvijaju koštane izrasline, pa je tu površina kosti neravna.

Takvo odlaganje koštane tvari ne događa se, međutim, samo u oblasti širokih kostiju lubanje, nego i u dnu unutrašnjeg slušnog hodnika, gdje prolaze niti slušnog živca na svom putu prema mozgu. U oblasti tog spiralnog traktusa, od rođenja pa tokom čitavog života, odlaže se koštana tvar. Ta koštana tvar postepeno pretvara sitne otvore

kroz koje prolazi slušni živac u duge uske kanaliće. Daljnjim odlaganjem kosti ti kanalići postaju sve uži pa postepeno stežu živčane niti što kroz njih prolaze. Uslijed pritiska dolazi do tzv. degeneracije i propadanja živčanih niti. Kod bolesnika s uznapredovalim oboljenjem kanalići budu potpuno zatvoreni koštanom tvari, pa kroz njih ne može više proći ni jedna jedina nit. Kada živčane niti propadnu, dijelovi unutrašnjeg uha što su opskrbljavali te niti ne mogu više primati odgovarajuće tonove.

To odlaganje koštane tvari, odnosno propadanje živčanih niti, razvija se od bazalnog zavoja prema vrhu pužnice, baš kao što napreduje i gubitak sluha od visokih tonova prema dubokim. Taj gubitak sluha u poodmakloj životnoj dobi zove se presbiakuzija. Liječnici danas nastoje da smetnje sluha u poodmakloj dobi spriječe ili bar ublaže primjenom velikih količina A i B vitamina.

Ako promatramo oboljenja slušnog organa koja uzrokuju oslabljenje ili gubitak sluha, zaključujemo da

velikom broju bolesnika možemo pomoći potpuno ili bar djelomično, a da smo samo kod vrlo malog broja oboljenja potpuno nemoćni. Štaviše, i u najbeznačajnijih bolesnika sluh se često može toliko rehabilitirati da s njima možemo uspostaviti bar osnovni socijalni kontakt.

Pri tome ne smijemo zaboraviti ni važno pomagalo kojim danas raspolazemo, a to su slušni aparati. Danas su oni toliko usavršeni da se mogu prilagoditi gotovo svim vrstama gubitka sluha, a vrlo često i estetskim zahtjevima pacijenata, koji ne moraju patiti od osjećaja manje vrijednosti. Danas postoje posve mali aparati što se nose u samoj uški, te druge konstrukcije koje se na uhu jedva opažaju. Ima aparata što su većim dijelom smješteni iza uha pa ih u žena pokriva kosa, tako da su nezamjetljivi. Duhovita je i konstrukcija aparata koji su smješteni u držak naočala, pa samo iskusan stručnjak može zamijetiti da bolesnik nosi slušni aparat. Zato su danas rijetki slušni aparati vezani žicom uz bateriju koju pacijent nosi u džepu.

Metode rehabilitacije naglušnih i gluhih danas su tako usavršene da se gotovo svim bolesnicima može pomoći ako se obrate specijaliziranim ustanovama. Naša je zemlja zahvaljujući požrtvovnom radu stručnjaka, na tom polju postigla osobito velike uspjehe priznate u čitavu svijetu.

Ako, dakle, osjećate teškoće ili poremetnje sluha, potrebno je da potražite stručnjaka, specijalista za uho, nos i grlo, koji vam često jednostavnim i bezopasnim zahvatom može već u ambulanti poboljšati sluh. Ako su smetnje uzrokovane težim obojenjem, on će vam nakon brižljive pretrage savjetovati što treba učiniti da bi se stanje poboljšalo ili potpuno popravilo. Smetnje sluha prećene glavoboljama, bolima u uhu ili vrtoglavicom mogu biti znak vrlo teškog oboljenja, pa se treba hitno obratiti specijalisti za uho, nos i grlo, jer samo visoko-kvalificirani stručnjak može uočiti i pravilnim liječenjem spasiti bolesnika.

Prof. dr. Jelena Krmpotić - Nemanić

iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija

METODA RAVNOPRAVNOSTI

Razgovor s akademikom PETROM GUBERINOM u povodu međunarodnih verbotonalnih dana

U povodu Međunarodne godine djeteta centar SUVAG je sredinom travnja u Zagrebu, pod pokroviteljstvom Republičkog sekretarijata za narodno zdravlje i socijalnu zaštitu, organizirao Međunarodne verbotonalne dane s temom INTEGRACIJA U REDOVNE ŠKOLE SLUŠNO OŠTEĆENE DJECE – GOVOROM. Istaknuti stručnjaci iz svijeta i iz Jugoslavije održali su

zanimljiva izlaganja o dosadašnjim rezultatima integriranja slušno oštećene djece. Kako je ovo i četvrt stoljeća da se verbotonalna metoda upotrebljava, zamolili smo njena začetnika, akademika prof. dra PETRA GUBERINU, direktora Centra SUVAG da u povodu toga kaže nešto o dosadašnjem djelovanju i o perspektivi rada po verbotonalnoj metodi.

Ovo je drugi put da se održavaju međunarodni verbotonalni dani. Posvetili ste ih integraciji?

- Verbotonalne stručne dane održavamo već dvanaest godina i uvijek je tema u vezi s verbotonalnom teorijom, s primjenom u rehabilitaciji slušanja, u sklopu čega nastojimo obraditi jednu izravno socijalnu temu. Tako su prošle godine verbotonalni dani bili posvećeni buci, a održani su u Rijeci gdje ima mnogo radnika koji rade u bučnom ambijentu brodogradilišta i tvornica.

Razgovor s akademikom PETROM GUBERINOM u povodu međunarodnih verbotonalnih dana

METODA RAVNOPRAVNOSTI

U povodu Međunarodne godine djeteta Centar SUVAG je sredinom travnja u Zagrebu, pod pokroviteljstvom Republičkog sekretarijata za narodno zdravlje i socijalnu zaštitu, organizirao Međunarodne verbotonalne dane s temom INTEGRACIJA U REDOVNE ŠKOLE SLUŠNO OŠTEĆENE DJECE — GOVOROM. Iskaknuti stručnjaci iz svijeta i iz Jugoslavije održali su zanimljiva izlaganja o dosadašnjim rezultatima integriranja slušno oštećene djece. Kako je ovo i četvrti stoljeća da se verbotonalna metoda upotrebljava, zamislili smo njena začetnika, akademika prof. dra PETRA GUBERINU, direktora Centra SUVAG da u povodu toga kaže nešto o dosadašnjem djelovanju i o perspektivi rada po verbotonalnoj metodi.

Ovo je drugi put da se održavaju međunarodni verbotonalni dani. Posvetili ste ih integraciji?

— Verbotonalne stručne dane održavamo već dvanast godina i uvijek je tema u vezi s verbotonalnom teorijom, s primjenom u rehabilitaciji slušanja, u sklopu čega nastojimo obraditi jednu izravno socijalnu temu. Tako su prošle godine verbotonalni dani bili posvećeni buci, a održani su u Rijeci gdje ima mnogo radnika koji rade u bučnom ambijentu brodogradilišta i tvornica. Bilo je govora o tome kako rehabilitirati osobe koje su pogoršale slušanje zbog buke, o problematici buke općenito i na koji bi se način to po verbotonalnoj metodi moglo rehabilitirati. Dakle, verbotonalna metoda nije upućena samo na djecu i samo na škole već i na odrasle. Jer, radnik koji je oglušio u određenom ambijentu, tvornice na primjer, on se povlači i mi ga integriramo u društvo pošto mu se poboljša slušanje.

Integriranje je u biti same verbotonalne metode?

— Metodom se hoće pokazati

cije ne bude, da djeca budu u jednakom položaju.

Ove je godine i četvrt stoljeća djelovanja po verbotonalnoj metodi, iskustvo je sigurno bogato, što ono pokazuje, ne samo kod nas, već i u inozemstvu?

— Metoda je teoretski dovršena 1952. godine, ali prvi put sam javno iznio jednu teoriju koja je bila potpuno u suprotnosti s dotadašnjim teorijama o slušanju, o govoru, na kongresu u Parizu 1954. godine. Primjenjuje se i u učenju stranih jezika. A kako sam ja iz Zagreba i kako sam veliki dio eksperimenata izvodio u Parizu, ta se metoda za jezike zove audiovizualna ili metoda Pariz — Za-

setni zahvaljujući upravo verbotonalnoj metodi?

— To je vrlo human rad i prema vlasti ljudi, bez obzira na vlade, traže pomoć. I doista bilo je zemalja koje s nama svoje-vremeno nisu imale nikakve odnose, Španjolska, Portugal, Brazil na primjer, pa smo bili jedini prisutni "gostujući" u tim zemljama. Ali to nije bilo samo u zemljama gdje smo iz političkih razloga bili manje prisutni već i u zemljama koje su se tek oslobodile. Tako smo odmah čim se je Angola oslobodila zamoljeni da dođemo; tamo smo inače surađivali i za vrijeme rata. Tako se je u Angoli našim radom osnovao golemi institut za jezike gdje se je radilo na razini kojoj bi objektivno mogle pozavidjeti i mnoge evropske zemlje.

Skup u Zagrebu okupio je veliki broj stručnjaka iz raznih zemalja. Izlaganja su doista bila zanimljiva. Što bi im, da tako kažemo, bio zajednički nazivnik?

— Izlaganja su interesantna stoga što je bilo govora o integraciji u različitim socijalnim sredinama. Iz sjevernog dijela SAD gdje su postignuti zavidni

centri nisu podjednako opremljeni, ali svi su istakli, a to je najvažnije: dijete koje se do sada smatralo, po rezultatima testova, gluhočujemim, može se rehabilitirati, to jest, integrirati. Nikko od predavača nakon dvadeset godina iskustva nije doveo u sumnju mogućnost da se nauči govoriti i slušati. Zatim, a to je važno za škole, pokazalo se je da se tamo gdje se radi po zastarjelim metodama, gdje se ne vodi računa o individualnoj nastavi, gdje se ne vodi računa o svakom djetetu, gdje nema aktivne nastave, a to je fino istakla naša suradnica iz Španjolske, gdje se buba, da tamo loše rezultate postižu ne samo djeca koja se rehabilitirana po verbotonalnoj metodi već i ona koja normalno čuju.

To je vrlo značajno saznanje. Kao što se preko patologije saznaje što je jezik, što je čovjek, tako se preko djece koja su rehabilitirana vidjelo koji su problemi općenito škole kao takve. Ukratko, tamo gdje nema kreativne škole tamo i naša djeca slabije napreduju. Prema tome, zaključeno je da, na primjer,

kon se počinje stvarati kad javno mišljenje počinje reagirati. Eto, mi smo pozitivne rezultate postizali i deset godina ranije nego što je izišao bilo kakav zakon o integraciji. Zakon nije iz same prakse i to je pozitivno. Pogotovo je pozitivno to što se sve više traži da dijete, koje se integrira, i govori. Jer, može se dogoditi da zakon traži integraciju, ali ako dijete ne govori, onda i roditelji djece koja čuju i one koja ne čuju vide da djeca ne uspijevaju, pa može nastati reakcija koja bi značila korak natrag. Zato moraju postojati i preduvjeti uspjeha a njih će biti ako se škola reformira i ako se kroz zakon pokušamo osloboditi od predrasuda kako bi tu djecu lijepe primali i roditelji čujuće djece.

U posljednje vrijeme sve više posla imate i s onima koji čuju i koji govore, riječ je o djeci stranih radnika u inozemstvu općenito pa i naših?

— Da, posljednjih godina mnogo više radimo s tzv. pedagoški zapuštenom djecom, i u Evropi i u Africi nego što, brojčano, radimo s gluhom djecom. Što se Afrike tiče to je dosta razumljivo jer su tamo djeca i do deset godina znala biti bez roditelja koji su bili u borbi, pa prema tome nisu mogla razviti govor. Sad na tome masovno radimo posebno u zemljama koje su do jučer bile pod kolonizatorom. U Evropi se, na žalost, s djecom stranih radnika ponavlja isto. Djeca u stranoj zemlji ne znaju strani jezik,

Bilo je govora o tome kako rehabilitirati osobe koje su pogoršale slušanje zbog buke, o problematici buke općenito i na koji bi se način to po verbotonalnoj metodi moglo rehabilitirati. Dakle, verbotonalna metoda nije upućena samo na djecu i samo na škole već i na odrasle. Jer, radnik koji je oglušio u određenom ambijentu, tvornice na primjer, on se povlači i mi ga integriramo u društvo pošto mu se poboljša slušanje.

Integriranje je u biti same verbotonalne metode?

- Osnovni cilj verbotonalne metode je govor, a kako je govor jedini način integracije čovjeka, metodom se dakle od početka borimo za jednakost među ljudima, prvenstveno među djecom jer

među njima ima dosta oštećenih sluhom. Djecu su odvajali u institute, u zavode, i time se još više odlazilo u segregaciju. Prema tome, bilo je normalno da se verbotonalna metoda najprije upravlja djeci, jer im se davala mogućnost da nauče govoriti. Njen je dakle razlog postojanja socijalizacija, jednakost među ljudima, prvenstveno govorom, jer bez govora toga nema.

Verbotonalnom metodom se dakle i ne može djelovati u izoliranoj sredini?

- Ne. Ona u svojoj primjeni prvo traži da nestanu domovi. I gdje god smo dolazili raditi djecu su stanovala u vlastitoj ili nekoj drugoj obitelji. Čim dijete živi u domu nije u afektivnoj sredini, ono postaje agresivno, pa i govor loše nauči. Na ovu temu odlučili smo se ove godine i zbog Međunarodne godine djeteta. To dijete, znamo, doživljava strašne nepravde.

Uzmite kolonizirane zemlje, zemlje koje su bile predmet eksploatacije, gdje milijuni djece gladuju. Među njima ima toliko hendikepiranih, a za vrijeme kolonizacije nitko se nije brinuo da toj djeci omogući rehabilitaciju. Prema tome, moji suradnici i ja smatrali smo da baš u ovoj godini još više treba nastojati da onu djecu koja su vjekovima bila seregirana vratimo dječjem svijetu, društvu, za nas je to godina jednakosti, koje nema ako dijete ne može biti integrirano. Prema tome, izglasali mi bilo kakve zakone o integraciji, oni su bez efekta, ako se ne stvore uvjeti da segregacije ne bude, da djeca budu u jednakom položaju.

Ove je godine i četvrt stoljeća djelovanja po verbotonalnoj metodi, iskustvo je sigurno bogato, što ono pokazuje, ne samo kod nas, već i u inozemstvu?

- Metoda je teoretski dovršena

1952. godine, ali prvi put sam javno iznio jednu teoriju koja je bila potpuno u suprotnosti s dotadašnjim teorijama o slušanju, o govoru, na kongresu u Parizu 1954. godine. Primjenjuje se i u učenju stranih jezika. A kako sam ja iz Zagreba i kako sam veliki dio eksperimenata izvodio u Parizu, ta se metoda za jezike zove audiovizualna ili metoda Pariz – Zagreb, odnosno St. Cloud – Zagreb...

Iskustvo je svakako zanimljivo i mogu reći da sam u prvo vrijeme imao više međunarodnog nego našeg iskustva, a dobro je upravo to što je bilo obilno i u inozemstvu i u Jugoslaviji. Jedna pariška lječnica završila je doktorat o mojoj metodi 1956. godine. Iskustva su postajala bogata vrlo brzo i u inozemstvu i kod nas zahvaljujući upravo tome što se je metoda primjenjivala u učenju jezika i u rehabilitaciji slušanja i što sam imao takve uvjete da sam mogao istraživati i u Zagrebu i u Francuskoj. Metoda se zatim naglo širila, po svim kontinentima, sad je imamo i u Japanu, a značajno je i to da na više sveučilišta u Evropi i u Americi postoje kolegij o verbotonalnoj metodi ; na medicinskom fakultetu u Parizu, na permanentnom usavršavanju kadrova izučava se i verbotonalna metoda. Predaju Francuzi, Belgijanci i Jugoslaveni.

Ima slučajeva da smo ponegdje u inozemstvu najviše prisutni zahvaljujući upravo verbotonalnoj metodi?

- To je vrlo human rad i prema tome ljudi bez obzira na vlade, traže pomoć. I doista bilo je zemalja koje s nama svojevremeno nisu imale nikakve odnose, Španjolska, Portugal, Brazil na primjer, pa smo bili jedini prisutni Jugoslaveni u tim zemljama. Ali to nije bilo samo u zemljama gdje smo iz političkih razloga bili manje prisutni već i u

zemljama koje su se tek oslobodile. Tako smo odmah čim se je Angola oslobodila zamoljeni da dođemo ; tamo smo inače surađivali i za vrijeme rata. Tako se je u Angoli našim radom osnovao golemi institut za jezike gdje se je radilo na razini kojoj bi objektivno mogle pozavidjeti i mnoge evropske zemlje.

Skup u Zagrebu okupio je veliki broj stručnjaka iz raznih zemalja. Izlaganja su doista bila zanimljiva. Što bi im, da tako kažemo, bilo zajednički nazivnik?

- Izlaganja su interesantna stoga što je bilo govora o integraciji u različitim socijalnim sredinama. Iz sjevernog dijela SAD gdje su postignuti zavidni rezultati u integriranju i rehabilitaciji predškolske i osnovno-školske djece na primjer. S druge strane, zanimjivi su rezultati postignuti na jugu SAD gdje se je radilo s crnačkom djecom i gdje su još prije nekoliko godina i oni čujućim imali teškoća da se integriraju u redovite škole. Verbotonalna metoda je u neku ruku izjednačila rezultate u različitim socijalnim slojevima i to je ocijenjeno kao njen veliki napredak i uspjeh.

S druge strane, u Americi i u Italiji, na primjer, političari su se, na temelju rezultata postignutih po verbotonalnoj metodi, posebice oni lijevo orijentirani, borili u svojim nastupima za integraciju sve hendikepirane djece i možemo reći da je ova metoda pridonijela, kako je iznijela talijanska predstavnica, član KP Italije Marija Grazia Daniele, da integracija ponegdje dobije i zakonsku podršku i da se vrlo brzo u redovite škole integriraju ne samo sluhom hendikepirana djeca. Znači, uspjeh metode općenito koristi afirmaciji naprednih ideja. Jasno, rezultati nisu svuda podjed-

naki, jer ni svi centri nisu podjednako opremljeni, ali svi su istakli, a to je najvažnije : dijete koje se do sada smatralo, po rezultatima testova, gluhonijemim, može se rehabilitirati, to jest, integrirati. Nitko od predavača nakon dvadeset godina iskustva nije doveo u sumnju mogućnosti da se nauči govoriti i slušati.

Zatim, a to je važno za škole, pokazalo se je da se tamo gdje se radi po zastarjelim metodama, gdje se ne vodi računa o individualnoj nastavi, gdje se ne vodi računa o svakom djetetu, gdje nema aktivne nastave, a to je fino istakla naša suradnica iz Španjolske, gdje se buba, da tamo loše rezultate postižu ne samo djeca koja se rehabilitirana po verbotonalnoj metodi već i ona koja normalno čuju. To je vrlo značajno saznanje. Kao što se preko patologije saznaje što je jezik, što je čovjek, tako se preko djece koja su rehabilitirana vidjelo koji su problemi općenito škole kao takve.

Ukratko, tamo gdje nema kreativne škole tamo i naša djeca slabije napreduju. Prema tome, zaključeno je da, na primjer, treba intervenirati kad je 40 djece u razredu, jer to ne samo da nije efikasno za hendikepiranu već ni za čujuću djecu. Naša reforma traži da djeca budu aktivna pa je vjerojatno i to jedan od razloga što su naši postoci integrirane djece veći nego drugdje. Ako pogledate prosjek uspjeha naše djece u školi «Jabukovac» u Zagrebu iznenadit ćete se kad vidite da je on više-manje isti kao i kod čujuće djece. S djecom u domovima mnogo je lošija situacija. Dakle, rezultati o kojima je bilo govora na ovom simpoziju

voriti, a također i slušati govor. Osnovni njen cilj je govor, a kako je govor jedini način integracije čovjeka, metodom se dakle od početka borimo za jednakost među ljudima, prvenstveno među djecom jer među njima ima dosta oštećenih sluhom. Djecu su odvajali u institute, u zavode, i time se još više odlazilo u segregaciju. Prema tome, bilo je normalno da me verbalna metoda najprije upravlja djeci, jer im se davala mogućnost da nauče govoriti. Njen je dakle razlog postojanja socijalizacija, jednakost među ljudima, prvenstveno govorom, jer bez govora toga nema.

Verbotonalnom metodom se dakle i ne može djelovati u izoliranoj sredini?

— Ne. Ona u svojoj primjeni prvo traži da nestanu domovi. I gdje god smo dolazili raditi djecu su stanovala u vlastitoj ili nekoj drugoj obitelji. Cim dijete živi u domu nije u afektivnoj sredini, ono postaje agresivno, pa i govor loše nauči. Na ovu temu odlučili smo se ove godine i zbog Međunarodne godine djeteta. To dijete, znamo, doživljava strašne nepravde. Uzmite kolonizirane zemlje, zemlje koje su bile predmet eksploatacije, gdje njima ima toliko hendikepiranih, a za vrijeme kolonizacije niko se nije brinuo da toj djeci omogući rehabilitaciju. Prema tome, moji suradnici i ja smatrali smo da baš u ovoj godini još više treba nastojati da onu djecu koja su vjekovima bila segregirana vratimo dječjem svijetu, društvu, za nas je to godina jednakosti, koje nema ako dijete ne može biti integrirano. Prema tome, izglasali mi bilo kakve zakone o integraciji, oni su bez efekta, ako se ne stvore uvjeti da segrega-

Dr Petar Guberina u društvu s djecom roh abilitiranom pomoću verbotonalne metode u Columbusu, Ohio, SAD

gri, odnosno St. Cloud — Zagreb...

Iskustvo je svakako zanimljivo i mogu reći da sam u prvo vrijeme imao više međunarodnog nego našeg iskustva, a dobro je upravo to što je bilo obilno i u inozemstvu i u Jugoslaviji. Jedna pariška liječnica završila je doktorat o mojoj metodi 1967. godine. Iskustva su postajala bogata vrlo brzo i u inozemstvu i kod nas zahvaljujući upravo tome što se je metoda primjenjivala u učenju jezika i u rehabilitaciji slušanja i što sam imao takve uvjete da sam mogao istraživati i u Zagrebu i u Francuskoj. Metoda se zatim naglo širila, po svim kontinentima, sad je imamo i u Japanu, a značajno je i to da na više sveučilišta u Evropi i u Americi postoje kolegiji o verbotonalnoj metodi, na medicinskom fakultetu u Parizu, na permanentnom usavršavanju kadrova izučava se i verbotonalna metoda. Predaju Francuzi, Belgijanci i Jugoslaveni.

Ima slučajeva da smo ponegdje u inozemstvu najviše pri-

rezultati u integriranju i rehabilitaciji predškolske i osnovnoškolske djece na primjer. S druge strane, zanimljivi su rezultati postignuti na Jugu SAD gdje se je radilo s crnačkom djecom i gdje su još prije nekoliko godina i oni čujućim imali teškoća da se integriraju u redovite škole. Verbotonalna metoda je u neku ruku izjednačila rezultate u različitim socijalnim slojevima i to je ocijenjeno kao njen veliki napredak i uspjeh. S druge strane, u Americi i u Italiji, na primjer, političari su se, na temelju rezultata postignutih po verbotonalnoj metodi, posebice oni lijevo orijentirani, borili u svojim nastupima za integraciju sve hendikepirane djece i možemo reći da je ova metoda pridonijela, kako je iznijela talijanska predstavnica, i član KP Italije Maria Grazia Daniele, da integracija ponegdje dobi je i zakonsku podršku i da se vrlo brzo u redovite škole integriraju ne samo sluhom hendikepirana djeca. Znači, uspjeh metode općenito koristi afirmaciji naprednih ideja. Jasno, rezultati nisu svuda podjednaki, jer ni svi

treba intervenirati kad je 40 djece u razredu, jer to ne samo da nije efikasno za hendikepiranu već ni za čujuću djecu. Naša reforma traži da djeca budu aktivna pa je vjerojatno i to jedan od razloga što su naši postoci integrirane djece veći od prosjeka uspjeha naše djece u školi. Jobukovac u Zagrebu iznenadit ćete se kad vidite da je on više-manje isti kao i kod čujuće djece. S djecom u domovima mnogo je lošija situacija. Dakle, rezultati o kojima je bilo govora na ovom simpoziju značajni su ne samo za osobe oštećenog sluha već i za reformu odgoja i obrazovanja općenito.

Koliko zakonske odredbe prate ovu težnju za integracijom u redovite odgojno-obrazovne institucije?

— To se ne odvija sinhrono. Predrasude su jako uvriježene, najprije kod roditelja djece koja nisu hendikepirana pa i kod roditelja djece koja su hendikepirana, jer stvara se mišljenje da su ta djeca inferiornija. A za-

te djece završi u školama za retardirane. Mi i s tom djecom radimo, u Francuskoj na primjer, s djecom talijanskih, španjolskih i naših radnika. Ali kad se to dijete nakon nekoliko godina vrati u Jugoslaviju, ne zna dobro ni naš jezik pa se i ovdje rađa opasnost da ne bude u normalnom razredu već da ide u posebna odjeljenja. Najprije smo s tom djecom radili eksperimentalno u malim grupama u Centru SUVAG, a prije godinu i pol učinjen je veliki plan rada s tom djecom u cijeloj Jugoslaviji, specijalno u Zagrebu. Problem nije zanemarljivih razmjera i s njime se ozbiljno treba suočiti da bi takva djeca bez teškoća mogla ići u redovite škole.

I na kraju nešto o zaključcima upravo održanog skupa?

— Sva sluhom oštećena djeca mogu biti integrirana ako u sedmoj godini, može to biti u osmoj, devetoj ili desetoj s time da do te dobi, iako u nešto sporijem tempu, slijede normalni program. Treba paziti u kojoj je godini tko govorom zreo da bude integriran. Rečeno je da djeca s kombiniranim smetnjama ne mogu biti integrirana samo privremeno ali da parcijalno mogu biti integrirana. Prema tome nema nikakve iznimke. K tome, škole u mnogim zemljama treba reformirati stoga što nisu podesne ni za čujuću djeću, onu koja su rehabilitirana. I na kraju, budući da se ova metoda po svijetu jako širi, zaključeno je da se formiraju mješoviti međunarodni kadrovi s time da Jugoslaveni budu na čelu. A doista je bilo ugodno čuti kako strani stručnjaci žele da naši ljudi ne samo pokriju određene dijelove rada s verbotonalnom metodom već da budu na čelu stručnih ekipa.

Razgovarao: I. KLARIĆ

8

značajni su ne samo za osobe oštećenog sluha već i za reformu odgoja i obrazovanja općenito.

Koliko zakonske odredbe prate ovu težnju za integracijom u redovito odgojno-obrazovne institucije?

- To se ne odvija sinhrono. Predrasude su jako uvriježene, najprije kod roditelja djece koja nisu hendikepirana pa i kod roditelja djece koja su hendikepirana, jer stvara se mišljenje da su ta djeca inferiornija. A zakon se počnije stvarati kad javno mišljenje počinje reagirati. Eto, mi smo pozitivne rezultate postizali i deset godina ranije nego što je izašao bilo kakav zakon o integraciji. Zakon niče iz same prakse i to je pozitivno.

Pogotovo je pozitivno to što se sve više traži da dijete, koje se integrira i govori. Jer, može se dogoditi da zakon traži integraciju, ali ako dijete ne govori, onda i roditelji djece koja čuju i one koja ne čuju vide da djeca ne uspijevaju, pa može nastati reakcija koja bi značila korak natrag. Zato moraju postojati i preduvjeti uspjeha a njih će biti ako se škola reformira i ako se kroz zakon pokušamo osloboditi od predrasuda kako bi tu djecu lije-po primali i roditelji čujuće djece.

U posljednje vrijeme sve više posla imate i s onima koji čuju i koji govore, riječ je o djeci stranih radnika u inozemstvu općenito pa i naših?

- Da, posljednjih godina mnogo više radimo s tzv. Pedagoški zapušenom djecom, i u Evropi i u Africi nego što, brojčano, radimo s gluhom djecom. Što se Afrike tiče to je dosta razumljivo jer se tamo djeca i do deset godina znala biti bez roditelja koji su bili u borbi,

pa prema tome nisu mogla razviti govor. Sad na tome masovno radimo posebno u zemljama koje su do jučer bile pod kolonizatorom. U Evropi se, na žalost, s djecom stranih radnika ponavlja isto. Djeca u stanju zemlji ne znaju strani jezik.

Te djece završi u školama za retardirane. Mi i s tom djecom radimo, u Francuskoj na primjer, s djecom talijanskih, španjolskih i naših radnika. Ali kad se to dijete nakon nekoliko godina vrati u Jugoslaviju, ne zna dobro ni naš jezik pa se i ovdje rađa opasnost da ne bude u normalnom razredu već da ide u posebna odjeljenja. Najprije smo s tom djecom radili eksperimentalno u malim grupama u Centru SUVAG, a prije godinu i pol učinjen je veliki plan rada s tom djecom u cijeloj Jugoslaviji, specijalno u Zagrebu. Problem nije zanemarljivih razmjera i s njime se ozbiljno treba suočiti da bi takva djeca bez teškoća mogla ići u redovite škole.

I na kraju nešto o zaključcima upravno održanog skupa?

- Sva slušno oštećena djeca mogu biti integrirana, ako ne u sedmoj godini, može to biti u osmoj, devetoj ili desetoj s time da do te dobi, iako u nešto sporijem tempu, slijede normalni program. Treba paziti u kojoj je godini tko govorom zreo da bude integriran. Rečeno je da djeca s kombiniranim

smetnjama ne mogu biti integrirana samo privremeno, ali da parcijalno mogu biti integrirana. Prema tome nema nikakve iznimke. K tome, škole u mnogim zemljama treba reformirati stoga što nisu podesne ni za čučjuću pa prema tome ni za sluhom oštećenu djecu, onu koja su rehabilitirana. I na kraju, budući da se ova metoda po svijetu jako širi, zaključeno je da se formiraju

mješoviti međunarodni kadrovi s time da Jugoslaveni budu na čelu. A doista je bilo ugodno čuti kako strani stručnjaci žele da naši ljudi ne samo pokriju određene dijelove rada s verbotonalnom metodom već da budu na čelu stručnih ekipa.

*Razgovarao : I. Klarić
24. travnja 1979.
Školske novine*

iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medija - iz medi

Smatra se da treba vikati kako bi gluhi čuo. To ne valja – dokazao je dr Petar Guberina – time se samo uništava i ono malo sluha što je ostalo u gluhom.

U Domu slijepih u Šenoinoj ulici u Zagrebu dužnost telefonistice u telefonskoj centrali obavlja Mara Žegarac, stara 29 godina. Dnevno prima desetine pozive odgovara na njih, spretno i brzo uspostavlja traženu vezu, i – jednom riječju dobro i precizno obavlja svoj posao. U tome ne bi bilo ničeg neobičnog da Mara Žegarac u svom djetinjstvu nije doživljela tešku nesreću. Od eksplozije jedne bombe ostala je slijepa i gluha. Rasla je u mraku i u tišini, odijeljena od svih zbivanja, nesposobna za bilo kakav rad. Prije nekoliko godina, nakon 15 mjeseci liječenja, profesor Guberina svojom metodom povratio joj je sluh, i ona sada čuje, normalno prima utiske iz vanjskog svijeta, ima svoje radno mjesto, zvanje i egzistenciju.

Još oko 800 gluhih – od 2 do 90 godina starosti – u Jugoslaviji i oko 1200 u mnogim zemljama svijeta, danas su normalna ljudska bića, jer je i njima prof. Guberina vratio sluh, kojeg su im priroda, bolest ili nesretni slučajevi oduzeli.

Budućnost – bez gluhih ljudi

I još više : u budućnosti neće više biti gluhih ljudi. Jugoslaven, dr. Petar Guberina, rođen 1913. godine u Šibeniku, redovit je profesor Filozofskog fakulteta i predstojnik Zavoda za fonetiku sveučilišta u Zagrebu, član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, zauvijek je – svojim epohalnim otkrićem – otklonio od ljudskog roda bolest gluhoće i naglušnosti.

Akademik Guberina je danas u svijetu slavan i poštovan čovjek. Njega pozivaju i on drži predavanja po Evropi, Americi i Africi, organizira seminare, formira zavode i centre za rehabilitaciju gluhih, i tim centrima rukovode Jugoslaveni, njegovi đaci i suradnici ; njemu podjednako apaludiraju učenjaci i izliječeni bilo u Parizu ili New Yorku, Buenos Airesu ili u Senegalu, u Gvineji ili u Poljskoj. Krajem kolovoza ove godine grupa stručnjaka iz Belgije i Francuske, obavještava eminentni međunarodni skup o svom uspjehu. Oni su u te dvije zemlje kod 400 totalno gluhih i 600 naglušnih vratili dosad sluh kod 800 ljudi. Postigli su to primjenom metode prof. Guberine, ističući da se radi o čovjeku koji ide ured velikih dobrotvora čovječanstva.

Njegovo djelo se očituje u tri pravca : jedno su teoretska i eksperimentalna naučna istraživanja na području fonetike, sluha i estetske fonetike ; druga naučna preokupacija prof. Guberine je izučavanje sistema učenja stranih jezika. I tu je ostvario veliko otkriće : pronašao je i razradio originalnu tzv. audiovizuelnu metodu učenja stranih jezika.

Još kao mladi student u Parizu, prof. dr Guberina je proučavajući ritam i intonaciju zvuka želio znati kakva je visina svakog pojedinog glasa. Daljnja istraživanja dovela su ga do saznanja koja su se bitno razlikovala od dotadašnjih naučnih uvjerenja. Već 1949. godine prof. Guberina na predavanjima u Školi za gluhošću u njuroškoj aveniji Lexington smjelo iznosi hipotezu, da se govor može primati i razumijevati i posredstvom vibracija čitavog ljudskog tijela ; koje – pak nastaju kao rezultat vibracija stvorenih različitošću zvukova.

To «slušanje tijelom» primjenljivo je kod onih pacijenata kojima kod normalnog slušnog organa nije ostala ni najmanja sposobnost sluha. Usporedo s tim, prof. dr Guberina,

proučavajući visinu glasova i sposobnost mozga da prima glasove, dolazi i do druge hipoteze iz koje je kasnije proizašao njegov metod vraćanja sluha gluhima.

Odbačene teorije

Ljudski mozak, naime, prima sve titraje zvuka u rasponu od 16 do 20.000 Herza. Ranije se mislilo da je za normalno slušanje potrebna sposobnost slušnih organa da primaju sve frekvencije u tom rasponu. U protivnom slučaju čovjek je — u većoj ili manjoj mjeri — gluh. Prof. Guberina je oborio te tvrdnje i dokazao, da se može slušati i onda, ako je u čovječjem slušnom organu ostala sposobnost slušanja makar i na samo jednom veoma malom odsječku spomenutog raspona od 16 do 20.000 Hz. Najprije je trebalo razraditi metodu, kako da se utvrdi koje je to minimalno sačuvano područje, pa je akademik

Guberina sam pronašao način, idejno postavio konstrukciju elektronskih aparatura i teoretsku i praktičnu razradu same metode. Kad se kod pacijenta s deficitnim sluhom pronađe to područje, odnosno one optimalne koje su ostale sačuvane, tada se može pristupiti rehabilitaciji. Kako i na koji način — također je djelo i pronalazak akademika Guberine. On je pošao od ove postavke: cijelo frekventno područje, čitav onaj raspon od 16 — 20.000 Hz treba transfzirati, pretvoriti ili prebaciti na onu «valnu dužinu» tj. na onu optimalu ili zonu frekvencije koja je kod dotičnog pacijenta ostala najbolje ili jedino sačuvana, pa je — prema tome — i jedino moguća za početak rehabilitacije.

truh za rehabilitaciju sluha i govora

U Domu slijeplih u Senoinoj ulici u Zagrebu, dužnost telefonista u telefonskoj centrali obavlja Mara Zegarac, stara 29 godina. Dnevno prima desetine poziva odgovara na njih, spremna i brza u pozivu, precizno govornica na njih, spremna i brza u razgovoru. U tome ne bi bilo ničeg neobičnog, da Mara Zegarac u svom djetinjstvu nije doživjela tešku nesreću. Od eksplozije jedne bombe ostala je slijepla i gluha. Nakon što je u mraku i u tišini, odijeljena od svih živih, neposobna za bilo kakav rad. Prije nekoliko godina, nakon 15 mjeseci liječenja, profesor Guberina svojom metodom povratio joj je sluh, i ona sada čuje, normalno prima uliske i vanjskog svijeta, ima svoje radno mjesto, zvanje i egzistenciju. Još oko 800 gluhih — od 2 do 90 godina starosti — u Jugoslaviji i oko 1200 u mnogim zemljama svijeta, danas su normalna ljudska bića, jer je i njima prof. Guberina vrao sluh, kojeg su im priroda, bolest ili nesretni slučajevi oduzeli.

Budućnost — bez gluhih ljudi!

I još više, u budućnosti neće više biti gluhih ljudi. Jugoslavien, dr Petar Guberina, rođen godine u Šibeniku, redoviti je profesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu, predavao je u prestižnoj akademiji na Sveučilištu u Zagrebu, član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, zvanje je — svojim epohalnim otkrićem — otklonio od ljudskog roda bolest gluhoće i naglušnosti.

Akademik Guberina je danas u svijetu najveći i najpoznatiji stručnjak u ovom području. Njega pozivaju i na razne predavanja po Evropi, Americi i Africi, formira zavode i centre za rehabilitaciju gluhih, i tim centrima, u kojima su zaposleni njegovi đaci i suradnici, lijevno podjednako aplaudiraju učenici i sljepi i gluhi u Parizu ili New Yorku, Buenos Airesu ili u Senegalu, u Gvineji i u Kamerunu. Kristian Kolovozova ove godine grupa stručnjaka iz Belgije i Francuske, obavijestila je emigrantski međunarodni skup o svom uspjehu. Oni su u to vrijeme zamislili 400 vrtni dosad sluh kod 800 gluhih ljudi, i to je ostvarili. Njegovo djelo se očituje u tri pravca: jedno su teoretska i eksperimentalna istraživanja na području fonetike, sluha, i esetske fonetike; druga naučno istraživanje sistema učenja stranih jezika. I jedno je stvaranje velikog otkrića: pronašao je i razradio originalnu tzv. audiovuznu metodu učenja stranih jezika.

Alli ono što je prof. dr Guberina uradio u red najvećih naučnika i humanista današnjice, to su njegova otkrića i rad na području rehabilitacije sluha kod gluhih ili naglušnih.

Još kao mladi student u Parizu, prof. dr Guberina je proučavajući ritam i intonaciju zvuka želio znati kakve je visine svakog pojednog glasa. Daljnja istraživanja dovela su ga do saznanja da su se bimo razlikovala od dotadašnjih naučnih uvjerenja. Već 1949. godine prof. Guberina na pre-

davanja u Školi za gluhoće u Lexington smislila je hipotezu, da se govore može prenijeti i razumijevati i posredstvom vibracija čitavog ljudskog tijela, koje nastaju kao rezultat vibracija stvorenih različitosti zvukova. To su njegova otkrića i razumijevanje je kod onih pacijenata kojima kod normalnog slušnog organa nije ostala ni najmanja sposobnost sluha. Usporedo s tim, prof. dr Guberina, proučavajući visinu glasova i sposobnost mozga da prima glasove, dolazi i do druge hipoteze iz koje je nastala i razvijena njegova metoda vraćanja sluha gluhima.

Odbačene teorije

Ljudski mozak, naime, prima sve titraje zvuka u rasponu od 16 do 20.000 Herza. Ranije se mislilo da je za normalno slušanje potrebna sposobnost slušnih organa da primaju sve frekvencije u tom rasponu. U protivnom slučaju čovjek je — u većoj ili manjoj mjeri — gluh. Prof. Guberina je oborio te tvrdnje i dokazao, da se može slušati i onda, ako je u čovječjem slušnom organu ostala sposobnost slušanja makar i na samo jednom veoma malom odsječku spomenutog raspona od 16 do 20.000 Hz. Najprije je trebalo razraditi metodu, kako da se utvrdi koje je to minimalno sačuvano područje, pa je akademik Guberina sam pronašao način, idejno postavio konstrukciju elektronskih aparatura i teoretsku i praktičnu razradu same metode. Kad se kod pacijenta s deficitnim sluhom pronađe to područje, odnosno one optimalne koje su ostale sačuvane, tada se može pristupiti rehabilitaciji. Kako i na koji način — također je djelo i pronalazak akademika Guberine. On je pošao od ove postavke: cijelo frekventno područje, čitav onaj raspon od 16 — 20.000 Hz treba transfzirati, pretvoriti ili prebaciti na onu «valnu dužinu» tj. na onu optimalu ili zonu frekvencije koja je kod dotičnog pacijenta ostala najbolje ili jedino sačuvana, pa je — prema tome — i jedino moguća za početak rehabilitacije.

Tako po struci nije ni liječnik ni inženjer prof. Gu-

koje pacijent ne čuje, a to me se i osnivaju, kada se trebaju vratiti da bi gluh čuo. To ne valja, dokazao je akademik, time se samu...

Smatra se da treba vikati kako bi gluh čuo. To ne valja — dokazao je dr Petar Guberina — time se samo uništava i ono malo sluha što je ostalo u gluhom.

ništava i ono malo sluha što je ostalo u gluhom. I on potpuno napušta to područje, njegove metode i tehnike rehabilitacije upravo je suprotna, jer «napada» i eksploatira onaj mali preostali dio sluha i postepeno ga proširuje.

Ako je po srijedi čovjek s potpuno gluhom, prof. Guberina sa svojim suradnicima istražuje njegovo mjesto preko kolega sluha: zvuk u mozak gluhog je slušanom centru u mozgu svjedno je kojim putem dolazi zvuk do njega. Ipak, i kod takvih pacijenata sluh se rehabilitacijom poboljša do te mjere, da on počinje primati zvuk kroz uho.

Već 13 godina prof. Guberina, sa svojim suradnicima, primjenjuje svoju metodu i postiže rezultate koji zadivljuju. U 10 zemalja (SAD, Kanada, SR Njemačka, Francuska, Italija itd.) osnovano je 15 instituta u kojima se liječe gluhi i naglušni ljudi. Centrima stručno i naučno rukovode naši ljudi, suradnici prof. Guberine, a u njegov Zavod za fonetiku i Centar za rehabilitaciju sluha i govora habilitaciju sluha i govora u Zagrebu, neprekidno dolaze i najistaknutiji učenici iz cijelog svijeta da budu đaci našeg učenjaka. Kod nas takvi

U 10 zemalja (SAD, Kanada, SR Njemačka, Francuska, Italija itd.) osnovano je 15 instituta u kojima se liječe gluhi i naglušni ljudi. Centrima stručno i naučno rukovode naši ljudi, suradnici prof. Guberine, a u njegov Zavod za fonetiku i Centar za rehabilitaciju sluha i govora u Zagrebu, neprekidno dolaze i najistaknutiji učenici iz cijelog svijeta da budu đaci našeg učenjaka. Kod nas takvi

U 10 zemalja (SAD, Kanada, SR Njemačka, Francuska, Italija itd.) osnovano je 15 instituta u kojima se liječe gluhi i naglušni ljudi. Centrima stručno i naučno rukovode naši ljudi, suradnici prof. Guberine, a u njegov Zavod za fonetiku i Centar za rehabilitaciju sluha i govora u Zagrebu, neprekidno dolaze i najistaknutiji učenici iz cijelog svijeta da budu đaci našeg učenjaka. Kod nas takvi

Drugim riječima treba vikati da bi gluh čuo « To ne valja, dokazao je naš akademik, time se samo uništava i ono malo sluha što je ostalu u gluhom». I on potpuno napušta to područje, njegova metoda liječenja i rehabilitacije upravo je suprotna, jer «napada» i eksploatira onaj mali, preostali djelić sluha i postepeno ga proširuje.

Ako je po srijedi čovjek s potpuno uništenim sluhom, prof. Guberina sa svojim suradnicima istražuje njegovo tijelo i pronalazi najbolje mjesto preko kojeg «ubacuje» zvuk u mozak gluhog. Jer, slušnom centru u mozgu svjedno je kojim putem dolazi zvuk do njega. Ipak, i kod takvih pacijenata, sluh se

rehabilitacijom poboljša do te mjere, da i on počinje primati zvuk kroz uho.

Već 13 godina prof. Guberina, sa svojih stotinjak suradnika koje je sam izobrazio, primjenjuje svojim metodu i postiže rezultate koji zadivljuju. U 10 zemalja (SAD, Kanada, SR Njemačka, Francuska, Italija itd.) osnovano je 15 instituta u kojima se liječe gluhi i naglušni ljudi. Centrima stručno i naučno rukovode naši ljudi, suradnici prof. Guberine, a u njegov Zavod za fonetiku i Centar za rehabilitaciju sluha i govora u Zagrebu, neprekidno dolaze i najistaknutiji učenici iz cijelog svijeta da budu đaci našeg učenjaka. Kod nas takvi

centri postoje u Zagrebu, Karlovcu, Skoplju, Ljubljani, Mariboru, Portorožu i Prizrenu. Samo je u Zagrebu sada se liječi i rehabilitira oko sto predškolske i školske djece, te oko 60 odraslih.

Na žalost, još uvijek nisu nađena dovoljna novčana sredstva, a i spomenuti Centar za rehabilitaciju sluha i govora u Zagrebu, na I katu

zgrade u Šenojnoj ulici broj 34, sa školom u kojoj se djeca liječe i uče slušanju i govoru, smješten je u tijesnim nepodesnim i malim prostorijama.

Guberinu i njegove suradnike – prof. Mladena Lovrića, Boru Adameca, Mirjanu Simić, Alda Vladića, Branku Jukić, Nelu Šarinić, Zoru Drežančić i druge –

ne obeshrabruje i on i dalje traže nove puteve nauke kojoj su se posvetili, uporedo s napornim, plemenitim i duboko humanim radom da stotine gluhonijemih i gluhih nesretnika vrata iz svijeta tišine u svijet zvuka a time i u normalan život.

Z.G.

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

HRVATSKA VERBOTONALNA METODA NA RASKRIŽJU PUTA

(Vječno pitanje - koja je metoda bolja za gluhu osobu: verbotonalna ili znakovni jezik?)

Kao udarna tema ovog časopisa dobiva se dobra prilika da se ova metoda malo bolje promovira. U prošlim brojevima u mojim člancima više puta je pisano o verbotonalnoj metodi koja se promovirala više kao bastion oralne komunikacije, dok ću u ovom broju probati pisati o svim prednostima i manama verbotonalne metode.

Ima mnogo ljudi koji su protivnici oralne komunikacije i zato odmah osuđuju i nerado prihvaćaju verbotonalnu metodu. Oni smatraju da je to zapravo neprirodna metoda za komunikaciju između gluhih osoba kao i između gluhih i čujućih. Verbotonalna metoda jest dio oralne komunikacije, što označava da se u odnosu između bilo koje dvije osobe ne koristi znakovni jezik. Čak i protivnici verbotonalne metode rado ističu da se u oralnoj komunikaciji između dvije osobe zapravo uopće ne koristi znakovni jezik.

Mada, prema mojem mišljenju, verbotonalna metoda ne zabran-

juje izričito znakovni jezik; ipak u praksi možda nailazimo češće na takvu zabranu. Dakle, znakovni jezik se uopće ne koristi u oralnoj komunikaciji i uz to, i verbotonalna se metoda koristi u svijetu bez znakovnog jezika. Nadalje, prema mom mišljenju, zabrana ne bi trebala biti tako stroga, ja bih više volio da se znakovni jezik tretira u verbotonalnoj metodi kao drugi, popratni jezik komunikacije, a oralna komunikacija neka bude prvi vid komunikacije.

Takva kombinacija bi bila najpoželjnija za gluhu osobu koja se silno želi priključiti čujućem društvu. Prema viđenju stvari i prakse u stvarnosti, oralna komunikacija u verbotonalnoj metodi se koristi samo kao jedna jedina komunikacija. Šteta što znakovni jezik ne obogaćuje oralnu komunikaciju. To je, na kraju krajeva, samo moje mišljenje.

U mome ranom životnom obrazovanju i odrastanju puno su mi puta zabranili korištenje znakovnoga jezika u svakodnevnoj komunikaciji s gluhim ljudima, no ja sam ga ipak i dalje koristio, naravno poskrivečki, jer se to gluhim ljudima naprosto sviđa i primjećujem da znakovni jezik uvelike olakšava našu razumljivost. Ali ipak, znakovni jezik u mom životu ne predstavlja primarni jezik, jer ako želim uspjeti u životu, pored fakulteta i čujućeg društva, za znakovni jezik ne vjerujem da će mi pomoći toliko koliko verbotonalna metoda. Znakovni jezik mi nikada nije pomogao u obrazovanju, niti u razvijanju karijere. Na fakultetu, mentori, profesori i drugi uvaženi kolege s kojima sam dijelio klupu i brojne sate predavanja, nisu znali znakovni jezik i stoga smatram nepotrebnim koristiti ga na tamo. Bilo je važno fokusirati se na učenje i tako stečeno znanje koristiti za polaganje ispita.

Tu mi je oralna komunikacija odigrala veliku ulogu. Bez obzira na to što nisam imao visoko razvijeni govor, ipak su me profesori koliko-toliko razumjeli pa sam uspio položiti ispite na usmeni način, a ako nisu razumjeli, onda sam pristupao pismenim ispitima. S onoliko odgovora za koliko su profesori smatrali da je potrebno za odličan prolaz ispita, uspješno sam svladao prepreku u polaganju ispita. Dakle, nije mi pomogao znakovni jezik već verbotonalna metoda.

No mora se odati jedno priznanje - za praćenje predavanja na fakultetu korištenje znakovnog jezika bi meni bilo od velike pomoći. Tako bih mogao na samostalan način odlučivati i znati o čemu se radilo na predavanjima, a i znao bih što bih trebao učiniti s potrebnim stvarima za daljnje praćenje ispita kao i za učenje i polaganje ispita.

Tu verbotonalna metoda, meni kao osobi s teškim oštećenjima sluha, ne bi bila od velike koristi, jer profesori često znaju hodati amo-tamo ispred ploče i tako se ne može zorno pratiti predavanje. Na takvom predavanju čujućí studenti bi se oslanjali uveliko na slušanje, dakle, tu gluhi ljudi ostaju bespomoćni. U današnje doba, koriste se usluge prevoditelja, za kojeg sam siguran da uvelike olakšava praćenje gluhog studenta na svim satima predavanja.

No i pored takve olakotne okolnosti, gluhi bi se student ipak trebao više oslanjati na svoju upornost i na ispunjavanje svog motiva za ostvarivanje napredne karijere, zbog čega se upisao na fakultet. Kako sam ja uspio prevladati

predavanja bez korištenja znakovnog jezika, uspio sam se oslanjati na veliku pomoć kolega koji su pravili bilješke s predavanja, pa sam tako i ja uspio prepisivati od njih, i na taj način svladati predavanje na razumljiv način. Još sam ispitivao kolege o daljnjim koracima i uvijek sam dobivao dobre odgovore. To pokreće samo motiv studiranja. Ako gluhi student nema motiva za praćenje predavanja, kao i za polaganje ispita, onda mu neće pomoći nikakva metoda, niti verbotonalna niti korištenje znakovnog jezika.

Ista je stvar i na poslu. Kod mene, u okruženju informatičke tehnologije i velike konkurentnosti na polju telekomunikacijskih noviteta, u bezbrojnim razgovorima s kolegama koji ne znaju znakovni jezik, verbotonalna metoda uvelike premašuje svoju primjenu. Jedino na sastancima zna biti poteškoća u razumijevanju, ali primijetio sam da i čujućí ljudi isto imaju slične poteškoće u praćenju sastanaka. Zato se maksimalno koriste multimedijalni prikazi i brojni tehnološki noviteti koji znatno olakšavaju praćenje sastanka od početka do kraja.

A iste takve tehnološke stvari uvelike pomažu mojoj malenkosti, tako da sam se naučio koncentrirati na važne stvari koje predavači i rukovoditelji projekta žele naglasiti svima nama prisutnima na sastanku. Važno je da gluhi radnik zna informaciju i zna koje sljedeće korake treba poduzeti. Korištenje znakovnog jezika ne bi tu puno pomoglo, jer pored multimedijalnih aparatura sve je zapisano na ekranu, pa u daljnjim razgovorima i dogovorima bi od kolega koji ne znaju znakovni jezik suviše bilo tražiti da ga nauče. Dakle, verbotonalna metoda u radnom okruženju uvelike prednjači u komunikaciji

za gluhu osobu u odnosu na znakovni jezik.

U prošlom broju ovog časopisa osvanuo je osvrt prof. Vesne Ivasović, u kojemu pokušava objasniti prednosti i mane škole za gluhu djecu „Slava Raškaj“. U mnogočemu se slažem s njom, vezano uz znakovni jezik kao učenje kroz liniju manjeg otpora. Prof. Ivasović je odlično napomenula da je gorespomenuta škola za gluhu djecu namijenjena više socijalnom aspektu poslovanja za razliku od Poliklinike SU-VAG koja je više specijalizirana za promociju verbotonalne metode u javnosti.

Međutim, postoji još jedna napomena vezana uz učenje kroz liniju manjeg otpora. Gledano sa strane gluhe osobe, može se reći da je prirodno učenje kroz liniju manjeg otpora zapravo učenje znakovnog jezika, da se on tretira čak kao prirodni jezik za gluhe. Tako se stječe dojam da je potrebno napraviti sve potrebne i korisne stvari za gluhe ljude, a to je obvezno učenje znakovnoga jezika. Tako da bi, s druge strane, cijeli svijet, i to većinski čujućí svijet, trebao naučiti znakovni jezik ili bi se koristili posrednici koji bi pomagali premošćivanju komunikacijskog

jaza između čujućeg i gluhog svijeta.

Međutim, zaboravlja se jedna vrlo važna stvar - koliko muke predstavlja čujućim ljudima svladavanje znakovnog jezika! Postavit ćemo pitanje na kraju ovog odlomka: je li znakovni jezik uistinu potreban u svakodnevnom životu gluhih ljudi? Promotrimo sljedeću situaciju. Pristustvovao sam prije tri godine snimanju upisa čujućih ljudi u školu za učenje znakovnog jezika. To nije bila klasična škola, nego smo po dogovoru unajmili prostoriju gdje smo vršili izbor čujućih kandidata za učenje znakovnog jezika, kao i praćenje predavanja o njemu tijekom cijelog semestra te pristupanje polaganja ispita radi usvajanja određenog stupnja znanja korištenja znakovnog jezika.

Po prvi puta sam sudjelovao kao snimatelj, gdje sam snimao kakvi kandidati imaju smisla za usvajanje određenog znanja korištenja znakovnog jezika. Vidio sam kako je vršena selekcija čujućih kandidata, prema određenom stupnju brzog usvajanja znakovnog jezika. Najprije su postavljena pitanja kandidatima u vezi toga dolaze li prvi puta učiti znakovni jezik radi prevodilačke karijere ili žele li se preko njega družiti s gluhim ljudima. Pitali su ih, više na psihološkom polju, imaju li smisla za obostranu korisnu primjenu znakovnog jezika s gluhim ljudima ili imaju više smisla pomagati gluhim ljudima na drugi način.

Snimao sam kandidate kako su pokušavali pokazati bilo kakve geste znakovnog jezika kojih su se mogli sjetiti iz nekog kontakta s gluhim ljudima. Pitali su ih i znaju li kakvu pantomimu, kao preteču i bolju metodu za svladavanje i brže učenje znakovnog jezika. Pitao sam glavnog voditelja upisa

kandidata zašto je uopće potrebna selekcija; ne bi li bilo razumljivije i logičnije da svi čujući ljudi koji žele učiti znakovni jezik budu upisani u tu školu. Dobio sam odgovor da nisu svi stvoreni za svladavanje znakovnog jezika. Odmah mi je u oči upala ta nelogičnost - pa zar postoji znakovni jezik koji nije za čujuće ljude, zar postoje čujući ljudi koji nisu u mogućnosti svladati znakovni jezik?! Ma koliko odgovor bio čudan, ja sam dalje snimao selekciju kandidata prema prijemčivosti svladavanja znakovnog jezika.

Dolazile su stotine i stotine mladih pa i ljudi srednjih godina koji žele učiti znakovni jezik, popunili su formulare s osobnim podacima te su odgovarali na psihološka pitanja i na kraju su nacrtali te isprobavali izvoditi određenu pantomimu ili određeni znakovni jezik iz bilo kojih prijašnjih susreta s gluhim ljudima ili onoga što su zapamtili preko medija. Snimao sam stotine i stotine kandidata koji su pokušavali izvoditi spartanski znakovni jezik (pa radi se o kandidatima koji se upisuju!) ili su htjeli izvesti određenu pantomimu u skladu sa zahtjevom iz formulara. Odmah sam uvidio da postoji dosta ljudi koji imaju velike poteškoće s time. Takvi su odmah bili odbijeni kao neodgovarajući kandidati za tu školu. Preostala većina ipak se uspjela upisati i svrstavani su dalje u određene grupe, s obzirom na prijemčivost usvajanja znanja o znakovnom jeziku. Od stotina ljudi tijekom jednog semestra ipak je podosta njih odustalo ili ispadalo ili im se više nije dalo dolaziti u školu.

Na kraju se profilirala šačica ljudi, na prste jedne ruke nabrojani, koji su bili potpuno izbrušeni sve do najboljih polaznika škole, i kao takvi, imali su najviše šansi za dobivanje

posla prevoditelja znakovnog jezika za gluhe osobe. Ovi koji su tijekom semestra odustali, učinili su to zbog nedostatka privatnog vremena, ali posebice kada su uvidjeli da nije lako učiti znakovni jezik. Pitao sam takve kandidate zašto su odustali, jer su na početku upisali imali veliku želju učiti i dobio sam odgovor da su imali krivu sliku o gluhim ljudima - mislili su da je znakovni jezik lak, ali ipak su na kraju shvatili da je to velik i težak posao, barem za one kandidate koji su imali malene ili osrednje afinitete prema svladavanju potrebnog znanja sa strane pantomime.

No svejedno su bili sretni što su naučili barem nekoliko znakovnih izraza, barem da im komunikacija s gluhim ljudima može normalno započeti. Ali, o takvim slabim polaznicima mogu reći samo sljedeće: oni nisu uspjeli naučiti znakovni jezik! Čak ni uz najbolju volju, nisu mogli svladati osnovne znakovne izraze, barem da im se komunikacija s gluhim ljudima što normalnije odvija. Što nam to govori?

Takav rezultat pokazuje da nisu svi čujući ljudi potpuno kompatibilni za učenje znakovnog jezika. Možemo koristiti i obrnuti izraz, da nisu svi gluhi ljudi za učenje oralne komunikacije (to je barem priznato s više medicinskih strana - što je oštećenje sluha više, to je za takve gluhe ljude bolje korištenje znakovnog jezika). No ja poznajem mnogo gluhih ljudi s tako visokim oštećenjem sluha a da ne znaju previše koristiti znakovni jezik, i primjećujem da je njima lakše uz verbotonalnu metodu živjeti svoj uređeni život. Ali što možemo reći za čujuće ljude, jer i njima

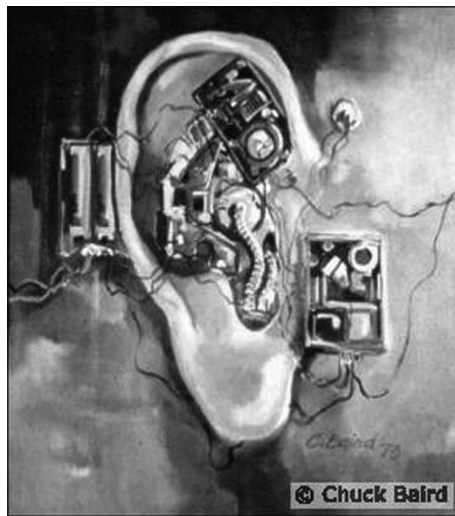
isto nije lako svladati znakovni jezik. Koja je to linija manjeg otpora? Ako za gluhe ljude znakovni jezik predstavlja komunikacijsku liniju manjeg otpora, što onda reći za čujuće ljude koji žele svladati znakovni jezik. Gdje je za čujuće ljude komunikacijska linija manjeg otpora u komunikaciji s gluhim osobama?!

Dakle, najbolje je da priznamo da u društvu ipak postoje različiti ljudi koji različito gledaju na stvari i koji onda različito razumiju te stvari. Najbolje je imati što veći prag tolerancije i tako će cijeli svijet prihvatiti logičan zaključak. Forsiranje samo oralne ili forsiranje samo znakovnog jezika neće donijeti ništa dobro niti gluhim niti čujućim ljudima. Zato je za mene najbolja kombinacija znakovnog jezika i verbotonalne metode i kao takva će imati najbolju prođu u današnjem svijetu različitih ljudi. Ali to je samo moje mišljenje koje je protkano kroz moj proživljeni život.

Pogledajmo malo detaljnije što nudi verbotonalna metoda današnjice gluhim ljudima. Ja sam takozvani pripadnik starije generacije s velikim oštećenjem sluha, ali s boljom rehabilitacijom govora i sluha, tako da je meni verbotonalna metoda primarna komunikacijska metoda, a znakovni jezik koristim radi toga da bi gluhi ljudi lakše mene razumjeli. Kako je drugim gluhim ljudima, koji imaju lakše ili veće oštećenje sluha od moje malenkosti? Oni koji imaju lakše oštećenje sluha, više su nagluhi te nose slušne aparate i lakše rješavaju svoje životne nedaće. Opet ovisi o njima žele li koristiti znakovni jezik.

Oni koji se stalno druže s čujućim ljudima manje ili uopće ne znaju znakovni jezik. A oni koji se rado druže sa sličnima, više koriste verbotonalnu metodu za komuniciranje, uz slabu primjenu znakovnog jezika za komuniciranje s gluhim ljudima.

Oni koji imaju puno teže oštećenje sluha, više se druže sa sličnim gluhim ljudima i rado koriste znakovni jezik kao jedini jezik te imaju nerazvijeni govor pa se sve više getoiziraju i zatvaraju u svoj maleni svijet lišen drugih važnih stvari koje povezuju s čujućim ljudima. Jednu stvar moram snažno istaknuti - poznato je da verbotonalna metoda nudi široki spektar vokabulara, a to znači da gluha osoba s verbotonalnom metodom može bez problema kročiti u svijet čujućih koji će se sporazumjeti, bilo pismeno bilo usmeno, u komunikaciji s gluhom osobom.

Znakovni jezik nudi puno siromašniji rječnik i potrebno je puno nauke i domišljatosti da se shvati sve znakove i geste, da se vidi što gluha osoba želi poručiti čujućoj okolini. Tu gluha osoba rješava problem i to preko posrednika, to jest prevoditelja znakovnog jezika. No gdje je tu samostalnost gluhe osobe? Zašto se gluha osoba mora oslanjati na prevoditelja? Po meni bi bilo bolje da pokuša biti što samostalnija u odnosu na naše

društvo, tako da sama promišlja i na kraju donese odluku. Za to je potreban svestraniji i bogatiji rječnik te ispravna gramatika hrvatskog jezika, s kojima će gluha osoba baratati u komunikaciji s čujućim ljudima.

Primijetio sam u današnje vrijeme sve više korištenja umjetnih pužnica kao rješenja za gubitak sluha. Dakle, u Poliklinici SUVAG, gubitak sluha, koji su prije rješavali kroz primjenu slušnih aparata te ostalih metoda rehabilitacije sluha i govora za gluha osobu da se integrira u čujuće društvo, sada rješavaju uz pomoć umjetnih pužnica. Ja sam, na žalost svih defektologa iz Poliklinike SUVAG, veliki protivnik ugradnje umjetnih pužnica. Smatram da je korištenje vanjskih slušnih pomagala dovoljno za premošćivanje problema gluhe osobe u kontaktu s vanjskim svijetom. Nisam upoznat s rezultatima uspješnih rehabilitiranih gluhih osoba uz pomoć umjetnih pužnica, tako da ne mogu puno pisati o tome.

Iz moje perspektive i s mojom upoznatošću s time, čini mi se da je ista stvar s umjetnom pužnicom i s vanjskim slušnim pomagalicama. Veliku težinu predstavlja uspješnost primjene zvukova u radu slušne membrana i cijelog slušnog organa. Ako vanjski slušni aparat dobro proizvodi zvuk, onda je cijelom slušnom ograničeno potrebno da se kroz verbotonalne metode pokuša poboljšati prihvatanje zvukova te obrada zvuka kroz oštećeni slušni organ unutar glave. Ako je neka gluha osoba potpuno gluha, onda toj osobi neće pomoći ugradnja umjetnih pužnica. To je s medicinske strane potvrđeno, barem sam tako zapamtio tijekom predavanja o umjetnoj pužnici. No kada je osoba samo teško ili lakše oštećena, onda je njoj umjetna pužnica korisna,

no po mom mišljenju dovoljno je korištenje vanjskih slušnih aparata za prijem zvuka kao i obradu zvuka u slušnom organu za prijenos zvuka do mozga. Ugradnja umjetne pužnice je preinvazivna metoda za gluha osobu, stoga je dovoljno da gluha osoba uživa u prednostima svijeta tišine, ali i pokušaju svladavanja mane gubitka sluha, ali sve to treba tretirati kao različitost čovjekove prilagodbe vanjskom svijetu, no ne i pokušaju da se čovjek potpuno integrira u isti svijet kao i čujuć ljudi.

Tako u svijetu vidimo razvijanje umjetnosti gluhe vizualnosti, izvođenje kazališnih predstava na potpuno drugačiji vizualni način, dovođenje kulture gluhih na višu razinu prijemčivosti i propagiranju te iste kulture kao nove grane umjetnosti za cijeli različiti svijet. Na taj način gluha osoba bolje promovira svoje postojanje i bolje se osjeća u svojoj koži s gubitkom sluha. Svaka invazivna metoda koja nasilno gura gluha osobu u svijet čujućih ne donosi dobre rezultate, barem ja ne znam operirane osobe s umjetnom pužnicom koje su se uspješno integrirale u čujuće društvo.

Vođenjem informatičke radionice u sklopu Kluba mladih Hrvatske verbotonalne udruge, upoznao sam mnogo mladih s umjetnom pužnicom i na prvi pogled se ne vidi razlika između gluhih osoba samo s vanjskim slušnim aparatima i onih s umjetnom pužnicom. Čak i osobe s umjetnom pužnicom koriste znakovni jezik i na njima vidim neuspjeh primjene umjetne pužnice kao rješenja za gubitak sluha. Kroz razgovore s osobama s umjetnom pužnicom uvidio sam da oni imaju iste probleme kao i druge gluhe osobe s vanjskim slušnim pomagalicama, a i kao čujuć mladi ljudi.

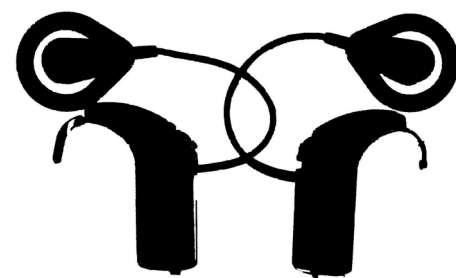
Moram još jednom naglasiti velikom manu verbotonalne metode, a to je loše samopouzdanje gluhe osobe koja koristi verbotonalnu metodu kao jedinu metodu za komunikaciju s drugima. Kroz cijeli je život gluha osoba, preko Poliklinike SUVAG, stalno u kontaktu s medicinarima, defektolozima, profesorima specijalistima za rehabilitaciju sluha i govora. Gluha osoba stalno nosi slušalice (tako je bilo u moje vrijeme!) te je stalno zbunjena raznoraznim pogledima od strane medicinara, defektologa i fonetičara.

Na takav se način gluhoj osobi stalno poručuje da je gubitak sluha veliki problem i da se to mora riješiti što prije. Tako kroz cijeli život gluha osoba nosi stigmę i ona se nikada neće nje osloboditi, sve dok ne dođe na konačni stupanj zrelosti kad počinje sama odlučivati o novim koracima u životu. Nakon završetka osnovne i srednje škole, gluha osoba, pored pubertetskih problema, ima i dodatnih problema vezanih uz gubitak sluha kao negativne strane u svom životu. Teško se druži s čujućim mladim ljudima, kao i s drugim potpuno gluhim osobama koje koriste znakovni jezik. Takve gluhe osobe su se našle u sredini ničije pripadnosti u društvu - niti su gluhi, niti su čujuć, a ne znaju jesu li uopće nagluhi. Takvo razmišljanje redovito dovodi gluha osobu do lošeg samopouzdanja i teško da će se ona toga osloboditi prije trećeg ili možda čak i četvrtog desetljeća svojeg života.

Gluha osoba koja koristi znakovni jezik ima drugačiju slobodu razmišljanja o svojem postojanju, pa prihvaća svoj gubitak sluha kao pozitivnu stranu i kreće u život s boljim stupnjem samopouzdanja nego osoba s umjetnom pužnicom ili ona koja koristi verbotonalnu metodu kao isključivu. Zato je

potrebno da se gluhim osobama koje biraju verbotonalnu metodu kao jedinu riješi psihološki problem samopouzdanja; trebaju što više vremena provesti sa sličnim osobama. Kroz takav pristup lakše će se poimati vlastito postojanje, pa će se gubitak sluha postaviti kao sporedni problem, a životu i obrazovanju će se posvetiti kao primarnome cilju.

Stalno guranje gubitka sluha u prvi plan neće donijeti ništa dobro gluhim osobama. Većina gluhih osoba s ugrađenim umjetnim pužnicama koje poznajem već u svojoj punoljetnosti više ne koristi pužnicu nego koristi znakovni jezik i verbotonalnu metodu kao kombinaciju komunikacije sa svim ljudima. Pa zašto je uopće bila potrebna operacija ugradnje umjetne pužnice? U svom gluhom djetinjstvu gluho dijete nema mogućnost izbora, ne može izbjeći ugradnju umjetne pužnice, jer roditelji odlučuju umjesto njega. Nakon ugradnje obično nema povratka, sve će biti uništeno u slušnom organu i na to mjesto ugrađuje novu pužnicu pa nakon toga slijedi mukotrpa rehabilitacija po verbotonalnoj metodi.

Obično šaćica gluhih osoba s ugrađenom umjetnom pužnicom postaje dobra, zahvaljujući potpunoj skrbi roditelja koji posvećuju maksimalnu pažnju brizi i odgoju djeteta i koji pružaju dodatno obrazovanje pa na taj način gluha

osoba s verbotonalnom metodom može uspjeti u integriranju u čujuće društvo. Ali napisao sam da se radi o šačici, o nekolicini gluhih osoba. To nije, ono što se kaže, prosječni rezultat. Prosječna gluha osoba s ugrađenom umjetnom pužnicom ima puno lošije rezultate rehabilitacije, ima loše samopouzdanje te teže pronalazi svoj put u normalan život. To je normalno, kada se zna kroz što je prolazio cijeli život, uz raznorazne medicinske aparature, bez velikih roditeljskih briga, bez adekvatnih prijateljskih druženja i bez rješavanja filozofskih pitanja o vlastitom postojanju. Ponekad roditelji imaju prevelika očekivanja, a sami se ne trude pružiti djetetu potrebnu ljubav, skrb i dodatno obrazovanje, pa na kraju gluho dijete s ugrađenom umjetnom pužnicom ne daje sliku onakvog čovjeka kakvog su očekivali.

Zato je, prema mome mišljenju, ugradnja umjetne pužnice preinvazivna metoda te smatram da je umjesto nje dovoljno nošenje vanjskih slušnih pomagala, pa se tako više pažnje može posvećivati usvajanju obrazovanja kao i sazrijevanju vlastitih životnih pitanja. Primjećujemo da sve više gluhih osoba, nakon punoljetnosti, prestaje koristiti umjetnu pužnicu pa se okreće životnim pitanjima te na taj način polako vraća izgubljeno samopouzdanje.

Zato je najvažniji aspekt gluhe osobe samopouzdanje - bez njega se gluha osoba teško može normalno suočavati s rješavanjem životnih problema. Druga manja mana verbotonalne metode jest da se previše forsira na čujućem čovjeku kao idealu, kao na krajnjoj

savršenoj slici ljudskog društva. Najprije moramo znati da ne postoji idealni čovjek, da ne postoji savršena slika društva, to jest čujućeg čovjeka. Predobro znamo da postoje različite vrste čujućih ljudi pa ne znam zašto moramo težiti čujućem čovjeku kao idealu našeg društva. Postoje razni ljudi s različitim sposobnostima; kao što smo na početku ovog članka ustanovili da postoji puno ljudi koji nisu sposobni naučiti dobro znakovni jezik, a malo ih je koji ga znaju. Postoje čujući ljudi koji vole automobilske utrke, a postoje čujući ljudi koji se i sami utrkuju u borbi s adrenalinom. Postoje ljudi koji vole puno raditi, a postoje čujući ljudi koji vole samo čitati knjige. Neki su čujući ljudi postrojani za fizičke radove, a postoje i oni kojima odgovaraju radovi u uredima. Neki su bolesni, rođeni s fizičkim manama, a neki imaju neki nevidljivi problem koji se manifestira kroz psihologiju čovjeka.

Sve su to različiti ljudi i ne znam koji je ideal čujućeg čovjeka, ne znam postoji li savršena slika čujućeg čovjeka. Zato ne vidim razlog da bi se gluha osoba morala tretirati kao udaljena od ideala čujućeg čovjeka ili od savršene slike čovjeka općenito. Što prije pihvatimo sveopću toleranciju ljudske psihe i fizičkog obilježja u ovom surovom svijetu, to će svijet biti savršeniji.

Uklapa li se verbotonalna metoda uspješno u gorespomenutu toleranciju? Po mojem mišljenju, vrlo bi se dobro uklapala da se usavrši odnos prema gluhim osobama, da se gluhe osobe ne tretiraju kao medicinski problem.

Klub mladih Hrvatske verbotonalne udruge smo i pokrenuli, prije četiri godine, s ciljem da po-

takne mlade gluhe osobe nakon završetka srednje škole da se što bolje uklope u čujuće društvo, da se mladi sami izbere za svoje želje i novo zvanje, da steknu potrebno samopouzdanje i razvijaju svoj novi pogled na život. U tom smislu smo vodili neformalno obrazovanje iz područja engleskog jezika, informatike (gdje pomažemo mladim polaznicima prekvalifikaciju na željeno informatičko zvanje), umjetnosti, foto i videotehnologije, sportskih aktivnosti (posebno u košarci bilježimo sve bolje rezultate) te organiziramo i druženja na raznoraznim izletima diljem Hrvatske. Na taj bi način mladi gluhi, bilo s ugrađenom pužnicom, bilo s vanjskim slušnim pomagalima, stekli potrebno samopouzdanje, a nakon druženja s voditeljima radionica, koji su djelomično osobe oštećena sluha, i s drugim polaznicima gorenabrojenih radionica, stekli bi odlučno držanje u rješavanju raznih životnih potreba.

Verbotonalna metoda ima vrlo dobre strane za gluhe osobe te se predstavlja kao most za integriranje gluhe osobe u čujući svijet. Čujući svijet je veliki, maksimaliziran do krajnje prilagodbe svjetskih resursa, samo za čujuće osobe - teško da se može neki djelić svijeta urediti za postojanje gluhih ljudi da žive i njeguju svoj život bez zvuka i glasa. Čujući ljudi često nemaju dobru svijest i toleranciju da gluhim ljudima dozvole da dođu do svog izražaja i postojanja, jer je čujućim ljudima doista teško prilagoditi se gluhim ljudima. Postoji manji broj čujućih ljudi koji su stvarno zainteresirani za pomoć gluhim ljudima da prevladavaju svoje postojanje. No to je opet samo maleni broj ljudi koji su često bez ikakvog utjecaja na veliki svijet čujućih vladara.

Tako cijela situacija predstavlja dvije strme obale: s jedne strane se nalaze čujuć ljudi bez tolerancije spram problema različitih ljudi, a s druge strane stoje gluhi ljudi s brojnim pitanjima kako premostiti taj jaz između dva svijeta - čujućeg i gluhog. Gluhi ljudi sa znakovnim jezikom prečesto nailaze na brojne prepreke u društvu, i u životu općenito. Kao linija manjeg otpora, znakovni jezik je vjerodostojan samo u svijetu gluhih ljudi. To je

geto, zatvaranje gluhe nacije koja stalno stoji na drugoj strani strme obale.

Dobronamjerni čujuć ljudi ponekad bi čamcima ili brodovima doplovili do druge strane i tako nudili pomoć. Jer ti malobrojni čujuć ljudi znaju znakovni jezik i kao takvi kao da smiju prilaziti do obale gdje vladaju gluhi ljudi. Zato verbotonalnu metodu možemo slobodno gledati kao pravi most koji

spaja dva svijeta, čujuć i gluhi, u jedan kakav-takav svijet, s nekakvim stupnjem tolerancije. Na to se gleda kao na asimilaciju, simbiozu, spajanje, ili akademski rečeno, integriranje gluhe osobe u čujuć svijet. Dakle, možemo slobodno reći na kraju ovog članka - verbotonalna metoda ima vrlo dobru budućnost.

mr. sc. Zlatko Orci

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

O VERBOTONALNOJ METODI POD ETIČKIM VIDIKOM

Ovaj članak temelji se na mojem iskustvu komunikacije s osobama koje su (bivši) učenici škole SUVAG ili su pak u SUVAG išli/idu na govorne vježbe po verbotonalnoj metodi. Moram odmah naglasiti da verbotonalna metoda, njezina primjena i rezultati, u meni bude dvojake, gotovo potpuno oprečne osjećaje.

S jedne strane, činjenica je da su mnoge gluhe i nagluhe osobe profitirale u SUVAGU, i verbotonalna metoda im je pomogla da barem u nekoj mjeri razviju govor i komunikacijske vještine općenito. Dakle, verbotonalna metoda daje konkretne rezultate i barem za neke osobe jest korisna.

S druge strane, ima također mnogo gluhih i nagluhih osoba koje niti su profitirale niti su mogle profitirati s govornim vježbama koje su utemeljene na metodi koja jednostavno nije ni mogla biti niti je smjela biti primijenjena na sve. K tome, gluhoj i nagluhoj djeci i njihovim roditeljima se u SUVAGU ne nudi nikakva alternativa i to je, po mom skromnom i laičkom mišljenju, ključni problem.

No, iako nisam ni gluha osoba ni stručnjak za bilo koji oblik logopedije ili gluhoće pod medicinskim vidikom, smatram da sam tijekom druženja i rada s gluhima stekao dovoljno iskustva i relevantnih informacija da dođem do nekih osnovanih zaključaka. Konkretno, s čitateljima ovih redaka želim podijeliti svoje mišljenje o verbotonalnoj metodi i njezinoj primjeni pod etičkim vidikom, i to u kontekstu tvrdnje autora metode i njegovih sljedbenika, koji tvrde da je verbotonalna metoda univerzalna.

Kao prvo, što znači da je metoda univerzalna? Znači li to da se može primijeniti na sve i da na svima postiže željene rezultate? Čini se da je upravo to stav stručnjaka iz SUVAGA! Činjenice ipak jasno govore da verbotonalna metoda nema isti učinak na sve niti svima može pomoći, što je razvidno u komunikaciji s gluhim i nagluhim osobama koje su prolazile ili prolaze kroz govorne vježbe po verbotonalnoj metodi.

Kao drugo, pitanje je koje su posljedice tvrdnje da je metoda univerzalna? U idealnoj situaciji, sve gluhe i nagluhe osobe naučile

bi govoriti i ravnopravno komunicirati s «čujućom» okolinom. Činjenice pak ukazuju na drugačije zaključke: gluhe i nagluhe osobe trebaju posebne uvjete da bi uopće mogle pratiti razgovor u društvu osoba koje čuju: potrebno je dobro osvjetljenje i vidljivost usana sugovornika koji pak mora imati dobru artikulaciju. Usput rečeno, sintagma «čitanje s usana» za posljedicu ima jednu raširenu predrasudu da je moguće naučiti (doslovno) čitati riječi s tuđih usana, a gluhe i nagluhe osobe najbolje znaju koliko je to naporno i, na kraju krajeva, u velikoj mjeri pogađanje i razumijevanje iz konteksta.

U najblažoj situaciji, gluhim i nagluhim osobama napornije je komunicirati s čujućom okolinom na oralnom jeziku (za razliku od znakovnog jezika) nego što je to slučaj s osobama koje čuju, a u najgoroj situaciji je komunikacija nemoguća jer se događa da gluha ili nagluha osoba ima lošu artikulaciju i druga osoba ju ne razumije, a često ni čujuća osoba nema dobru

artikulaciju ili okreće glavu tako da joj se ne vide usne, pa je «čitanje» s usana nemoguće. Moglo bi se dodati još mnogo okolnosti i razloga zašto je komunikacija gluhim i nagluhim osobama otežana ili nemoguća, ali za argumentaciju naše teze dovoljno je primijetiti da su ti problemi stvarni i ponekad nepremostivi.

Najveći paradoks isključivog oralizma u SUVAGU upravo je taj stvarni problem otežane ili nemoguće komunikacije za osobe na koje se primjenjivala ili se primijenjuje verbotonalna metoda, a nikad nisu imale prilike naučiti znakovni jezik ili im je usađena averzija prema znakovnom jeziku kao «manje vrijednom» jeziku, kako to tvrde mnogi isključivi oralisti. Posljedice za neke gluhe i nagluhe osobe su upravo strašne: niti mogu ravnopravno komunicirati s čujućim osobama niti se mogu uklopiti u zajednicu Gluhih, jer ne znaju znakovni jezik! Na sreću, taj se problem barem djelomično može riješiti nakon što bivši SUVAGOVI polaznici u druženju s gluhima koji znaju znakovni jezik i sami počnu znakovati.

Dakle, jedna od pretpostavki SUVAGA i sličnih škola je da uporaba znakovnog jezika šteti učenju govornog jezika, ali rezultati mnogih suvremenih istraživanja dokazuju da to nije točno.

Činjenica je da su gluha djeca gluhih roditelja emocionalno stabilnija, imaju zdraviji osjećaj sigurnosti i samopoštovanja te razvijenije socijalne vještine od gluhe djece čujućih roditelja koji ne rabe znakovni jezik u komunikaciji sa svojom djecom. Naravno, bitne su razlike od gluhorođene djece i one djece koja imaju manja oštećenja sluha ili su izgubila sluh nakon što su naučila govoriti (postlingvalna gluhoća).

Posljednjih godina (počevši od 1980., s povećanom svijesti i prihvaćanjem znakovnog jezika) postalo je jasno da se prema gluhima može zauzeti samo jedan od dva oprečna stava. Iako ta dva stava različiti autori različito imenuju, mi ćemo se držati sljedećeg nazivlja: jedan stav je ‘patološki model’, a drugi ‘kulturološki’ (prema Carol Padden).

Od presudne je važnosti koji od ta dva stava imate, jer će oba odrediti način na koji ćete se odnositi prema zajednici Gluhih. Doista, patološki će model, barem u nekim od svojih ekstremnih manifestacija, nastojati zanijekati i samo postojanje zajednice Gluhih.

Patološki pogled na Gluhe osobe također se naziva i kliničko-patološki ili medicinski model. Bitna osobina tog modela je da se ponašanje i vrijednosti ljudi koji čuju prihvaćaju kao norme i standardi i usredotočuje se na to kako Gluhi izlaze iz tih okvira (na njihovu “devijantnost”). To je stav kojeg su se tradicionalno držali većinom čujuć profesionalci koji su u dodiru s Gluhima samo na profesionalnoj razini. To je na neki način pogled “outsidera” – pogled koji se usredotočuje na to kako su Gluhe osobe različite od onih koje čuju i te se razlike vrednuju negativno.

To je također pogled na Gluhe kao na ljude s kojima nešto nije u redu, nešto što se može i mora “popraviti”. Oni koji imaju patološki pogled na Gluhe mogli bi zajednicu Gluhih definirati kao:

- skupinu ljudi kojoj oštećenje sluha ometa (sprječava) normalno učenje govora
- skupinu ljudi koja ima teškoća u komunikaciji i učenju zbog oštećenja sluha
- skupinu ljudi koja nije “normalna” jer ne čuje.

Trebalo bi biti prilično lako vidjeti da taj, patološki, pogled rezultira paternalističkim i opresivnim ponašanjem i stavovima prema Gluhima. Takav način postupanja s Gluhima nedavno je nazvan “audizmom”, kako bi se istakla činjenica da takav pogled ima sličnosti s drugim paternalističkim stavovima kao što su rasizam, seksizam i antisemitizam.

Patološki pogled je u oštrm kontrastu s pogledom koji se temelji na rezultatima lingvističkih i socioloških istraživanja, tj. s kulturološkim pogledom. Kulturološki pogled prihvaća složeni skup čimbenika koje treba uzeti u obzir kada se proučava zajednica Gluhih. Upravo zbog tog čimbenika vrlo je teško definirati zajednicu Gluhih. Oni koji imaju kulturološki pogled na Gluhe mogli bi zajednicu Gluhih definirati kao:

- skupinu ljudi koja dijeli zajednički način komunikacije (znakovni jezik) koji daje osnovu za povezanost i identitet skupine
- skupinu ljudi koja dijeli zajednički jezik i zajedničku kulturu
- one kojima je primarni način komunikacije sa svijetom vizualan i koji koriste vizualni znakovni jezik.

Odlučiti koji ćete stav prema Gluhima zauzeti od presudne je važnosti, zato što će u velikoj mjeri odrediti vaš odnos prema zajednici Gluhih. Vaš stav prema jeziku i kulturi zajednice odredit će vaš pogled na Gluhe – držat ćete se ili medicinskog/patološkog ili kulturološkog stava.

Naš pristup je kulturološki i zato ćemo, kada spominjemo osobe s oštećenim sluhom u kontekstu zajednice koja koristi znakovni jezik

i ima svoju specifičnu kulturu, 'Gluhi' pisati s velikim početnim slovom.

Zbog svega navedenog jasno je da je govoriti i pisati o verbotonalnoj metodi i znakovnom jeziku nemoguće bez uključivanja tema kao što su kultura i obrazovanje Gluhih i nagluhih osoba, jednostavno zato što je to neodvojivo. Međutim, mišljenja o najboljoj metodi obrazovanja Gluhih su i dalje podijeljena, no nadam se da

će u budućnosti same gluhe i nagluhe osobe imati više utjecaja u donošenju bitnih odluka glede svog obrazovanja, a isto vrijedi i za roditelje gluhe i nagluhe djece koji bi trebali biti mnogo bolje informirani kako bi mogli donijeti ispravne odluke i sudjelovati u kreiranju boljeg sustava obrazovanja.

Jerko Ban, D.I.

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

I JA SAM PONOSNI SUVAGOVAC

Što mi gluhi mislimo o verbotonalnoj metodi? Naravno, svatko misli svoje. Neki od nas smatraju da je ta metoda odlična, ponosni smo što smo išli u SUVAG, ne družimo se s gluhima, ne znamo znakovni jezik i pričamo ustima, a ne rukama, jer znakovni jezik je primitivan. Mi ne mašemo rukama. Mi smo kao čujućí (samo što ne čujemo). To što naš govor čujućí slabo razumiju ili ne primjećujemo ili ne želimo vidjeti... osim ako spadamo u one rijetke gluhe, bolje reći nagluhe, koji dobro govore, pa ih i čujućí koji nisu navikli na govor gluhih lako razumiju. Čak i ako smo jedan od tih sretnika, razumijemo li ono što nam čujućí govore?

Osjećamo li se prihvaćeno, ravnopravno, opuštano? Kako nam je kad smo u grupi čujućih, a glava leti amo-tamo kako bismo očitili komadiće informacija s usana? Kako nam je na nastavi u školi, na predavanjima na fakultetu, na skupovima, na tečajevima, na misi, koliko informacija možemo «uloviti» uz pomoć slušnog pomagala u tim situacijama, čak i ako smo odlično rehabilitirani? Kako nam je živjeti u svijetu čujućih, ako ne prihvaćamo svoju gluhoću? Ako smatramo da smo manje vrijedni

jer ne čujemo? Tko smo? «Pokvarena» čujuća osoba? Ili zdrava i potpuna gluha osoba? Jesmo li osamljeni u svijetu čujućih, bez pravih prijatelja koji bi razumjeli naše potrebe, svakodnevnih muke i stresove, pa i poniženja kojima smo izloženi zbog nerazumijevanja čujućih?

Znamo dobro da većina gluhih SUVAGOVACA ipak potraži društvo gluhih prije ili kasnije. Osjećamo se puno bolje u društvu onih sličnih sebi. To je sasvim normalno i prirodno. Preporučili smo se kad smo nakon godina i godina u redovnim školama «otkrili» gluhe. Svi ljudi na svijetu ponašaju se na isti način – družu se s onima s kojima imaju nešto zajedničko. Naravno, ne treba se odvojiti od čujućih, ali društvo gluhih puno

pomaže gluhima.

U jednom starom broju časopisa «Sluh» svi danas veliki borci za znakovni jezik, tada mladi, govorili su protiv njega i hvalili verbotonalnu metodu. Ne treba im zamjeriti što su danas promijenili mišljenje i postali zagovornici znakovnog jezika. Normalno je da su kao učenici SUVAGA mislili onako kako im je usađeno u glavu: znakovni jezik je manje vrijedan, treba se družiti s čujućima, govoriti, govoriti i govoriti... a koga briga razumijemo li išta i razumiju li nas.

A što s onim gluhima koji nisu razvili razumljiv govor? Takvih je puno više od onih koji govore tako da ih čujućí razumiju. Već u SUVAGU su se osjećali kao manje vrijedni: kada su dolazile delegacije iz Francuske, Rusije i drugih zemalja, njih nisu pokazivali. Nisu nastupali u predstavama. Čak ni njihova pamet nije mogla doći do izražaja – jer za verbotonalce su pametni samo oni koji lijepo govore.

Oni koji ne mogu napredovati verbotonalnom metodom dobiju dijagnoze, jer ne daj Bože da ta metoda nekome ne pomaže! Ako dijete ne napreduje verbotonalnom metodom, treba okriviti njegov mozak u kojem nešto ne štima ili napasti roditelje da se dovoljno ne trude oko rehabilitacije svog gluhog djeteta.

Kolika je šteta napravljena gluhi- ma za koje verbotonalna metoda nije korisna! Ne govore, ne znaju znakovni jezik, žive izolirani i od gluhih i od čujućih. Nemaju znan- ja, nisu informirani, ne razumiju što pročitaju. Često ih se proglasi i mentalno retardiranima. Neki od njih upisali su srednju školu u Ilici pa su se ipak snašli, naučili poma- lo znakovni jezik i uklopili se. Ali, neki koji bi došli u školu u Ilicu nakon SUVAGA sramili su se što idu u školu u kojoj se maše ruka- ma jer su učenicima i roditeljima u SUVAGU prijetili da će ih izbaciti te da će ići u «jednu strašnu školu u kojoj se maše, a tamo idu samo najgori».

Mnogi su bili prestrašeni, mislili su da se tamo djeca zlostavljaju, tako su im strašne priče pričali. Srećom, većina bi se u Ilici brzo snašla i sh- vatila da im je bolje nego kad ih tuku po rukama, kao što su nekima od nas činili u prošlosti. Ali, tko zna što ipak ostaje u srcu tih gluhih učenika kojima su od malena go- vorili protiv gluhih i znakovnog jezika. Možda se ipak osjećaju manje vrijedno jer nisu «uspjeli» verbotonalnom metodom.

Koliko je nas koji smo rođeni pot- puno gluhi i uspjeli smo naučiti razumljivo govoriti? Puno je nas gluhih sugovaca koji pričamo

skoro kao čujuć, a ustvari smo na- gluhi ili smo kasnije izgubili sluh. A prikazuju nas kao dokaz genijal- nosti verbotonalne metode. Neki se i sami tako predstavljaju (znat ćete na koje mislim).

Svoje viđenje verbotonalne i drugih oralnih metoda dali su mnogi gluhi u časopisima gluhih i na internetu. Odličan članak, koji bi trebali pročitati svi oni koji rade „za“ gluhe i s gluhi- ma, napisala je Verona Lisak Brkičić: „Što smo dobili u nasljeđe od SUVAGA“ (vidi www.crodeafweb.net).

Verona piše:

...Nerazvijaju sve osobe oštećenim sluhom jednako svoj govor. Nekima ide bolje, a nekima lošije, ili jako loše. Ima nas svakakvih "proizvo- da" iz SUVAGA. Neki zbog manjih ili većih poteškoća u komunikaciji gube društvenu nit. To je ono što ide u prilog uporabi znakovnog jezika koji je najbliži naravi gluhog čovjeka. Iako ja sama ne znam zna- kovni jezik (intuitivno) pretpostavl- jam da gluhoj osobi znakovni jezik može pružiti snagu i dostojanstvo, a ne poniženje i stid zbog vlastitog hendikepa...

Kao i druge metode, tako i verbot- onalna ima svoju vrijednost i ko- rist, osobito za NAGLUHE osobe. Neću ulaziti u njezine dobre strane koje neosporno postoje, naravno, ako metodu provodi osoba koja voli djecu i svoj posao – jer u sva- kom području je važniji čovjek od metode. Osvrnut ću se na filozofiju koja je u pozadini verbotonalne metode. Evo nekoliko zanimljivih stavova verbotonalaca.

• **Nije dobro da se gluhi druže s gluhi- ma jer to vodi getoizaciji (druženje samo s onima koji su**

nam slični).

To je potpuna glupost. Svaka ptica svome jatu leti. Čovjek se druži s onima s kojima se ugodnije osjeća. Naporno nam je stalno očitavati, truditi se da razumijemo, ponav- ljati da nas razumiju, zamoliti da sporije govore, moliti da nam ponove ili napišu na papir. Nor- malno je da se moramo prilagoditi čujućima, ali to ne znači da se ne smijemo družiti s gluhi- ma.

• **Znakovni jezik sprječava raz- voj govora.**

Tko ima imalo mozga u glavi, može zaključiti da je to pogrešno. Tko čita stručne knjige zna da je već prije skoro četrdeset godina znanost dokazala da znakovni jezik pomaže razvoju govora i gluhi- ma i čujućoj djeci.

• Gluhoca ne postoji.

Svatko ima barem male ostatke sluha koji se mogu izvježbati. To je potpuna glupost koju su izmislili oni koji zarađuju na našoj gluhoći i daju lažna obećanja roditeljima. Što kaže pametna Verona u svom članku:

...A naš sluh? O njemu je i riječ cijelo vrijeme. Oštećeni sluh i slušno pomagalo? Što s njim uopće čujemo? Uključite televizor ili radioprijemnik i pojačajte ga do maksimuma. Čut ćete samo buku, nećete ništa razumjeti. Čujemo buku iako je aparat podešen na zadovoljavajuću jačinu zvuka. Preko telefona neki gluhi mogu čuti glas, ali ne mogu razumjeti govor, dok neki nagluhi mogu razumjeti. Sve ovisi o stupnju oštećenja. U mom uhu bez aparata nema ni traga zvuka. Sluh se ne može izvježbati kao govor...

• Znakovni jezik nije jezik nego mahanje rukama, geste.

To je obično neznanje. Odavno, prije pedesetak godina, lingvisti su dokazali da su znakovni jezici pravi jezici. Geste su nešto drugo – pokreti koji imaju neko značenje, a ne jezik. Npr. mahanje dlanom, slanje puse, slijeganje ramenima...

• Gluha djeca ne smiju koristiti znakovni jezik.

Strašno je što su nam branili da se izražavamo rukama. Da, čak su nas neki, živčani, i tukli po rukama! I roditelje su uvjerali da nam ne smiju dozvoliti da pričamo rukama. Nekima od nas roditelji i danas, iako smo već odavno odrasli i samostalni, ne odobravaju znakovni jezik i druženje s gluhima.

• Gluhi smiju koristiti znakovni jezik kad odrastu, ne kao djeca.

Čak smo i to «čuli». Kad odrastemo, teško da ćemo dobro naučiti znakovni jezik. Ovo je toliko smiješno, da ne znam ni što napisati u vezi toga. Valjda nas kad narastemo pričanje rukama više ne može oštetiti, a dok smo mali može.

• Gluhi se trebaju prilagoditi čujućima, jer ovo je čujućii „svijet“.

Ajmo se svi prilagoditi i govoriti isključivo engleskim jer najviše ljudi zna! Što to znači, «prilagođavanje većini»? Samo primitivni ljudi žele da svi budemo isti i boje se onih koji su drugačiji. Jasno da ćemo se truditi komunicirati s čujućima. Jasno da će nam biti lakše ako se s njima bolje sporazumijemo. Ali, to ne znači da se trebamo praviti «čujućii». Mi smo gluhi i ne sramimo se toga! Nema se čega sramiti. Naš je znakovni jezik jednako vrijedan. Moramo naučiti čitati i pisati, što bolje, ako želimo uspjeti u životu.

• Gluhoca je «bolest».

Da, tu bolest će izliječiti verbotonalna metoda i više neće biti gluhih – možete pročitati u intervjuu s pokojnim prof. Guberinom. To se nije dogodilo. Jad i tuga naših

i budućih roditelja. Ali umjetne pužnice – to je već druga priča...

• Znakovni jezik je „sramota“.

Sramota je to misliti i govoriti. Sramota je ne razumjeti one s kojima se radi i od kojih se živi. Sramota je ne truditi se shvatiti potrebe gluhe djece i odraslih.

• Gluhu djecu gluhih roditelja treba smjestiti u čujuće udomiteljske obitelji, kako bi imali dobar govorni model.

Nažalost, mi stariji gluhi znamo da se to događalo. Ovo ne treba komentirati. Osim naše predstave «Ruke koje plaču» trebamo napraviti i «Srca koja plaču». Sramota! Zločin i zlostavljanje u ime verbotonalne metode.

Koje su posljedice takvih stavova? Kako je to utjecalo na nas gluhe suvagovce? Kako na koga. Promislite sami. Svi smo različiti. Svatko ima pravo na svoje mišljenje i na svoje osjećaje. Ja pišem o svojim.

Tko sam ja? Danas sam sretan sa svojom gluhoćom. Ne želim čuti. Ne želim pužnicu. Imam lijep život. Nije lak, ali kome je danas lako u Hrvatskoj? Imam posao, prijatelje gluhe i čujuće. Putujem, družim se, zdrav sam. Uživam u životu. Nosim se s problemima, rješavam ih kako znam i umijem. Baš kao i svaki čovjek, gluhi ili čujući. Gluh sam, s velikim G. Moj jezik je znakovni jezik. Jezik koji mi omogućuje komunikaciju bez prepreka.

Filozofija verbotonalne metode nije moja filozofija. Moje muke za vrijeme školovanja u čujućoj školi sada su prošlost, ali su ostavile trag. Ponižavanja, nerazumijevanje, mišljenje nastavnika da sam glup jer odgovaram na nešto što me nisu pitali. Moje je djetinjstvo bilo bez igre. Ne samo moje:

...U SUVAGU su djeca podijeljena u dvije skupine: na one koji se istovremeno školuju u redovitoj školi i na one koji su pohađali samo SU-

VAG. Oni prvi su u SUVAGU ponavljali gradivo iz redovite škole. Učili su i spremali se za testove i za popravljane ocjena, te su išli na individualne govorne vježbe. Neki su punih osam godina bili u školi od jutra do mraka...

... tako piše Verona. Što još napisati? To je samo moje mišljenje i iskustvo, a vi, dragi moji, imate pravo na svoje.

Gluhko Topić

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

PRVI DANI U SREDNJOJ ŠKOLI

Evo još jedne priče, za rubliku Bez primisli.

U našu srednju školu upisuju se učenici iz naše osnovne škole i cijele Hrvatske, ukoliko u njihovim gradovima nema odgovarajuće škole, te iz SUVAGA, ako ponuđeni program zadovoljava interes i potrebe učenika. I kod nas se učenici među sobom dijele na različite grupe i grupice prema različitim načelima.

Ponašanje profesora jednako je prema svima, jer su se s godinama navikli na neke pravilnosti u ponašanju učenika. Svima je zajednička dob i želje i ambicije koje ta dob nosi. Izazivačko ponašanje zbog prikrivanja straha i nesnalaženja u prvom srednje. Neki su se prvi put odvojili od obitelji da bi se školovali. Došli su u veliki grad, veliku zajednicu gluhih. Postali su izloženi različitim izazovima i napastima.

Sve ih je trebalo upoznati sa životom u domu i školi. Bilo je tu dosta pravila koje je trebalo

poštivati, a i kršiti. Lijepo djevojke i prve ljubavi, blistale su primamljivošću.

Posebna pažnja se posvećivala izboru prakse za učenike jer je bilo važno da se tu pojavi neka novčana nagrada za rad u vrijednosti džeparca, kako bi motivacija bila «veća», a rad «lakši». Život u novoj situaciji svakako je bio jednostavniji uz nekakav džeparac. Kolegica je vodila grupe do majstora, da bi učenici vidjeli kako se nešto radi, gdje je smješten obrt i sl.

Kao i sada, i prije je znalo biti pretoplih perioda. Klima je izgleda oduvijek bila ćudljiva, samo sada to više primjećujemo jer se o tome više govori.

Eto, u takvom ozračju jedne davne godine, kolegica je na uobičajeni način povela učenike da se upoznaju sa svojom praksom. Trajalo je to veći dio dana, jutro se već odavno povuklo i ustupilo mjesto toplom podnevu. Kolegica je primijetila da je jedan učenik ostao u jakni, da se crveni u licu od vrućine i da ga već prilično oblijeva znoj.

Pričekala je još malo ne bi li se sam sjetio skinuti jaknu. Poslije nekoliko minuta, pažljivo je podsjetila učenika da bi bilo zgodno da skinu jaknu jer je postalo vruće i da je više štete nego koristi od nošenja jakne na vrućini. Odgovor je glasio otprilike ovako: «Ne! Ja SUVAG, ja pametan».

Pokušala mu je još jednom ukazati na to da je vani sunčano i vruće. Jutro je davno prošlo i zrak se prilično zagrijao od sunca. Udobnije je bez jakne i tople odjeće. Odgovor je bio postojan i isti kao prvi put: «Ja SUVAG, ja pametan». Dakle, bio je uvjeren da je njegova prosudba na mjestu i nije poljuljana ni malo, bez obzira na objašnjenja i sunce koje je pržilo.

Za one koji ne razumiju, pojasnit ću. Između učenika iz SUVAGA i naše škole postoji dugogodišnje rivalstvo oko toga čiji su učenici bolji. Ne bih htjela davati svoje procjene, ali primijetila sam da su učenici koji su došli iz SUVAGA bili uvjereni da su iz nekog razloga bolji i pametniji od naših učenika. Eto, zbog toga takav odgovor.

Tereza Szavai, prof. surdopedagogije

VERBOTONALNI IZLET – ZNAKOVNI UZLET

Zadnjeg lijepog dana u listopadu, prije prvih zahladnjenja i kiša, Verbotonalna udruga mladih SUVAGA vodila nas je na izlet u Paklenicu. Mala Paklenica ima kanjon kao iz američkih filmova, strm i skoro okomit, čiji rubovi stijena dopiru skoro do neba. Kad već misliš da je stijena dosegla nebo, vidiš rub litica i plavi nebeski okvir, koji su sastavili rubovi i šiljci pakleničkih stijena.

Po njima se rado penju slobodni penjači, a u podnožju njih rado se uspinju planinari. Mi smo napravili jedan uspon od oko 1,5 do 2h, koji nekima (čitaj: spisateljici redaka) i nije baš bio lak. Nije on bio ni težak, ali molim vas, zrak u staklenoj zgradi i planinski zrak se ne mogu usporediti.

Pitat ćete se kakve sve to ima veze s verbotonalnom metodom. Vodič nam je govorio svakakve poučne stvari, ali ako si imao kondicije, i lovio ga, i uspio gledati I. P. koji je tumačio na znakovni - nije mi niti jedna metoda pomogla da čujem o čemu se radi. Jedina metoda je skidanje viška kilograma ili, u najboljem slučaju, dobivanje krila kao od Red Bulla.

Dakle, posvetila sam se usponu, i teškom probavljanju čistog kisika, zbog kojeg mi je šumilo u ušima i zbog kojega sam pocrvenila kao rajčica, i mnogi koji su me ugledali, komentirali su moj novi look.

Snovi se ostvaruju, samo treba biti jako strpljiv... i na kraju svakako očekivati vrhunski doživljaj, ali ti nitko ne kaže da baš nećeš izgledati vrhunski pri tome.

Nije važno - prekrasna priroda, ugodno društvo, djeca koju smo povelili super su hodala i ništa se nisu žalila. Jednostavno su se uklopili u verbotonalnu družinu. Ponosna sam što smo im pokazali kako se junački hoda (nekad sam i ja s deset godina tako junački hodala), i kako lijepi kraj ima naš mali komad domovine.

Izlet je bio prekrasan i za pamćenje. Još i danas pričamo o njemu, kao o okidaču koji nam je svima okinuo – da, trebamo u prirodu, trebamo hodati, i ljubiti naše šume, stijene, potoke i špilje. Svaki pedalj.

Ovih dana živim u nadi da će se sličan izlet ponoviti – i živim od nedjelje do nedjelje, od mise do mise, na kojoj se okuplja nas nekolicina nagluhih pod pokroviteljstvom patera J. Bana. Od početka listopada obnovili smo svoja okupljanja i mogućnost da živimo svoju vjeru. Krivo, živimo je tijekom tjedna, a nedjeljom se napajamo. Kao na solarnu energiju ili slično.

Misa je vođena na znakovnom jeziku, i ponešto se zna o povijesti počinjanja na www.cro-deafweb.net, a i prevedena je na znakovni jezik. Osjećamo se

posebnima zbog toga što su u maloj kapelici ljubazno našli termin za nas, i što nam Jerko drži misu na znakovnom. Znam da se ponavljam, ali misa bez prijevođa na znakovni nije baš jako zanimljiva, nije toliko doživljajna i snažna kao ona koju možemo pratiti tako da ju razumijemo od početka do kraja.

Jednostavno sam spojila dva najljepša doživljaja – događaj izleta koji se dogodi možda tek par puta na godinu ili čak i rjeđe (pitaš se poslije - zašto tako rijetko), i onaj koji se događa jedanput na tjedan - događaj duhovnog uzleta. Izlet je bio tjelesno-duhovni doživljaj, a uzlet je duhovno-tjelesni doživljaj, i rado bih ga preporučila u pravilnim omjerima i kombinacijama.

*Vaša junačka planinarka,
Petra*

VII. DHI CONFERENCE, STOCKHOLM, AUGUST 4. – 8. 2009. « NO HISTORY, NO FUTURE »

Mi, kao članovi udruge « Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura gluhih – DLAN » iz Zagreba, sudjelovali smo na VII. kongresu « Deaf History International » (DHI, VII. međunarodni kongres o povijesti gluhih) u Stockholmu od 4. do 8. kolovoza 2009. godine.

Ovim putem zahvaljujemo Ministarstvu kulture koje nam je financiralo (put, smještaj i kotizaciju) i omogućilo prisustvovanje kongresu na kojem su održana brojna predavanja, pod glavnom temom « Nema prošlosti, nema budućnosti ».

Temu kongresa je imenovao Swedish Deaf History Society (SDSH , Švedsko društvo historije gluhih). Zašto?

« Život, obrazovanje, rad, baština mijenjaju se kao i povijesne promjene koje trebaju biti dokumentirane i istražene. Bez dokumentacije i istraživanja naša budućnost ne može biti zajamčena, s dobrim životom i zajednicom za gluhe osobe. Zato je potrebno buduće istraživanje i dokumentiranje naše povijesti u svezi našeg života, obrazovanja, rada, baštine i zajedništva. Budućnost i prošlost su ovisne jedna o drugoj. Slavimo 200-tu obljetnicu obrazovanja gluhih u Švedskoj, koje je započelo u Stockholmu 1809. kada je osnovana Manilla škola za gluhe. Od mnogih povijesnih stajališta za gluhog je obrazovanje bilo važno

za zajedništvo i ono je dovelo do gluhih pokreta i zajedništva uključujući politiku, sport, kulturu, jezik i baštinu.»

Na kongresu je prisustvovalo 20 zemalja s 250 sudionika. Predavanja su bila zanimljiva i poučna i potjecala su iz različitih interesnih domena: povijest od 17. do 19. stoljeća, biografija, obrazovanje gluhih, istraživanje gluhih i arhiviranje, znakovni jezik, svijet gluhih. Osim toga bilo je i drugih kulturnih manifestacija: izložbe, stari dokumenti iz arhive, filmovi koji su vezani uz povijest i kulturu Gluhih, povijest City Hall-a (gradske vijećnice) i Vasa muzeja, kazališna predstava gluhih, obilazak prelijepog tradicionalnog i bogatog kulturnog grada.

Program

Utorak, 4. kolovoz 2009.

9,00 - 16,00: Registracija sudionika; Mjesto: Manilla škola za gluhe (Manillaskolan, Stockholm) Manilla škola za gluhe je osnovana 1809. godine u Stockholmu. To je prva škola za gluhe u Švedskoj koja slavi 200 godina obrazovanja ove godine! Osnivač te škole je gluhi

Per Aron Borg, koji je imao velikog utjecaja na gluhe u Švedskoj. Prelijepa zgrada je u Djurgårdenu, u okruženju šumovitog parka i s veličanstvenim pogledom na Baltičko more. Tu smo obavili registraciju kao sudionici kongresa i dobili mapu konferencije s pregledom predavanja.

. 18,00 - 20,00 Prijem u Gradskoj vijećnici - City Hall

Bila nam je čast što smo bili pozvani na prijem u Gradsku vijećnicu, najekskluzivniju salu za bal (Ballroom), Blue Hall gdje se dodjeljuju Nobelove nagrade (godišnji Nobel Banquet).

Srijeda, 5. kolovoz 2009.

Službeno otvaranje 7. DHI konferencije

8,30-9,30 Pozdravni govor: Tomas Hedberg, predsjednik SDHS-a (Swedish Deaf History Society) Govor: Douglas Bahl, predsjednik DHI i predstavnici Švedske organizacije gluhih

Pri otvorenju kongresa u tehnički opremljenom konferencijskom centru (bežični pristup Internetu, kompjutori, projektori za korištenje računala, prevoditelji na internacionalnom znakovnom jeziku, ASL-u i materinskom znakovnom jeziku) kratkim govorom pozdravili su nas Tomas Hedberg, koordinator VII. DHI Conference i predsjednik SDHS-a, Douglas Bahl, predsjednik DHI te nas upoznali s predstavnicima Švedske organizacije gluhih - to su Gunila

Wagstrom Lundqvist, dopredsjednica; Maj Daver, tajnica; Carl Magnus Lindgren, blagajnik i Birgit Burman, član Uprave.

9,30 - 10,30 Uvodni dio: Joseph Murray, predsjednik WFD (World Federation of the deaf), profesor asistent ASL i Studije gluhih na Gallaudet University, USA

Predavanje: «Transakcijske međupovezanosti između gluhih ljudi 1873.-1924.» (disertacija)

Predavač je govorio o istraživanju nacionalnih i transnacionalnih američkih života gluhih osoba, o korištenju veza s njihovim europskim kolegama i značenju tih veza za gluhe Amerikance kao i o borbi za dokazivanje njihove jednakosti u američkom društvu. Kao vizualna manjina u čujućem svijetu, gluhi Amerikanci nisu bili samo pasivni promatrači u većim socijalnim neprijateljskim situacijama za svoje ciljeve, oni su aktivno ponovno tumačili svoje nacionalne ideje unutar ove situacije.

Iako je studij istraživanja tradicionalno istaknuo jedinstvenost gluhih osoba, sljedeći korak u tom polju bio je da pokaže kako su gluhi ljudi uspješno orijentirani osjećaju pripadnosti jednakosti u životu: članovi su obje kulturne zajednice

i jedne veće nacionalne zajednice. Ta ideja je prisutna u Murrayjevoj disertaciji pod pojmom “jednakost”. Jednakost je ideja koja odjekuje kod gluhih, rješava pitanje raznolikosti u američkom društvu i pokazuje kako je određena grupa stvorila viziju raznolikog društva na osnovu njihovih razlika.

Trenutno se istražuje proučavanje života unutar određene zajednice gluhih Amerikanaca u kasnom devetnaestom stoljeću i proučavanje na koje načine ove zajednice koriste diskurs jednakosti u svojim svakodnevnim aktivnostima.

OBRAZOVANJE GLUHIH

10,45 - 11,15 Peter Jackson, tajnik Britanskog društva povijesti gluhih, Velika Britanija

Predavanje: « Proučavanje - obrazovanje gluhih u Engleskoj 1650. – 1670. »

Predavač je govorio o obrazovanju gluhih u Engleskoj i o učiteljima

koji su koristili znakovni jezik. Postoje zapisani dokumenti u knjižnici o tome.

Juan Pablo Bonet je 1620. god. napravio za gluhe model alphabet – koji je temelj današnje jednoručne

abecede (one – handed alphabet). Bulwer je govorio o nekim obrazovanim gluhim i napisao model dvoručne abecede (two – handed alphabet), 1644.god. Ti sačuvani materijali su poslužili kao osnova učiteljima za komunikaciju s gluhim.

Zanimljiv podatak je da je Sir John Wallis podučavao dvoje mladih gluhih da govore pred kraljem Charlesom, 1662. I tu je zabilježen kao model oralna komunikacija. Pedro Ponce de Leon, kao prvi gluhi u sredini 16. stoljeća, podučavao je dva gluha brata: Francisca i Pedra de Tobar (sinove Juana de Velasca, markiza od Berlanga iz Španjolske).

Sir John Gaudy, gluhi sin iz bogate engleske obitelji, zajedno sa svojim bratom Framlinghamom, bio je kod kuće na podučavanju kod učitelja Johna Cressnera. Framlingham je studirao umjetnost, htio je postati profesionalnim slikarom kada je ga zadesila bolest kozica od koje je umro u 31.godini. Njegov lijepi rukopis (napisan 2. 5.1672.god.) prvi je poznati rukopis od strane gluhe osobe. Tu je zabilježeno da se kao znak koristio jezik kojim su se služili gluhi.

11,15 - 11,45 Corrie Tijsseling, Nizozemska

Predavanje: « The Christian’s Duty, religiozni utjecaji na osnivanje tri institucije za gluhe u Nizozemskoj«

Predavačica je govorila o jednom članku – o Historijskoj studiji koja je provedena u tri internatske škole za gluha djecu u Nizozemskoj – 1790., 1840. i 1888.

Članak je bio usredotočen na tri različita vjerska utjecaja kroz perspektive o državljanstvu - uloga države, crkve i ljubavi u pomaganju gluhim ljudima da postanu dobro integrirani građani. Za svaku školu je dan kratak opći kontekst i kratak opis političke i vjerske pozadine.

Opisao je osnivanje škole s pratećim poteškoćama, temeljne ideje: jednakost, slobodu i solidarnost od osnivača u vezi slike o gluhim osobama i njihovim kapacitetima, društvene ciljeve institucije, relevantne organizacijske aspekte, te financiranje i odgovornost države, Crkve, ljubav i razumijevanje čujuće sredine.

Gledišta tri institucije su u odnosu i kontrastu. Taj članak opisuje kako su mladi gluhi ljudi u Nizozemskoj između 1809. i 1828. živjeli, opisuje da su bili prilično zaštićeni. Raspravljalo se sa čujućim ljudima koji bi gluhe mogli razumjeti prilično dobro; rasprave s ljudima koji su znali malo o gluhoći. Kako su oni uspjeli u tom društvu gluhih? Bilo je ispitano 73 čujućih na 35 učenika škole za gluhe, čiji je osnivač bio velečasni H. D. Guyot. Analiza ispitivanja je pokazala da gluhi učenici mogu živjeti izvanredno dobro u društvu čujućih.

13,00 - 13,30 Outi Toura / Anu Savolainen, Finska

Predavanje: « Diskurzivne promjene u pismu gluhih učitelja od 1892. do 2005. »

13,30 - 14,00 Susan Plann, USA
Predavanje: « Child Abuse i 19. stoljeće - španjolska Nacionalna škola za gluho – slijepu djecu »

ISTRAŽIVANJE I ARHIVIRANJE GLUHIH

14,30 - 15,00 Adonia Smith / Lynn Jacobowitz, USA

Predavanje: « Ne povijest Gluhih, ne svijetla budućnost za Gluhe učenike »

15,00 - 15,30 Yerker Andersson, profesor katedre za sociologiju i ASL – Gallaudet University, predsjednik Svjetske federacije gluhih, USA

Predavanje: « Države, definicija i doprinos proučavanja povijesti Gluhih »

ŽIVOTOPIS

15,45 - 16,15 Edna Sayers, USA
Predavanje: « Život gluhog Thomasa Hopkinsa Gallaudeta - nakon umirovljenja od obrazovanja Gluhih »

18,00 - 20,00 Krstarenje brodom «Delphin X» u Stockholmu

Stockholm je grad kontrasta vode i otoka, sastoji se od 14 otoka, svi su dio arhipelaga! Povijest mu datira od 13. stoljeća; prerastao je iz malog u veliki grad. Kratki i dugi zimski dani, svijetle ljetne noći, sve sa zasljepljujućim nizovima pojavljivanja.

Četvrtak, 6. kolovoz 2009.

8,30-9,30 Uvodni dio: Jon Martin Brauti, Norveška

Predavanje: « Migracije Gluhih iz Norveške u Sjevernu Ameriku 1825.-1950. »

SVIJET GLUHIH

9,30-10,00 Arkady Belozovsky,

USA

Predavanje: « Pogled na Gluhe doseljenike preko očiju Gluhih: prošlost, sadašnjost i budućnost »

10,00-10,30 Breda Carty / Darlene Thornton, Australija

Predavanje: « Gluhi ljudi u kolonijalnoj Australiji »

11,00-11,30 Ylva Söderfeldt, Njemačka / Švedska

Predavanje: « Život Gluhih i Gluhe zajednice u Njemačkoj 1873. – 1912. »

11,30-12,00 Anne Quartararo, USA

Predavanje: « Pretresanje ili suočenje: Internacionalni kongres u Parizu 1900. godine i pitanja za prava Gluhih »

12,00-12,30 Outi Ahonen / Ulla-Maija Haapanen, Finska

Predavanje: « Razvoj identiteta Gluhih prije i za vrijeme rata « Djeca i mladež u Finskoj »

13,50-14,20 Mark Zaurov, Njemačka

Predavanje: « Primjena postkolonijalne teorije kroz proučavanja povijesti Gluhih », « Prikazati model dvostruko kulturno-manjinski: model Gluhih Židova »

14,20-14,50 Henk Betten, Nizozemska

Predavanje: « Povijest brojčanih znakova »

ŽIVOTOPIS

15,20-15,50 Jochen Muhs, Njemačka

Predavanje: « Eduard Fürstenberg - zaboravljena velika Gluha ličnost»

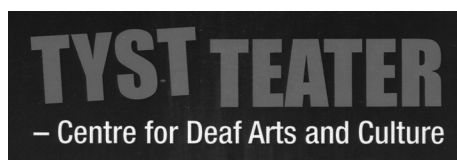
15,50-16,20 Jorgen Nielsen, Danska

Predavanje: « Djetinjstvo i povijest župljanina Carla Beckera iz Danske »

Predavač Jorgen Nielsen govorio je o danskom zvonaru Carlu Beckeru koji je imao veliki utjecaj na gluhe u to vrijeme, pomagao je gluhim i borio se za njihova prava. Carl Becker je 1866. prvi pronašao Društvo gluhih u Danskoj, možda i prvi takve vrste u Danskoj. Prvi svećenik za gluhe u Danskoj, Johs. Jørgensen, napisao je 1907. «The handalphabet for deaf» i Becker je najčešće koristio znak, služeći se s tom ručnom abecedom.

Carl Becker je 1910. izabran za predsjednika Društva gluhih koje je osnovano 1866. i radio 32 godine za gluhe, sve do svoje smrti. Zahvaljujući njemu bio je organiziran 1. nordijski kongres gluhih, koji je postigao veliki uspjeh. Sudjelovao je na svim kongresima, osjetio je da stav o gluhim varira od zemlje do zemlje i na kraju je uvidio zajedničko razumijevanje između nordijskih zemalja.

19,30 - 21,30 Kazalište Riksteatern: Tyst Teater Show

Kazalište, improvizacije, predstave, poezija i gluhi umjetnici elementi su koji su kroz zabavan, inspirativan i uzbudljiv šou bili prikazani na međunarodnom znakovnom jeziku. Taj šou je nas gluhe oduševio i nasmijao do suza. Na kraju predstave glumci su odali čast

pozivajući gluhog Švedanina Yerkera Anderssona, uglednu ličnost na Gallaudet sveučilištu, koji se borio za prava gluhih.

Glumci: Gunilla Vestin Wallin, Jihanu Iancu, Juli af Klintberg i Sebastijan Embacher.

To kazalište, Teater – The Silent Theatre, osnovano je 1977. godine u Norsborgu, kao prvo kazalište gluhih u Švedskoj. Predstave koje izvode su namijenjene gluhoj i čujućoj publici, njihov repertoar sačinjavaju klasične i moderne drame te dječje predstave. 1997. godine dobili su nagradu švedskih kazališnih kritičara za inovaciju i znatan doprinos napretku kazališnog života u Švedskoj. Njihove aktivnosti usmjerene su ka razvoju znakovnog jezika kao jezika pozornice, organiziranju seminara, radionica o kazalištu i znakovnom jeziku.

Petak, 7. kolovoz 2009.

8.30-9.30 Uvodni dio: John A. Hay, UK

Predavanje: « Pretraživanje za ideal - uzor Muzeja Gluhih i Arhivskog centra »

ISTRAŽIVANJE I ARHIVIRANJE GLUHIH

9,30-10,00 Victor Palenny, Russia

Predavanje: « Razvoj istraživanja o povijesti Gluhih u Rusiji »

10,00-10,30 Ulf Hedberg / Diana Gates, USA

Predavanje: « Ne prošlost, ne budućnost – očuvanje i arhiviranje nasljeđa Gluhih »

11,00-11,30 Hilde Haualand, Norveška

Predavanje: « Autsajder (nečlan):

Izolirana povijest gluhih?»

SVIJET GLUHIH

11,30-12,00 Rita Ingvarsson / Britt Karmgård, Švedska

Predavanje: « Svjetlucaња iz Udruge gluhih žena u Stockholmu u prošlosti i sada »

13,15-13,45 Odd-Inge Schröder, Norveška

Predavanje: « Časopis za Gluhe 1890.-1894.; Perspektive o znakovnom jeziku i obrazovanje Gluhih koje nama govore o stavovima Gluhih »

13,45-14,15 Breda Carty, Australija / Susannah Macready, Australija / Edna Sayers, USA

Predavanje: « Teška i milostiva žena: Gluhi i znakovni jezik u kolonijalnoj Engleskoj »

ŽIVOTOPIS

14,15-14,45 Melissa Malzkuhn, USA

Predavanje: « Europska putovanja Edwarda Minora Gallaudeta: Trans-Atlantic utjecaji »

15.30-17.30 General Assemble of Deaf History International

19,00-21,00 gluhi ovlaštteni vodič: Old Town

Stari grad je original centra grada s kulturnim znamenitostima, malim trgovima i krivudavim uličicama iz 13. stoljeća; malo mjesto između mostova Stockholma.

Dugo je Old Town bio u kontrastu s ruralnom okolicom poput Södermalma, Norrmalma i Östermalma, koji je danas toliki centar grada kao i Stari grad.

Subota, 8.kolovoz 2009.

10,00-12,00 vodič: The Northern groblje u Stockholmu

Mnogi poznati Šveđani pronađeni su na njihovom posljednjem počivalištu - mjestu u Norra Kyrkogården, doslovno "The Northern" groblje, na švedskom jeziku.

Među njima postoji osoba koja je imala velikog utjecaja na život gluhih ljudi - gluhi Per Aron Borg, osnivač Manilla-skolan (Manilla škole za gluhe). Imali smo priliku ići u obilazak grada Stockholma koji nas je oduševio i nadmašio sva naša očekivanja.

Povijest

Povijest Stockholma seže od 13.stoljeća. Grad je osnovan 1252. na spoju jezera Mälaren i Baltičkog mora. Glavni grad Švedske službeno je postao 1436. Sredinom 15. stoljeća Stockholm je bio malo trgovačko mjesto, imao je između pet i šest tisuća stanovnika. Dva su se velika povijesna događaja odvila u gradu: bitka kod Brunkeberga,

10. listopada 1471. i Stockholmsko krvoproliće, 8. studenog 1520. Zahvaljujući strateškom položaju između jezera Malaren i Baltičkog mora, Stockholm je imao dobru priliku postati bitnim gradom u Švedskoj. Stockholm u švedskom administrativnom ustroju ima status grada (šved. Stockholms stad) i podijeljen je na tri veća područja:

Centar, Južni Stockholm i Zapadni Stockholm, koja su opet podijeljena na takozvane distrikte. To je specifičnost, i donekle anomalija, u odnosu na ostala sjedišta naseljenih zona ili općina, a takav status u Švedskoj uživaju još samo dvije metropole - Gothenburg i Malmö. U ovlasti distrikta su pučkoškolska naobrazba, socijalna skrb i kultura.

Veličanstven grad kontrasta s vodom i otocima, sastoji se od 14 otoka koje povezuju mostovi, od kojih su neki doživjeli 200-tu godinu. Začudna kombinacija velegrada i prirode. Takav je Stockholm! Kamo god krenete, pješice, biciklom, automobilom ili podzemnom željeznicom, začas ćete se naći ili u nekome od zaljeva ili na jednome od mostova. Sagrađen na mnoštvu otoka (švedska riječ holm znači otočić) i poluotoka, glavni švedski grad s pravom je dobio ime Venecija sjevera. Jedan je od najvećih arhipelaga na Baltičkome moru. Stockholm je mješavina tradicionalnog i suvremenoga, prepun različitih kulturnih znamenitosti: Nordijski muzej, Vasa muzej, prvi muzej na otvorenom – Skansen (prekrasan park za rekreaciju i za dušu), kazališta, kraljevska palača, karlament, Old Town (najstariji grad s uskim, krivudavim uličicama).

19.00-00 Svečana večera u Vasa muzeju

Vasa je muzej u obliku broda - groplan za konferenciju koja je bila za nas gluhe velika turneja diljem Vasa ratnog broda u duboku prošlost. S poviješću Vasa muzeja nas je upoznao i vodio po muzeju gluhi ovlaštenu povjesničar umjetnosti.

U Stockholmu je u 17.stoljeću bila jako razvijena izgradnja flote, sagrađen je ratni brod od 200 metara koji je potonuo na dno luke za vrijeme prve plovidbe. Teorija je da brod nije bio uravnotežen. U tom muzeju je izložen taj brod koji je vađen iz mora 1950.godine i sve je na brodu 90% netaknuto, s obzirom na uvjete u vodi. Zaista nevjerojatno i impresivno!

Na kraju smo uživali u otmjenoj gala večeri – finim specijalitetima, u okruženju ratnog broda i ugodnom druženju s gluhim prijateljima.

Ružica Kežman, prof. defektolog
Goran Matijević

Hrana za razmišljanje

Pluralitet je uvjet ljudskog djelovanja,

Budući da smo svi isti, što je, ljudski,

Tako da nitko nije uvijek isti

Kao i bilo kome drugome tko je ikada živio, živi, ili će živjeti.

Hannah Arendt, The Human Condition (1989, p.8)

STRUČNI PUT ZAGREBAČKOG KNJIŽNIČARSKOG DRUŠTVA U ZAPADNU HERCEGOVINU OD 1. DO 3. SVIBNJA 2009.

Nastavljajući višegodišnju tradiciju stručnih putovanja, članovi i prijatelji Zagrebačkog knjižničarskog društva uputili su se na trodnevni put u zapadnu Hercegovinu, od 1. do 3. svibnja 2009. godine.

Vodstvo puta preuzeo je Vatroslav Plejić, vrsni poznavatelj Hercegovine, odakle je rodom, uz pomoć organizatorice puta Ive Plejić Brnčić.

Nakon višesatne ugodne vožnje po autocesti „Dalmatina“ do Zagvozda u biokovskom podnožju, spuštamo se prema Imotskom polju odakle se lagano kratko penjemo ka Imotskom, upravnom, kulturnom i gospodarskom središtu Imotske krajinje. Imotski, mediteranski kameni gradić smješten na 440 m nadmorske visine, bdije kao stražar nad Imotskim poljem. Dolaskom u centar Imotskog odmah se upućujemo u crkvu Svetog Franje, koja je izgrađena u neoromantičnom stilu (građena je od 1861. do 1881.) od domaćeg kamena. Unutar crkve su vitraji poznatog Josipa Botteriija Dinija. Uz crkvu je i pripadajući franjevački samostan izgrađen 1738. godine, s lijepim klaustrom, u sklopu čega su smješteni bogati muzej i knjižnica.

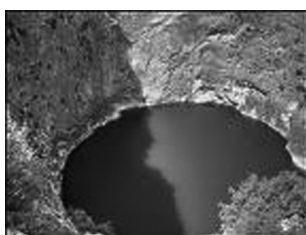
Kako su franjevci dijelili sudbinu naroda, tako postava muzeja sa svojim zbirkama - arheološkom zbirkom, zbirkom sakralne umjetnosti, zbirkom građanskog života, etnografskom zbirkom, skupa s bogatom knjižnicom, svjedoči o jedinstvenoj važnosti franjevac kao čuvarima nacionalne baštine i daje uvid u samostan kao u žarište prosvjetnog, kulturnog i znanst-

venog života uz evangelizatorski poziv. Knjižnični cjelokupni fond čini 10.000 svezaka knjižnične građe iz svih područja, a posebno se ističe zbirka inkunabula i knjiga iz 16. stoljeća. Nakon samostana krenulo se u obilazak obližnjih svjetski poznatih krških fenomena, tj. Crvenog i Modrog jezera.

Oba jezera imaju specifičan okrugli oblik i po postanku su špiljska jezera, što znači da su nastala urušavanjem stropova velikih pećina i svojim oblicima predstavljaju vrlo rijetke krške oblike. Inače, na rubovima Imotskog polja ima još pet takvih sličnih jezera, a u okružju još desetak vodenih depresija.

Crveno jezero je najdublje krško jezero u Europi i jedno od najdubljih u svijetu, s dubinom od 281 metra. Ujedno je i najveći svjetski spremnik podzemne vode. Ime dobiva po crvenkastim okomitim strmim liticama koje okružuju jezero. Unatoč opsežnim međunarodnim hidrospoleološkim istraživanjima 1998. godine, još je nepoznato gdje otječu sve te silne podzemne vode iz Crvenog jezera, iako se pretpostavlja da se voda probija ispod Biokova kroz Vrulju kod Brele.

Crveno jezero

Modro jezero

U neposrednoj blizini je i drugi fenomen - Modro jezero, koje je većeg promjera od Crvenog jezera, također okružen visokim okomitim liticama sivkaste boje, a ime mu daje lijepa modra boja vode.

Kako je, za razliku od nepristupačnog Crvenog jezera, vrlo pristupačno zbog širokih kamenih staza, Modro jezero je u ljetnim mjesecima omiljeno kupalište Imočana.

Za razliku od Crvenog jezera koje nikad ne presušuje, Modrom jezeru razina vode, ovisno o kišama, stalno varira od 180 do 120 metara. Nakon dugih sušnih ljetnih mjeseci, jezero (ali rijetko) zna i presušiti pa je tada pučki običaj da se igra nogomet lokalnih ekipa na samom dnu jezera.

Povrh strme kamene hridine iznad Modrog jezera smještena je dobro sačuvana i obnovljena tvrđava Topana, koju smo također obišli. Izgrađena je na ostacima prapovijesnih i ilirskih gradina, a u 10. st. utvrđuje ju se kao izuzetno strateški značajnu točku. Otada se tvrđava spominje u dokumentima hrvatskih i bosanskih povelja. Turci osvajaju Topanu i imotski

kraj 1493. godine, te tada postaje sjedište kadiluka do 1717. godine, kada pada pod ruke Mlečana. Požarevačkim mirom iz 1718. godine su utvrđene granice između Venecije i Turskog Carstva, te je zgodno znati da je ta granica oko Imotskog utvrđena topovskim hicem s Topane po Imotskom polju.

Na taj način utvrđena granica opstala je do dana današnjeg te čini sadašnju granicu između Hercegovine i Hrvatske. Unutar Topane je 1718. godine izgrađena crkva Gospe od Anđela, zaštitnice Imotskog. Između ostalog, Topana je i mjesto odvijanja radnje svjetski poznate usmene balade „Hasanaginica“, nastale polovinom 15. st. u Imotskoj krajini.

Balada se prepričavala s koljena na koljeno po Imotskom i okolini dok je nije zapisao putopisac Alberto Fortis 1774. godine. S Topane, preko kamenitih stuba i skalina, spuštamo se strmim uličicama uz kamene i secesijske kuće do centralnog imotskog kamenog Trga Tina Ujevića sa spomenikom Tinu Ujeviću i produžujemo glavnom promenadom do autobusa. Za nekoliko kilometara napuštamo Hrvatsku i ulaskom u granično mjesto Gorica ulazimo u drugu državu – Hercegovinu.

Nakon srdačnog dočeka lokalne mladeži obučene u goričku tradicionalnu nošnju, uzimamo predah u lokalnom restoranu gdje kušamo domaće specijalitete ispod peke. Okrijepljeni domaćom hranom, odlazimo u posjetu arheološkom nalazištu. Točnije, u sklopu goričke kamene crkve iz 19.st. nalaze se dobro očuvani ostaci goričke

starokršćanske kasnoantičke bazilike iz 4.st., s izvrsno očuvanom krstionicom u obliku križa. Bazilika je utemeljena na ostacima antičke bazilike, a sama crkva iz 19.st. utemeljena je na preko 200 stećaka pronađenih u okolici.

U neposrednoj blizini posjećujemo i novoosnovanu Hrvatsku franjevačku arheološku zbirku sv. Stjepana u Gorici, koja svojom raskošnom postavom, između ostalog, i većeg broja starohrvatskih kamenih pletera, svjedoči o neprestanom kontinuitetu naselja Gorice unatrag četiri milenija.

Napuštamo Goricu i produžujemo cestom prema istoku. Tijekom vožnje stajemo nakratko u Vitini gdje razgledavamo snažno vrelo rječice Vrioštice koja izvire iz špilje podno strmih litica.

Nakon prolaska kroz Ljubuški, grada smještenog u dolini u podnožju brda kojim dominira velika tvrđava hercega Stjepana Kosače (utemeljitelja Hercegovine), stigismo do obližnjeg samostana sv. Ante na Humcu. Uz stručno i ljubazno vodstvo fratra Milana, obilazimo u sklopu samostanskog podruma prekrasan muzej koji je ujedno i najstariji muzej BiH. Od bogate muzejske zbirke s predmetima od najranijih vremena, preko Ilira i antike pa do srednjeg vijeka, posebno se ističe Humačka ploča iz 12.st., isklesana na bosančici, kao najstariji hrvatski spomenik na bosančici, tj. hercegovački pandan Baščanskoj ploči.

Humačka ploča

Ploča je ujedno i jedan od najstarijih spomenika hrvatske pismenosti. Uz klaustar muzeja smještena je raskošna galerija likovne umjetnosti „Majka“ - zbirka hrvatskih kiparskih i slikarskih djela koje povezuje tema majke. Impresionirani bogatim muzejom i najstarijom knjižnicom u BiH te galerijom, nastavljamo put do Herceg Etno sela Međugorje, otvorenog krajem prošle godine. Etno selo kao turističko-ugostiteljski kompleks, potpuno izraslo od kamena i na kamenu, obuhvaćanjem sadržaja tradicionalnog hercegovačkog sela (stambene kuće, crkva, amfiteatralno otvoreno kazalište, itd.) utjelovljuje kulturu života na kamenjaru. Nakon večere odlazimo na noćenje u obližnji Čitluk u hotel „Kaktus“.

Herceg Etno selo Međugorje

Sutradan, nakon doručka, odlazimo u kraći obilazak Međugorja, jednog od svjetski najpoznatijih katoličkih hodočasničkih mjesta. Između ostalog, obilazi se župna crkva Svetog Jakova, te se stazom križnog puta upućujemo do impozantnog brončanog kipa Uskrslog Spasitelja, visokog 6 m, kojeg je izradio slovenski kipar Andrej Ajdič.

Nakon sat vremena slobodnog vremena ostavljenog za individualno razgledavanje Međugorja, krećemo dalje, ka vodopadu Kravici, „hercegovačkoj Niagari“, kako joj tepaju domaći ljudi. Taj veličanstveni dragulj amfiteatralno je položen vodopad rijeke

Trebižata, sa širinom od 120 m i visinom od 28 m. To je najveći i najimpresivniji hercegovački vodopad. Snažna voda je svojim padom napravila u podnožju vodopada prirodni bazen, koji je od davnina omiljeno kupalište i izletišta lokalnog stanovništva.

Kravica

Nakon predaha uz kristalno čistu zelenu vodu Trebižata podno Kravica, ubrzo napuštamo samo nakratko Hercegovinu, zbog odlaska u selo Vid kraj Metkovića. U dolini Neretve, u Vidu kraj rječice Prud, pritoka Neretve, posjećujemo Naronu. Naronu je prvi hrvatski arheološki muzej in situ, što znači da je izgrađen točno na mjestu arheološkog lokaliteta, tj. na mjestu antičkog hrama Augusteuma. Naronu je nekad bio jedan od najvažnijih antičkih gradova na istočnoj obali Jadrana, a razvio se kao jako trgovačko središte, cestovno povezan, preko antičkih kolonija Mogorjelo kod Čapljine i Bigeste kod Ljubuškog, sa Salonom.

Muzejska raskošna postava s ostacima monumentalne arhitekture hrama Augusteuma, gdje je otkriveno predvorje i tribina, s raznim kamenim natpisima, mozaičnim podovima, gradskim stratigrafijama i s odlično sačuvanim kipovima rimskih bogova nadnaravnih veličina, zorno nam je predočila značaj rimskog kulta u životu grada, te uspon i pad velikog značajnog antičkog grada. Treba istaknuti da

je u muzeju smještena najveća svjetska kolekcija sačuvanih kipova rimskih bogova.

Muzej Naronu

Vraćamo se u Hercegovinu vozeći se uz obalu zelene Neretve. Stižemo u mjesto pod zaštitom UNESCO-a. To je Počitelj, jedinstveni otomanski srednjovjekovni gradić na obali Neretve, a prostire se od obale Neretve, uzdižući se prema vrhu brda. Gradić sav odiše orijentalnim štihom. Prvu tvrđavu na vrhu visokih litica izgradio je 1383. godine bosanski kralj Tvrtko I. Te obrambene utvrđene zidine pojačava ugarski kralj Matijaš Korvin sredinom 15.st., uz pomoć dubrovačkih graditelja i tadašnjeg hercega (vladara Zahumlja - tadašnje Hercegovine) Stjepana Kosače.

Nakon pada pod tursku vlast, 1471. godine, gradi se Hadži-Alijina džamija iz 16.st., Šišman-Ibrahimapašina medresa iz 17.st. (vjerska škola), hamam (kupalište) i javna kuhinja, restoran, sahat kula te živopisne kuće. Svi ti objekti daju cijelom gradu orijentalni izgled koji se zadržao bez ikakvih preinaka do današnjih dana. Počitelj kratko pripada Mlečanima, od 1693. do početka 18.st., kad ga opet osvajaju Turci, koji dižu kulu i zidaju zidine. Penjemo se na tu kulu koja dominira povrhu grada, kako bi se divili prekrasnom panoramskom pogledu i jedinstvenoj poziciji grada na obali Neretve.

Počitelj – pogled s kule

Impresionirani otomanskim izgledom Počitelja, predahnuli smo u Buni, uživajući u ručku u restoranu Vile Ivanković, na ljetnoj terasi smještenoj na samoj obali rijeke Bune.

Nakon slatkog odmora odlazimo u Mostar, najsunčaniji grad Europe. Osnovan krajem 15.st., ubrzo postaje administrativno, gospodarstveno, kulturno i političko središte regije Hercegovine. Grad izgrađen tijekom otomanske vladavine, dobio je ime po mostarima - čuvarima mostova na Neretvi. Hitamo u franjevački samostan gdje nas je dočekaio fra Ante Marić. Kroz svoj govor ukazuje nam na značajnost samostana kao kulturnog i vjerskog središta Hercegovine te nam daje uvid u dugovječnu povijest Hercegovine, Mostara i samostana te povijest hercegovačkih ljudi.

Samostan je izgrađen još pod turskom vlašću, 1866. Prvotna crkva uz samostan teško je oštećena u ratu 1992. godine, tako da 2000. godine niče nova crkva većih dimenzija. U samostanu je 1895. godine osnovana franjevačka bogoslovija te kao prvi fakultet u Hercegovini postaje temelj mostarskog sveučilišta. Također, fra Ante nam, kao voditelj knjižnice, pokazuje najbogatiju hercegovačku i

moderno uređenu knjižnicu osnovanu kad i samostan, 1890. godine. Knjižnica je također bila oštećena u zadnjem ratu te je obnovljena 2005. godine, sa knjižničnim fondom od preko 80.000 svezaka knjiga i preko 35000 naslova periodike, te tako i dan-danas s razlogom slovi kao glavno kulturno središte Hercegovine.

Nakon kraćeg boravka u hotelu, pješačimo kroz zapadni dio Mostara, usputno razgledavajući zgrade izgrađene pod austrougarskom upravom (od 1878. godine nadalje) kao što je novoobnovljena gimnazija, HNK (teško oštećena u ratu) te ostale zgrade. Ubrzo stižemo do starog dijela Mostara, tj. Starog grada. Penjemo se preko svjetski poznatog simbola Mostara - Starog mosta, koji spaja dvije obale Neretve.

Most je sagrađen od korčulanskog kamena između 1557. i 1566. godine po projektu turskog neimara - graditelja Hajrudina i po nalogu tadašnjeg sultana Sulejmana Veličanstvenog. Kamenom mostu prethodio je drveni most. Most je bio porušen u ratu 1992. godine, a obnovljen je 2004. godine, kad je uvršten na popis UNESCO svjetske baštine. Zanimljivo je da se pri obnovi pazilo da se kao građevni materijal koristi kamen iz istog kamenoloma odakle se koristio i pri gradnji prvotnog mosta i da su se glancale kamene ploče dok nisu dobile patinu poput starih kamenih ploča prvotnog mosta.

Uz obje obale mosta, kao kule stražarnice, ponosno stoje kula Tara i kula Halebija iz 17.st. Daljnjom šetnjom po Starom gradu, na istočnoj obali Neretve obilazi se

Kujundžiluk – popločena uličica iz 16.st. sa starim bazarom gdje senalaze tradicionalni orijentalni obrtnički dućani, poput obrta ručne obrade bakra i tkanja tepiha. Redaju se i suvernirnice kao i ugostiteljski tradicionalni objekti. Kao velebne primjerke orijentalne arhitekture razgledavamo Koski Mehmed-Pašinu džamiju iz 1617. godine i veličanstvenu najveću mostarsku džamiju - Karađizbegovu džamiju iz 1557., koja je najreprezentativniji spomenik islamske arhitekture u Hercegovini. Srednjovjekovne džamije karakteriziraju prekrasni unutrašnji vrtovi sa šadrvanom - fontanom za umivanje, medresom itd. Slijedi razgledavanje ostalih objekata orijentalne arhitekture, kao što je hamam iz 16.st, gimnazija, tipična turska kuća - Bišćević kuća, Kriva ćuprija - most na zapadnoj strani Neretve koji premošćuje rječicu Radobolju, a utječe u Neretvu neposredno kod Starog mosta.

Kako je stari dio Mostara, tj. Stari grad izgrađen u cijelosti tijekom vladanja Turskog Carstva (1463.-1878.), tako Mostar predstavlja tipičan proizvod otomanskog arhitektonskog umijeća. Izgladnjeli, razilazimo se po raznim restoranima u orijentalnom stilu smještenim uz Stari most, uživamo u bogatoj hercegovačkoj trpezi i ugodno umorni odlazimo u hotel „Mostar“ na spavanje.

Nakon obilnog doručka odlazimo do Blagaja na Buni, oaze mira i prirodne ljepote, u okolici Mostara. Blagaj, tj. grad/tvrđava, nastao je kao srednjovjekovni grad tadašnjeg vladara hercega Stjepana Kosače, koji je vladao tadašnjim Humom/Zahumljom prije turskih osvajanja. Tvrđava je na hridinama iznad izvora rijeke Bune. Baš u Blagaju na Buni se u turskim ispravama 1454. prvi put spominje

pojam Hercegovina.

Nedaleko, u podnožju strmih litica, visokih 200 m, iz male špilje s podvodnim dnom dubokim 90 m, izvire Buna, pritok Neretve. Za izvor Bune je karakteristično da je to jedan od najvećih i najsnažnijih izvora u Europi. Uz sam izvor je prekrasna tekija koju su, po predaji, osnovali derviši beктаšijskog reda u 16.st. U kući su živjeli derviši, pripadnici sufijskog reda, poznati po siromaštvu i strogosti, koji su voljeli provoditi dane u dugim filozofskim diskusijama i uživali u pogledu na izvor Bune.

Tekija se sastoji od pet očuvanih soba s prekrasnim drvenim stropovima u tursko-baroknom stilu te predstavlja vrijedan sakralno-stambeni objekt orijentalne bosankohercegovačke arhitekture, i kao rijedak primjer gdje je vidljiv utjecaj baroka na osmansku arhitekturu. Uz tekiju razgledavamo i obnovljene mlinice pokretane snažnom vodom Bune.

Blagaj na Buni

Odlazimo prema Širokom Brijegu, također središtu regije, smještenom na rijeci Lištici. Povijest grada zadnjih stoljeća usko je povezana sa samostanom na Širokom Brijegu i njegovim pastoralnim i prosvjetnim djelovanjem. Taj samostan, izgrađen 1848. godine, duhovno je, prosvjetno i kulturno središte Hercegovine. Nažalost, zbog spriječenosti franjevac, izostao je posjet samostanu

i pripadajućoj bogatoj franjevačkoj galeriji s muzejom te knjižnici, ali to nadomještamo obilaskom vrela s obilnim vodama izvora rijeke Lištice. Produžujemo do Kočerina, poznatog po Kočerinskoj ploči iz 1404. godine. Ploča je jedan od najvažnijih srednjovjekovnih pisanih spomenika u BiH. Obilazimo mjesnu župnu crkvu na pročelju koje se nalazi najveći mozaik sv. Franje u svijetu, visine 25 metara. Mozaik je sastavljen od raznih kamenčića sa svih kontinenta svijeta.

Kočerina – mozaik sv. Franje

Vrelo Lištice

Ubrzo odlazimo dalje, uz predah za ručak u restoranu "Otok" u Gradama. Nakon ručka napuštamo Hercegovinu, prolazimo kraj Imotskog starom cestom do Ciste Velike gdje stajemo, jer se tik uz cestu nalaze stećci, monumentalni kameni srednjovjekovni nadgrobni spomenici ukrašeni raznim natpisima i ukrasima.

Stećci u Cisti Velikoj

Uz kraći odmor u Kninu, vraćamo se u Zagreb u kasnim večernjim satima. Obogaćeni smo lijepim dojmovima i iznenađujućim spoznajama stečenim tijekom trodnevnog puta, kojim smo se osvjedočili o naseljenosti hercegovačkog kraja u neprekidnom kontinuitetu, od prapovijesnih vremena do dana današnjeg, te saznanjima o bogatstvu hercegovačkog kraja koji obiluje prirodnim, kulturnim i arheološkim znamenitostima i raznolikim drevnim gradovima u osmanlijskom i mediteranskom stilu.

Iva Plejić Brnčić

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

QUO VADIS, GLUHA FACEBOOK GENERACIJO? (KAMO IDE NAŠA GLUHA FACEBOOK GENERACIJA?)

Odmah trebam napomenuti da nije riječ samo o gluhoj Facebook generaciji, nego o onome što sam pisao u prethodnim člancima u prošlim brojevima ovog časopisa, da nema nikakve razlike između čujuće i gluhe Facebook generacije, osim u načinu izražavanja i ponešto u gramatici hrvatskog jezika. Omladinske želje, uobičajeni pubertetski problemi, pokušaj shvaćanja i premošćivanja jaza između mlađe i starije generaci-

je te ostalih omladinskih težnji u postizanju ciljeva u životu, zauvijek ostaju isti, kako kod čujućih tako i kod gluhih generacija. Jedino što upada u oči kod gluhe Facebook generacije jest to što mladi gluhi ne koriste pravilno hrvatski jezik i to odaje da je zapravo riječ o gluhim ljudima.

Otprilike prije dvije godine, mladi gluhi su se počeli sve masovnije prijavljivati u sve raširenijoj

informatičkoj aplikaciji nazvanoj Facebook, gdje se međusobno druže i socijaliziraju na virtualnom temelju društva. Lako je biti spojen preko interneta u toploj sobi, gdje mladi masovno griju stolice i razmjenjuju fotografije te daju razne komentare putem Facebook opcija. Tako je on proteklih godina postajao sve više

popularan među gluhim mladim ljudima.

Bilo je jako važno imati vlastiti profil u Facebook programu i označiti te obznaniti svima da su već pripadnici tog programa. Tako je rođena posve nova, Facebook generacija. Prije je kratko trajala vladavina YouTube generacije, gdje su gluhi mladi masovno objavljivali svoje videouratke s raznih pijanki i smiješnih dogodovština. Međutim, to je trajalo nekoliko godina i mladi gluhi su se ubrzo toga zasitili.

U Facebook aplikaciji gluhi se mladi međusobno povezuju preko određene grupe te razmjenjuju vlastite fotografije i mišljenja te komentare. Čujuć mladi najčešće razmjenjuju pjesme, pametne dosjetke, duhovite komentare, i naravno, duhovite fotografije. A kod gluhih mladih zamijećeno je samo komentiranje fotografija te kratki uobičajeni komentari prepuni gramatičkih grešaka, no to je karakteristika gluhe omladine.

U zadnje vrijeme svjedoci smo sve slabijeg odnosno sve manjeg zanimanja za Facebook ulogiravanja. Tome možemo pripisati zasićenost mladih tim stvarima. Kako je došlo, tako je i prošlo - najprije je postojala velika zanimacija za programsku aplikaciju za razgovor MSN, pa onda češće pojavljivanje na YouTubeu, da bi na kraju završilo kod Facebook aplikacije. A kod potonje polako raste zasićenost. Zato mladi polako traže nove stvari, a koje su

to, uskoro ćemo otkriti. Mislim da postoji i drugi, bolji i opravdani razlog zašto mladi sve manje žele koristiti Facebook aplikaciju. Razlog leži u ulasku srednje i starije generacije ljudi u Facebook program (riječ je o obitelji kao i o obiteljskim prijateljima) i oni se žele povezivati s mladima, a tu mladi prepoznaju opasnost za otkrivanje njihovih tajni i želja. Bez obzira na to što broj prijavljenih u Facebook programu raste zahvaljujući ulasku srednjih i starijih generacija, mlađa generacija sve se manje ulogirava i tako joj popularnost s vremenom pada.

Svejedno, sada je još živ Facebookov duh među mladima. Najzastupljenija stvar u njemu jesu fotografije i mladi na taj način pokušavaju isticati svoju osobnost, te vrlo rado iznose svoje privatne detalje, koji nisu baš za roditeljske oči. U tom skrivenom svijetu mladi uživaju virtualnu popularnost i, ako u vanjskom svijetu nisu ostvarili popularnost u društvu u kojem se kreću, onda će probati preko Facebook aplikacije.

Zato fotografijama i svakakvim dječjim glupostima pokušavaju privući nečiju pažnju. Također, mladi mogu sa svojim komentarima privući pažnju. Koliko se vidi u dosadašnjim komentarima gluhih korisnika Facebook aplikacije, to su uglavnom dosadni komentari, poput: jako si lijepa, jako si zgodna i jako si slatka, kako u ženskom tako i u muškom pogledu i uopće nema suvislih i pametnih komentara.

Na taj način omladina se ugrava u konzumerski stil življenja (koji je ustvari uvezen sa zapadne sfere razmišljanja) koji je lišen važnijih stvari poput slobode filozofskog razmišljanja, dubokog istraživačkog pogleda te prihvaćanja važnih društvenih vrijednosti kao što su poštovanje, orijentiranost na duhovnu stranu čovjeka, a što manje na materijalizam i posjedovanje stvari.

Kako srednja i starija generacija polako ulazi u Facebook, tako se i mlađa generacija polako povlači iz njega, no u hrvatskim vodama na to će se još neko vrijeme čekati - najvjerojatnije će se to dogoditi za najviše godinu

dana, kada će biti sve više roditeljskih ulogiravanja. Mladi ne žele biti otkriveni s roditeljske strane, i kako na fotografijama prikazuju raznorazne dječje gluposti i izmotavanja pred objektivom fotoaparata, tako će im biti neugodno polagati račune roditeljima koji neće imati sluha za takve nepromišljene akcije. U svakom slučaju, bit će zanimljivo vidjeti što će roditelji poručiti svojoj djeci kada otkriju njihove fotografije na Facebooku.

Gluhoj omladini je dobro došla kritika i komentari u pismenom obliku, mada su to sve kratke dosjetke i isprazni komentari, no ipak daju smjernicu, to jest, vidi se kako se kreću među čujućim ljudima. Na taj način gluha Facebook generacija polako stječe dojam da se čujući svijet vrlo malo razlikuje od njihovog svijeta, a to je vrlo pozitivna stvar. Puno puta sam u svojoj mladosti zavidio čujućim ljudima koji su bezbrižno osluškivali razgovore, i pri tome bez problema upijali svaku riječ.

Ja sam, za razliku od drugih gluhih prijatelja, za svaku sitnicu gnjavio čujuće ljude da mi prevedu što se razgovaralo pored moje malenkosti. Na taj način sam često nervirao čujuće ljude koji su morali prekinuti slušanje ili razgovor da bi mi preveli što se ondje govorkalo - ponekad su gubili ritam razgovora i na kraju možda bili nezadovoljni što sam ih često prekidao. Ali ja sam tijekom njihovog prevođenja shvatio cijelu situaciju razgovora i primijetio da se njihovi razgovori malo razlikuju od onih između gluhih ljudi; jedino gluhi imaju svoju vrstu interpre-

tacije međusobnog razgovora, bez obzira na to što je izvedeno na znakovnom jeziku ili preko oralne komunikacije.

Čujući imaju sličnu interpretaciju razgovora kao gluhi, samo što čujući ljudi imaju puno korisnih informacija, koje se vješto koriste za donošenje važnih odluka. Puno riječi se vrti u njihovim razgovorima, no opet sve zavisi od jedne čujuće osobe do druge, jer postoji čujuća osoba na višem obrazovnom stupnju, koja ima bogatiji rječnik, za razliku od nekog drugog čujućeg čovjeka na nižem obrazovnom stupnju. No, preko Facebook programa gluhi korisnik stječe dobru sliku toga kako čujući korisnici međusobno komentiraju i daju svoja mišljenja, pa na taj način olakšava prijenos slika s njihovog čujućeg svijeta. Tako gluhi polako usvajaju njihov način komentiranja i obogaćuju svoj svijet novim riječima i novim viđenjima na svijet.

Vratimo se na to kako se srednja i starija generacija polako ulogirava u Facebook. Bilo bi veoma zanimljivo vidjeti kako otac i majka gledaju fotografije svoje djece utopljene u alkoholizmu ili u glupim pozama koje izazivaju urnebesne osmijehe. Omladina ne bi znala objasniti niti dati odgovor svojim roditeljima. Vjerojatno će na početku omladina ignorirati ili izbjegavati razgovore sa svojim roditeljima.

Uostalom, to im je najbolji način rješavanja takvog problema. A s druge strane, moguće je da će se omladina početi povlačiti u svoj samotni kutak, što se ne smije dogoditi, jer trebaju biti otvoreni

u društvu i rado sudjelovati u stvaranju vrijednosti društva te usvajati potrebna znanja iz raznih područja znanosti kako bi osigurali daljnji prosperitet i svoju perspektivu unutar društva. Mislim da će omladina nekako riješiti taj problem - najvjerojatnije će izbrisati sve fotografije te početi izlaziti iz Facebooka za sva vremena.

Najveći špijuni iz hladnoratovske ere prošlog stoljeća jako bi se posramili usred tako

olakoga davanja bezbrojnih i raskošnih detalja iz života. Špijuni iz svih zemalja ne bi mogli skupiti toliko interesantnih podataka o pojedincima. Za takvo što trebale bi im godine i desetljeća praćenja i bilježenja sitnih i važnih životnih detalja. A na Facebook aplikaciji su svi detalji olako postavljeni na jednom mjestu i sve je dostupno tuđim pogledima.

Preko fotografija odmah se može izraditi psihološki okvir svakog pojedinca i na osnovu takvog profila lako se zaključiti o kakvoj se osobi radi. Zato nije čudno što kadrovska služba svake ozbiljne firme rado ulazi u Facebook program i skuplja sve potrebne podatke o budućem zaposleniku. Može se reći da je razgovor o

budućem zaposlenju tretiran niže u odnosu na ulogiravanje i skupljanje podataka putem Facebook aplikacije.

Odmah se vidi o kakvom se budućem radniku radi, pa se dogovaraju zaposliti li tog radnika ili ne - to će sve ovisiti o njegovom profilu s Facebooka. Malo je čudno što profil budućeg zaposlenika s Facebook aplikacije ima veću težinu nad životopisom podnesenim radi razgovora o zaposlenju. Dakle, odluka o zaposlenju ovisi o Facebook programu. Sve u svemu, vrlo lagana špijunska stvar. No nisu krive kadrovske službe bilo koje firme koje se olako odlučuju na to, već su krivi korisnici. Čudna je ta slobodna volja Facebook korisnika! No postoje korisnici koji su samo prijavljeni u Facebook i koji tako bez svojeg pravog profila, fotografija i bez svojih osobnih podataka prate razvoj situacije u društvu, te stupaju u kontakte s drugim osobama.

Dakle, to je drugi oblik voajerizma, ili, po naški nazvan, virtualni voajerizam. Korisnici u Facebook programu stalno stavljaju vlastite fotografije u raznim pozama, kao da se radi o pravom manekenskom pozivu, i na taj način stječu određene simpatije drugih korisnika, no mogući su loši kritični osvrti na izgled korisnika kao i na njegovu pozu na fotografijama i videoisječcima. No ta ispraznost ne smije biti osnovno pravilo prisutnosti svakog korisnika, jer ispod ljepote lica i

tijela krije se ispraznost ljudskog duha. Zato su takve osobe podložne ranjivosti drugih mogućih zlonamjernih pogleda i štetnih kritika i ostalih opasnosti komentiranja koje prijete korisniku Facebook programa.

Zašto je potrebno gluhim korisnicima ostavljati sve podatke i svima nama reći gdje su bili i jesu li uspjeli napraviti bolju stvar? Zašto je gluhim korisnicima tako jako važno reći da su bili na određenim mjestima, da su bili u inozemstvu i da su uspjeli upoznati neku curu ili dečka i tako započeti ljubavnu vezu, ako se to može tako zvati. Zašto je gluhim mladima toliko bitno da nam kažu da imaju problema s drugim osobama i da svi mi trebamo izbjegavati određenu osobu?

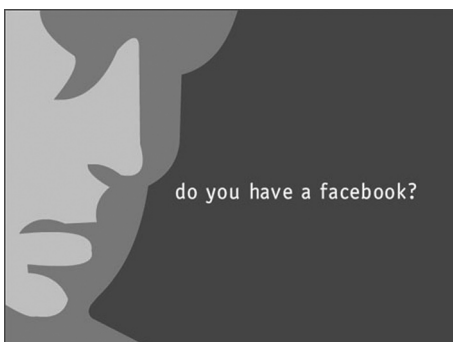
Zašto je gluhim mladima tako jako važno prikazati bilo kakve tulume i kreveljiti se u objektivne? Oni valjda misle da je to smiješno i uvijek na našim ustima namame osmijeh, a ustvari to je medvjeda usluga za njih. Zašto je gluhim mladima tako jako važno napiti se do besvijesti i skinuti se do gaća i praviti se važnima pred objektivom fotoaparata? Neobjašnjivo mi je to slobodno zadiranje u njihove privatne stvari.

Da su najveći špijuni znali za Facebook aplikaciju, njihovoj sreći ne bi bilo kraja, jer na tako osebujan i uveliko olakšan način bi prikupili sve potrebne podatke za zainteresiranu stranu. No to je tretirano kao slobodna volja svakog gluhog korisnika koji ulazi u Facebook aplikaciju.

Prema mojem mišljenju, potrebno je da omladina usvoji što više literature (to je jako važno kako bi usvojila dobru gramatiku našeg jezika) te da mnogo razgovara s drugima o važnim pitanjima o smislu života ili o važnim stvarima koje će osigurati prosperitet obrazovanja i životnog smjera. Na taj način bi omladina stjecala samo pozitivna iskustva.

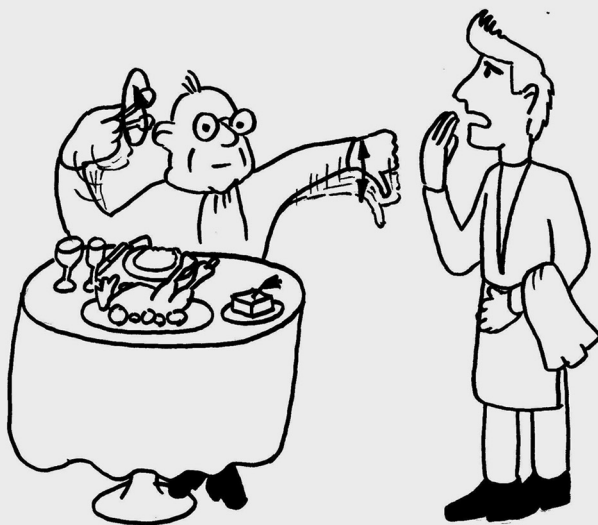
Pozitivna stvar kod Facebook programa jest da gluhi mladi upoznaju svijet čujućih korisnika i tako usvajaju njihov rječnik, koji zanima gluhe korisnike. Na taj način gluhi mladi dobivaju širu i bogatiju sliku iz svog pogleda na život. To je kao dodatno neformalno obrazovanje. Na mladima svijet ostaje - bez obzira jesu li su gluhi ili čujuć.

mr. sc. Zlatko Orct

POKVARENI TELEFON

70

Njegova usta su puna!
Brzo do njega i pitaj
ga da li je sve u redu!

70

GLUHI JAPANCI I NJIHOV IDENTITET

Fokus ovog članka bit će na problemima identiteta s kojima se suočavaju gluhi Japanci koji žive svoje svakidašnje živote u zemlji koja nerado prihvaća osobe s bilo kakvim oštećenjima kao članove društva. Oralizam je bio glavna obrazovna metoda koja se koristila kod gluhih učenika, skoro šezdeset godina, a kao rezultat, gluhi Japanci sebe nerado predstavljaju društvu kao gluhe osobe. Kulturu gluhih, koju njeguju stariji gluhi koji su obrazovani korištenjem znakovnog jezika, ne dijele mlađe generacije gluhih, čije jezično opredjeljenje i vrijednosti nalikuju onima čujuće većine.

長音符 (横四)					
平濁音は 清音の形 を上にあ げる 例 ぶ					
濁音は 清音の形 を右へず らす 例 が					
例 じ 例 や					
例 は 例 こ					

图4 日本的指文字一览表

Japanska izolacija kroz njegovu povijest uvelike je doprinijela da on postane homogena zemlja. Okružen morem, Japan je doživio

nekoliko stranih invazija u svojoj ranoj povijesti i bio u izolaciji gotovo 250 godina (sve do 1858.g.) pod vladavinom Shogunata. Kako bi osigurao nacionalnu unifikaciju, Shogunat je jačao feudalni sistem klasificirajući one kojima je vladao u četiri kategorije: ratnici, kmetovi, obrtnici i trgovci.

Na lokalnom nivou, dnevne aktivnosti seljaka bile su pod stalnom paskom vođa zajednica. Ako bilo koji član zajednice nije poštivao pravila ili nije surađivao s drugima, bio bi isključen iz zajednice. Takvoj osobi koju je zajednica isključila bilo je vrlo teško nastaviti živjeti u njoj, pa su ljudi nastojali poštivati pravila. Iako ovakav sustav više ne postoji, njegov se utjecaj može vidjeti u životnom stilu Japanaca koji su orijentirani prema zajednici i koji su nastavili cijeniti njezin sklad. Danas, primjerice, ako je netko drugačiji u pojavi ili ponašanju (kao što je to slučaj s onim Japancima koji su odrasli ili se školovali u inozemstvu), on ili ona najčešće nije dobrodošao u japansko društvo. Drugim riječima, Japanci su anksiozni za pripadanjem većini koja gaji svijest zajednice, a na vlastiti identitet gluhih Japanaca je snažno utjecala ova sociokulturna pozadina.

U drevnom Japanu, gluhi ljudi su bili plašeni i žaljeni a čujuć ljudi su činili njihove živote bijednima. Kada bi se gluho dijete rodilo, rođenje je smatrano znakom nesreće za obitelj, a prema djetetu se grubo postupalo ili ga

se napuštalo. Drevni Japanci su toliko čvrsto vjerovali u reinkarnaciju da je gluhoća ponekad smatrana osobnom kaznom za grijehe iz prošlosti. Ipak, do 1850-ih, nekolicini je gluhe djece iz bogatih ili plemićkih obitelji bilo dopušteno pohađanje škola pri hramovima gdje su se obrazovali zajedno sa svojim čujućim vršnjacima.

Redovnici i drugi obrazovani ljudi davali su im instrukcije iz čitanja, pisanja kistom i brojanja na računaljkama, ali zato što su vjerovali da se gluha djeca ne mogu obrazovati, učitelji su većinu vremena ignorirali njihove sposobnosti, pa su takva djeca naučila samo pisati i čitati svoje ime.

1858.g., časnik Matthew C. Perry stigao je u Japan sa svojim naoružanim ratnim brodom. Njegov dolazak je rezultirao padom vladavine Shogunata i otvaranjem Japana vanjskom svijetu. Da bi modernizirala Japan, nova vlada je poslala delegacije u Europu i Sjedinjene Američke Države da proučavaju aktualne međunarodne odnose i istražuju različite institucije i kulture.

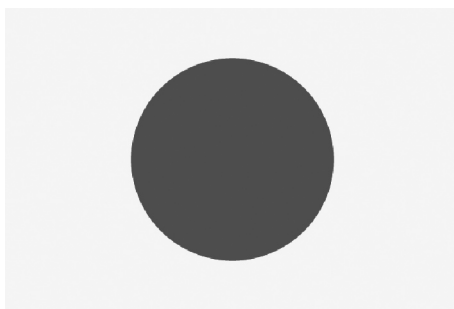
Vlada je također koristila obrazovanje kao sredstvo modernizacije, donijevši školski zakon 1872.g. po kojemu je svako dijete

moralo pohađati službenu osnovnu školu. Iako su delegacije izvještavale o obrazovanju gluhe djece u inozemstvu, japanska gluha djeca nisu postala puni korisnici obrazovnog sustava sve do ranih 1950-ih, skoro 80 godina nakon što je zakon stupio na snagu.

Yozo Yamao, vladin dužnosnik koji je putovao u Englesku 1863.g. kako bi proučavao gradnju brodova, vidio je gluhe radnike na brodogradilištu u Glasgowu. Tako je shvatio da gluhi mogu biti produktivni članovi društva ako su obrazovani. 1871.g., po povratku u Japan, Yamao je predložio vladi da osnuje školu za gluhe i slijepu djecu, naglašavajući potrebu za edukacijom osoba s invaliditetom. Nažalost, njegovi napor da osnuje školu bili su uzaludni.

Sve do 1875.g., kada je jedan učitelj razredne nastave u Kyotu, imena Taishiro Furukawa, primio dvoje gluhe djece u svoju učionicu, obrazovanje gluhih nije postalo realnost u Japanu. Kako je rastao broj gluhih i slijepih učenika koji su željeli biti primljeni u škole, roditelji su počeli podržavati ideju o osnivanju specijalnih škola. Prva državna škola za gluhe i slijepu djecu osnovana je 1878.g. i bila je iznimno podržavana od guvernera Kyota, koji je bio impresioniran Yamaovim prijedlogom. Furukawa, prvi instruktor nove škole, poučavao je čitanje, pisanje, zemljopis i računanje na računaljkama. Koristio je manualnu metodu koju je sam izumio, kao i pisanje po zraku ili na dlanu gluhih/slijepih učenika.

Također je pokušavao naučiti svoje gluhe učenike govoriti. Furukawa je vjerovao da je nijemost rezultat nedostatka u auditivnom ulazu, a ne nužno posljedica gluhoće i zbog toga je vjerovao da gluhonijemi vježbanjem mogu naučiti govoriti. Nažalost, nema daljnjih informacija o njegovim metodama i podacima koliko su uspješne bile.

Druga škola za gluhe i slijepu djecu u Japanu je osnovana u Tokiju 1880.g. Zbog financijskih problema, ovu tokijsku školu je preuzelo Ministarstvo obrazovanja pet godina kasnije. Trenutno poznata kao Škola za gluhe, škola je pripojena Univerzitetu Tsukuba. To je jedina nacionalna škola za gluhe učenike u Japanu, iako su i druge lokalne škole za gluhe i slijepu djecu kasnije osnovane diljem zemlje.

Unatoč čvrstom insistiranju jednog od osnivača Tokijske škole koji je citirao rezoluciju Međunarodnog kongresa o edukaciji gluhih, održanog u Milanu (Italija) 1880.g., manualni pristup je bio preferiran nad oralnim pristupom i sve japanske škole su usvojile manualnu metodu poučavanja koja se rabila u školi u Kyotu.

Tijekom ranih godina edukacije gluhih u Japanu, doduše kroz njenu 110-ogodišnju povijest, vještine čitanja i pisanja su smatrane kritičnom točkom kuriku-

luma. Kako je objasnio jedan stari gluhi čovjek, učitelji su uvijek nosili papir i olovku. Kada bi neki gluhi učenik pokazao nešto učitelju na znakovnom jeziku, morao je zapisati na papir što je pokazao, a učitelj bi ga odmah ispravio gramatički. Zbog toga su mnogi stariji gluhi ljudi danas vrlo vješti pisci.

Većina ranih škola za gluhe bila je rezidencijalnog tipa, pružajući mjesto gluhim učenicima iz različitih dijelova Japana da izmjenjuju svoje lokalne znakove međusobno. Ovo je, naravno, obogatilo manualnu komunikaciju (komunikaciju rukama) i doprinijelo učvršćivanju japanskog znakovnog jezika (JSL). Gluhi učenici koji su obrazovani metodom manualne komunikacije, imali su jasnu sliku o sebi kao gluhim osobama i bili potpuno svjesni društvenih predrasuda o njima. Također su znali koje se mjesto od njih očekuje u obitelji i društvu općenito, a to je nešto u čemu današnji mladi japanski učenici nemaju iskustva.

Razdoblje između 1910. i 1920.g. bilo je razdoblje puno vrućih argumenata o najpoželjnijoj metodi poučavanja. Konačno, dogodio se prijelaz s manualne metode na oralizam. Izvještaji o metodama oralne komunikacije koje se rabe u inozemstvu, priče o uspjehu oralizma i posjeta Alexandra Grahama Bella Japanu, sve je, naravno, utjecalo na edukaciju gluhih u Japanu. Shuji Izawa, koji je studirao pod paskom A.G. Bella u SAD-u, uveo je „vizualni govor“ u Japan. On je kasnije prevođio tijekom Bellovih predavanja 1898.g., kako bi promovirao nužnost primjerenog obrazovnog programa za gluhe.

Bellovo zagovaranje govornog treninga imalo je dubok utjecaj na mnoge učitelje u Tokiju. Na primjer, škola za gluha djecu u Nagoyu je poticala učitelje da proučavaju načine vježbanja govora s gluhom djecom, a njezin ravnatelj je pisao članke o govornom treningu. Jedan otac gluhe djevojke koja je naučila govoriti, posvetio je svoj život širenju oralizma i osnovao oralnu školu za gluhe učenike u okrugu Shiga 1919.g. Kasnije je A.K.Reischauer, koji je došao u Japan kao misionar, tražio od škole „Clarke School“ u Massachusettsu da pošalju u Tokio učitelja za njegovu gluha kćer. To je dovelo do osnivanja privatne oralne škole za gluhe učenike 1929.g.

Iako se manualna metoda još uvijek rabila u ranim 1930-im, mnogi učitelji su smatrali da je previše teško učiti gluha djecu pisanom i govornom japanskom jeziku kroz znakovni jezik. Tokijska škola je postala vrlo zainteresirana za uvođenje oralne metode u svoj kurikulum. Kada su administratori izrazili svoje namjere pitomcima, naišli su na mnogo otpora i srdžbe. Naglašavajući važnost upoznavanja potreba svakog gluhog djeteta, gradska škola za gluhe u Osaki je koristila sva sredstva komunikacije u poučavanju, ali je podijelila gluha djecu u tri grupe, s obzirom na njihove sposobnosti: oralna, manualna i totalna komunikacija.

Postepeno je, ipak, sve više i više škola počelo prihvaćati oralnu metodu, u uvjerenju da će učenje govora garantirati gluhi-ma sreću u budućnosti. Uspjesi oralne metode dali su smjelost učiteljima i uslijed toga, utjecali

na dramatično odbacivanje manualne metode.

Oralizam je dosegno svoj vrhunac u Japanu u 1930-ima. U školama, sva gluha djeca su morala proći strogi niz govornih vježbi i rečeno im je da se suzdržavaju od korištenja JSL-a. Ako su pronađeni kako međusobno znakuju, bili su kažnjeni. Roditelji su, sretni što vide kako njihova gluha djeca mogu govoriti, surađivali s učiteljima u potpori oralizmu. Ovakvi su stavovi uzrokovali da se gluha djeca počnu osjećati krivima zbog znakovanja, a današnji odrasli gluhi koji su pohađali škole tijekom tog razdoblja imaju gorke uspomene na svoje školske dane.

Nakon II. svjetskog rata, slušne vježbe su predstavljene i pozdravljene kao dopuna oralizmu. S boljim slušnim aparatima, govorne vježbe i aktualni programi postali su norma. Provođenje oralizma je ne samo rezultiralo odbacivanjem kulture gluhih koju su izgradili gluhi koji su se koristili manualnom komunikacijom, već potaknulo polarizirane osjećaje koje mladi gluhi Japanci sada gaje prema starijim gluhim osobama.

Govorni i pisani japanski jezik se smatra jedinim jezikom u Japanu, a JSL slabijim oblikom komunikacije za gluhe. Odnosno, JSL se ne smatra jezikom. Učitelji

čvrsto vjeruju da korištenje JSL-a narušava razvoj jezika kod gluhe djece te im ne dopuštaju da znakuju. Kada su pitani za dokaz narušavanja jezičnog razvoja koji uzrokuje korištenje JSL-a, oni su obično isticali činjenicu da stariji gluhi rijetko govore, zbog svog obrazovanja kroz manualnu komunikaciju i da su nesposobni integrirati se u društvo unatoč svojim dobrim pisanim sposobnostima.

Prema tome, skoro šezdeset godina su gluhi ljudi u Japanu učeni da se izjednačavaju s čujućima tako što su ovladavali govorom i nastojali se ponašati što je normalnije moguće u većini koja ima zajedničku svijest. Mnogi mladi gluhi Japanci se srame svoje gluhoće i nastoje spriječiti čujuće ljude da to primijete. Stoga, oni izbjegavaju starije gluhe koji se koriste znakovnim jezikom i njihov način komunikacije. Pa ipak, neki gluhi oralisti koriste i znakove dok govore, s ili bez glasa, koristeći ono što se zove pidgin (pojednostavljeni) japanski znakovni jezik. Što više koriste ovu metodu, to više postaju frustrirani nemogućnošću da prenesu svoju poruku u potpunosti, a povremeno i izume novi znak za japansku riječ koja nema jasan znak. Ova sklonost stvaranju umjetnih znakova može se također primijetiti kod čujućih ljudi koji su zainteresirani za korištenje JSL-a. To može ukazati na njihovu neosjetljivost na jedinstvenost dvaju jezika – japanskog i japanskog znakovnog jezika.

Nije potrebno ni reći da su stariji gluhi ljudi koji se koriste manualnom komunikacijom postali iritirani ili zbunjeni pri pokušaju komunikacije s mlađim gluhim oralistima i da više ne žele dijeliti svoja iskustva s njima. Zbog njihova prijašnjeg iskustva s oralizmom, mnogi stariji gluhi se osjećaju inferiornima pred oralistima i po vlastitoj želji odustaju od napora da dijele svoju kulturu s mlađim gluhim ljudima. Uslijed toga, mladim gluhim Japancima je prilično nepoznata kultura gluhih svoje zemlje. Oralizam je uzrokovao generacijski jaz koji se čini gotovo nepremostivim.

Gluhi oralisti u Japanu nisu baš sposobni nositi se s problemima, uključujući i one vlastitog identiteta, kao stariji gluhi koji se koriste manualnom komunikacijom. U školama su mladi gluhi učeni nužnosti vježbanja govora zbog pristupa socijalnoj integraciji, ali jednom kad napuste škole oni su

diskriminirani kao gluhe osobe. Obećanja škola se ne ostvaruju u vanjskom svijetu. Nedavno su neke odrasle osobe koje su genetski gluhe i nisu nikada svladale govorni jezik unatoč godina govornih vježbi počele dovoditi u pitanje obrazovnu filozofiju i metode koje su škole usvojile.

Zbog Međunarodnog kongresa o edukaciji gluhih, održanog u Tokiju 1975.g., pokrenut je projekt osnivanja instituta za visoko obrazovanje gluhih Japanaca, ali je prošlo više od desetljeća dok prijedlog nije postao realnost. Nedavno osnovani Tsukuba tehnološki fakultet će primiti prve gluhe studente u proljeće 1990.g. Škola će ponuditi trogodišnji stručni program, koristeći sve oblike komunikacije. Od ove institucije se očekuje da odigra važnu ulogu u obrazovanju gluhih studenata u Japanu i afirmaciji pozitivnije slike o gluhim Japancima.

U davnim vremenima, Japanci su bili izloženi idejama iz Kine koje su do njih stizale preko Koreje. Danas ti utjecaji dolaze iz Europe i Sjedinjenih Američkih Država. Ipak, Japan ostaje zemlja u kojoj je javni konsenzus najvažniji. Što se više gluhi Japanci bore formirati svoje samopoštovanje i iznova probudenu svijest o svojoj kulturi gluhih i jeziku – procesi nužni za razvoj vlastitog identiteta – to su više konfrontirani s diskriminacijom homogenog japanskog društva. Zbog toga, da bi ovjekovječili svoju jedinstvenu kulturu gluhih i nastavili razvoj vlastitog identiteta, osobito među mlađima, gluhi se ljudi u Japanu moraju suočiti s neodobravanjem društva koje više cijeni komformitet nad individualnim razlikama.

Michiko Tsuchiya

*(The Deaf Way, str. 65 - 68)
odabrao Angel Naumovski*

čni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni

KULTURA GLUHIH U GANI

Nije lako objasniti strancima kulturu grupe ljudi čiji je identitet teško portretirati, čak i u vlastitoj zemlji. Sve do uvođenja formalnog obrazovanja gluhe djece u Gani, gluhi ljudi su bili razbacani po cijeloj državi, bez imalo mogućnosti za međusobnim susretima i na taj način postavljanja temelja svojoj kulturi i zajednici.

U Gani, kultura se prenosi oralno sa starijih na djecu, osobito među onima koji ne znaju čitati i pisati. Nažalost, gluhi u Gani ne mogu na ovaj način naučiti o kulturi u Gani općenito, pa tako jednostavno ostaju pasivni promatrači onoga što

se događa u njihovom društvu, stvarajući vlastite interpretacije socijalnih događaja i aktivnosti. Naprimjer, sedamnaestogodišnja gluha učenica rekla je da se njezina obitelj priprema za slavlje kada joj je djed preminuo. Eto kako je ona razumjela pripremu za pogrebni obred.

Također, teško je pisati i istinskoj kulturi zemlje koja je iskusila 113-ogodišnju vladavinu stranaca i česte političke prevrate s različitim ideologijama koje je svaka od vlada nametala. Unatoč ovim vanjskim utjecajima, Ganci

imaju određene kulturalne običaje koji ih određuju kao jedinstvenu grupu ljudi.

Ovaj članak će utvrditi neke aspekte općenite ganske kulture koji opisuju običaje, vjerovanja, vještine, institucije i socijalno prenosive obrasce ponašanja u Gani. Nadalje, članak će istražiti kako se kultura gluhih u Gani prilagođava ili odstupa od opće kulture. „Gluhima“ su u ovom članku nazvani oni koji imaju malo ostataka sluha ili uopće ne čuju i koji sami sebe identificiraju kao gluhe.

Jezici

Gana, kao i mnoge druge afričke zemlje, ima mnogo jezika i nekoliko narječja. U biti, u Gani se govori preko četrdeset jezika. Čak i na vrlo malom geografskom području, većinski jezik ima nekoliko narječja. Naprimjer, u Akri, glavnom gradu, postoje neznatne razlike u jeziku kojeg govore ljudi u Labadi, Osu, Jamestownu i drugim oblastima grada. Slično, među Gancima u Akwapim gorju, postoje varijacije kyerepong jezika među ljudima koji žive u Lartehu, Abiriwu i Adukromu.

Problem gluhih ljudi u komunikaciji počinje od ovog multijezičnog sustava. Naše obrazovne institucije za čujuće poučavaju onaj jezik kojim se uobičajeno govori u oblasti u kojoj se institucija nalazi. U školi je dijete primorano naučiti jezik oblasti. Ipak, doma, dijete će govoriti onim jezikom kojim govore njegovi ili njezini roditelji. Da se stvar još više zakomplicira, engleski jezik se kasnije počinje dodavati u obrazovnom sustavu.

Usljed oralne politike u Gani, neke škole za gluhe slijede isti obrazac kao škole za čujuće. To uzrokuje još veću zbunjenost gluhe djece, osobito kada se trebaju prebaciti s drugog ganskog jezika na engleski.

Socijalni običaji mogu nekada ometati komunikaciju s gluhim osobama. Naprimjer, u kulturi Gane, gledanje u tuđe lice se ne smatra dobrim ponašanjem, osobito ako je onaj koji gleda mlađi. Upravo je gledanje u lice i usta govornika jedan od načina na koji gluha osoba dobiva informacije. Kada je govornik iz drugog govornog područja, gluha osoba najčešće završi piljeći u njega s mukom da ga razumije, ali se ovaj način gledanja smatra uvredljivim.

Štovanje predaka

Mi, stanovnici Gane, obožavamo svoje pretke jer vjerujemo da njihovi duhovi još žive s nama, i štite nas od zlih duhova i bogova. Također vjerujemo da oni blagoslivljaju našu zemlju, našu zajednicu i naše obitelji sa svim onim što trebamo u životu. Naprimjer, molimo ih da pomognu neplodnoj ženi da dobije dijete ili interveniraju u naše ime da se zaustavi neko zlo koje se opetovano pojavljuje u obitelji, kao što je često umiranje male djece. Jedna znakovita korist od ovog vjerovanja je snažna spona među članovima obitelji. Iz straha od predaka, članovi jednog kućanstva se ponašaju uljudno

i žive miroljubivo jedni s drugima.

Štovanje predaka također utječe na to da Ganci znaju cijeniti vrijednosti sustava šire obitelji. Jedinstvo koje postoji unutar obitelji pomaže im da zaštite obiteljsku imovinu, kao što su farme, obiteljske čestice za građevine itd.

Gluhi u Gani možda neće imati izravnu i aktivnu ulogu u čestim ceremonijama štovanja predaka, ali će biti uključeni u godišnje ceremonije. Naprimjer, obitelj može odlučiti prirediti završni pogrebni obred za mrtvog rođaka krajem godine. U takvim prigodama, svi će se članovi obitelji skupiti u obiteljskoj kući. Tijekom tih sastanaka, gluhe žene bit će uključene u pripremanje i serviranje hrane, dok će gluhi muškarci pomagati podizati nadstrešnice, postavljati sjedala i služiti piće.

I gluhi i čujući ljudi u Gani vjeruju da je gluhoća uzrokovana nezadovoljstvom koje su roditelji nanijeli živućim ili mrtvim rođacima – vješticama. Prema tome, gluhi Ganci se opiru ritualima koje njihovi roditelji izvode kako bi im povratili sluh. Preko 90% roditelja vodi svoju gluhu djecu vraču ili vješticijem doktoru na savjetovanje.

Ceremonije imenovanja

Običaji nalažu da se svakom pojedincu koji je donesen na ovaj svijet da jedinstveni identitet odnosno ime. „Dobro mrzi zlo;

zbog toga svaka osoba ima ime“- tako se govori u mnogim zajednicama u Gani. Ceremonija imenovanja beba univerzalno je prihvaćena u Gani, a gluha djeca prolaze istu ceremoniju imenovanja koja se rabi za čujuću djecu. Različita plemena mogu rabiti različite metode za imenovanje beba, ali glavna ideja uključuje izlivanje ritualne tekućine da prizove drevne duhove kako bi im se moglo zahvaliti na daru života i bebi koja je dana obitelji.

Dalje, duhove se moli da zaštite novorođenu bebu, njezinu majku, obitelj s kojom ona živi i čitavu zajednicu; da djetetu poklone mudrost, hrabrost i snagu koja će mu omogućiti da pokori neprijatelje zajednice; i da zajamče da dijete nije neplodno.

Ceremonija imenovanja mora se dogoditi unutar određenog vremenskog perioda. Naprimjer, ako je dijete rođeno u subotu, 1. srpnja, njemu ili njoj ime se mora dati u subotu, 8. srpnja. Djetetov otac bira ime po kojem želi da dijete bude poznato. Obično je to ime djetetovih djedova ili baka, živih ili mrtvih.

Ceremonija imenovanja se održava u očevom boravištu. Pozivaju se glava obitelji i ostali rođaci i prijatelji. Rano ujutro, na dan ceremonije, okupe se stariji u obitelji te ih djetetov otac formalno izvjesti da ima novorođenče i da mu želi dati ime po svom ocu ili majci. Tada daje starješinama malu količinu novca i bocu „pića bijelog čovjeka“, obično rakije, te tada otkriva ime koje je izabrao.

Najstariji među starješinama prihvaća ove poklone i provodi ostatak ceremonije. Slijedeći ceremoniju, darovi se predstavljaju bebi i njezinoj majci te svim pozvanim gostima i članovima obitelji okupljenima na obroku koji je osigurao otac. U prijašnjim vremenima, orkestar mladića bio je pozvan da svira od jutra do kasno u noć. Danas, djetetov otac će unajmiti ili koristiti vlastitu glazbenu liniju kako bi glazbom zabavljao goste.

U Gani, kada par dobije blizance, moraju se izvesti posebni rituali za bebe. Vjerovalo se da se, ako rituali nisu izvedeni, blizanci mogu razboljeti, majka može biti loše, a obitelj u kojoj su se rodili može iskusiti seriju nesretnih slučajeva. Ritualni za blizance još se izvode u mnogim zajednicama, a rituali za gluhe blizance se izvode bez ikakvih modifikacija.

Zanimljivo je primijetiti da se, otkako se rode, blizance oblači isto i da dobivaju ime po istoj osobi. Nadalje, od članova obitelji, posebno majke, zahtijeva se da izbjegava određenu vrstu prinosa u hrani svake godine, sve dok godišnje „takse za blizance“ nisu otplaćene vraću ili vještijem doktoru.

Obredi u pubertetu

U Gani, osobe koje su dorasle do mladenaštva podvrgavaju se pubertetskim ritualima. Ako mladić ili djevojka propuste ove vjerske obrede prije no što djevojka začne s mladićem, oboje su izvrgnuti javnom ismijavanju i često prognani iz svoje zajednice zbog tabua.

Različite zajednice imaju različita imena za pubertetske rituale. Mnoge zajednice obično ne izvode pubertetske obrede za mladiće, već ih šalju živjeti s njihovim rođacima i prijateljima kako bi vodili težak život, što ih priprema da kasnije budu dobri muževi. Glavna značajka pubertetskih obreda je objaviti zajednici da je djevojčica dosegla pubertet (negdje između dvaneste i petnaeste godine) i da je spremna na udaju. U očekivanju udaje, ona je izložena što je moguće većem broju prosaca.

Iako su obredi imenovanja isti za čujuću i gluhu djecu, pubertetski obredi ne obuhvaćaju gluhe adolescente. Većina je zanemarena ili ih zajednica izbjegava, a roditelji gluhih djevojaka su čak zahvalni na bilo kakvom iskazivanju pažnje prema njihovim gluhim kćerima, bez obzira na postojanje ili nepostojanje tabua.

Ženidbeni obredi

Tradicionalno, roditelji dogovaraju brakove svoje djece. Ipak, ako mladić upozna djevojku koju želi oženiti, najprije s njom razgovara o tome. Ukoliko ona prihvati, tada obavijeste roditelje, najčešće najprije majku. Majka prosljedi novost svom suprugu. Roditelji tada istražuju prošlost

svake uključene obitelji, jer je tabu vjenčati se u obitelj u kojoj je bilo što od sljedećeg postojalo: vraćanje, ludilo, guba, tuberkuloza, alkoholizam, te bilo koji od hendikepa poput gluhoće, sljepoće, motoričkih oštećenja i mentalne retardacije. Ako roditelji odobravaju brak, oni daju svoj blagoslov.

Ako roditelji ne odobravaju, ne daju svoj pristanak, a djeca se svejedno vjenčaju, čine to bez blagoslova obitelji. S druge strane, ako roditelji dviju obitelji žele da se njihova djeca vjenčaju a djeca se međusobno ne sviđaju jedno drugome, u većini slučajeva se moraju pokoriti želji roditelja i ući u brak svejedno.

Hendikepirane žene katkada ostaju trudne i potom napuštene od svojih ljubavnika. Kada se otkrije otac, on može poricati odgovornost ili može prihvatiti dijete, ali ne i majku jer se vjeruje da su hendikepirani opsjednuti duhovima. U rijetkim slučajevima, lijepa gluha žena može biti prihvaćena od čujućeg muškarca te se može vjenčati na tradicionalan način, ali većina ovakvih brakova uskoro propadne zbog problema u komunikaciji.

Unatoč mračnoj slici prošlosti, stvari se počinju mijenjati za gluhe ljude u Gani. Obrazovanje hendikepiranih ih je unaprijedilo toliko da su mnogi od njih postali prihvaćeni u društvu. Sada, s obzirom na ove nove poglede na gluhe ljude, čujući su počeli prilaziti rođacima gluhih i ženiti se njima na isti način kao i među čujućim obiteljima. Kada je dvoje gluhih zaljubljeno, obitelji ih ohrabruju da slijede normalne ženidbene procedure, ali ipak, kao

i u prošlosti, nedostatak komunikacije između gluhih i čujućih partnera često okončava brak za kratko vrijeme.

Postoji jedno selo u Gani, Adamorobe, gdje je 15% stanovnika gluho. U prošlosti, običaj je bio da se gluhi u ovom selu žene jedni drugima, no ne i čujućim ljudima. Današnji poglavar je, u pokušaju da iskorijeni gluhoću iz sela, donio zakon po kojemu se gluhi muškarci nisu smjeli ženiti gluhim ženama, već samo čujućima. Unatoč tome, dogodilo se da su neki čujući parovi dobili gluho potomstvo, a neki gluhi parovi čujuće potomstvo. U posljednjih četrnaest godina, nijedno gluho dijete nije rođeno u Adamorobeu.

Još jedna zanimljiva stvar o Adamorobeu: iako su čujući i gluhi seljaci koegzistirali u ovoj zajednici od 1733.g., samo nekolicina čujućih seljana može primjereno komunicirati s gluhim ljudima na znakovnom jeziku gluhih seljana.

Odijevanje i hrana

Odijevanje nije problem za gluhe ljude u Gani: gluhi i čujući seljaci se odijevaju na isti način. Ipak, sklonost dijete može uzrokovati određene probleme. Hrana koju jedu ljudi u Gani se može razlikovati od zajednice do zajednice, a gluhi su pod jakim utjecajem svojeg plemenskog zaleđa pri odabiru hrane. Ako članovi njihove obitelji ne vole svinjetinu, rakove ili puževe, naprimjer, gluhi to isto neće jesti. Kao rezultat, kada se gluhi Ganci okupe na kampiranju, obljetnicama ili sportskim aktivnostima, hrana mora biti pomno birana kako se nitko ne bi uvrijedio.

Rekreacija

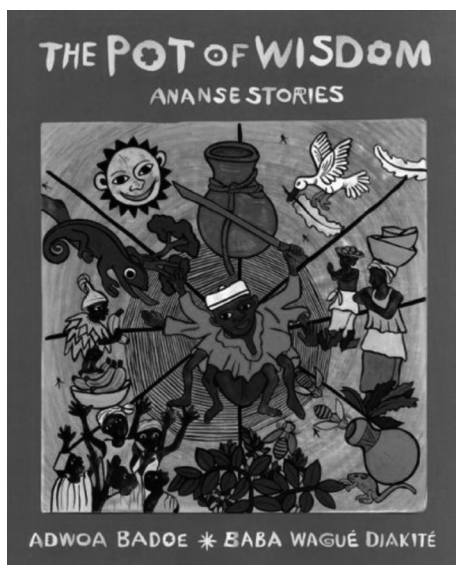
Promatraču može izgledati da život ljudi u Gani nije uzbudljiv. Zbog toga što Ganci provode većinu svog vremena na svojim farmama ili na moru, rijetko ih se može vidjeti u gradovima ili selima kako se igraju ili gledaju utakmice. Ipak, zahvaljujući

igra "Oware"

nogometu i videoigrama, Ganci igraju nekoliko igara na otvorenom i zatvorenom tijekom dana i još češće, noću.

„Oware“ je igra u zatvorenom koju obično igra dvoje ljudi. Igra se tako da se kuglicama pune brazde u drvenom objektu. Drugu, čestu igru za dječake i muškarce, koja se također igra kuglicama, najčešće igraju Akani i Ashanti, osobito nakon sezone kokosa. Mala djeca mogu sjesti, ispružiti noge i brojati ih uz pjesmu u igri zvanoj „Pemprann“. Male djevojčice vole „Ampe“, vrstu vježbe koju izvode uz skakanje, podizanje nogu naizmjenice i pljeskanje. Žene će organizirati igre na mjesecini „Aso“ i „U potrazi za voljenim“. „Anto – Wakryi“ se igra tako što se određeni objekt stavi iza jedne osobe u grupi ljudi koji tvore krug. Gluhi mogu igrati „Oware“, „Ampe“, „Anto – Wakryi“, pa čak i „Aso“, koja se može igrati bez pjesme koja ju prati.

„Anase“ i druge priče o životinjama ne samo da uče djecu da budu hrabra i djeluju odvažno, već pomažu i odraslima kroz moral, mudrost i druge lekcije koje sadrže. Gluha djeca propuštaju ove priče kod kuće zbog komunikacijskih barijera. Ipak, kada se susretnu s njima u školi, čini se da iznimno uživaju.

Glazba, ples i bubnjanje

Gana je poznata po svojoj muzici. Zapravo, glazba je neophodna Gancima, kao i njihovom društvu. Od djetinjstva, djeca se obrazuju kroz pjesme. Političari pjevaju patriotske pjesme, a poglavari se veličaju zbog svojih hrabrih djela u pjesmama i skladbama s bubnjevima. Farmeri pjevaju dok plijevu svoje farme, a ribari veslaju svoje kanue i povlače mreže uz pjesmu. Muškarci su učili glazbeni jezik bubnjeva prije odlaska u rat. Žene su pjevale naricaljke u selima i gradovima kada su njihovi muževi bili na bojištu. Čak su i mrtvi oplakivani dirljivim pjesmama. Pjesma, bubnjanje i ples izvode se tijekom pogreba, festivalskih proslava i crkvenih obreda. Pjevanjem se također poboljšava pričanje priča i igranje igara.

Prva škola za gluhe u Gani osnovana je od misionara koji je poučavao vjerske pjesme na engleskom. Gluhi koji su polazili ovakve misionarske škole uživali su pjevajući himne i pripjeve. Međutim, većina gluhih ljudi u Gani propušta značajne kulturne aktivnosti koje uključuju pjevanje. Tužno, većina gluhih ne može pjevati nijednu od ganskih kulturnih i patriotskih pjesama poput „Yen Ara Asase Ni“ („Ovo je naša zemlja“) koja se emitira

dnevno u zoru i navečer. Ipak, gluhi ljudi su naučili svirati bubnjeve i plesati većinu plesova koje izvode različita plemena. Poput čujućih Ganaca, i oni uživaju plešući na pop glazbu.

U biti, gluhi pojedinci koji su obrazovani u posljednje vrijeme, okupili su se i osnovali kulturne trupe. Ovo može ukazivati na činjenicu da su i gluhi Ganci uhvatili korak s ganskim duhom i ljubavi za glazbom, bubnjevima i plesom, ali ipak trebamo još čekati kako bismo vidjeli gluhe kako plešu rame uz rame s čujućima.

Alexander Daniel Okyere i Mary Joycelyn Addo

(The Deaf Way, str. 97 - 101)

odabrao Angel Naumovski

TWO-HANDED ALPHABET

Deaf Dracula...with his own Interpreter!

